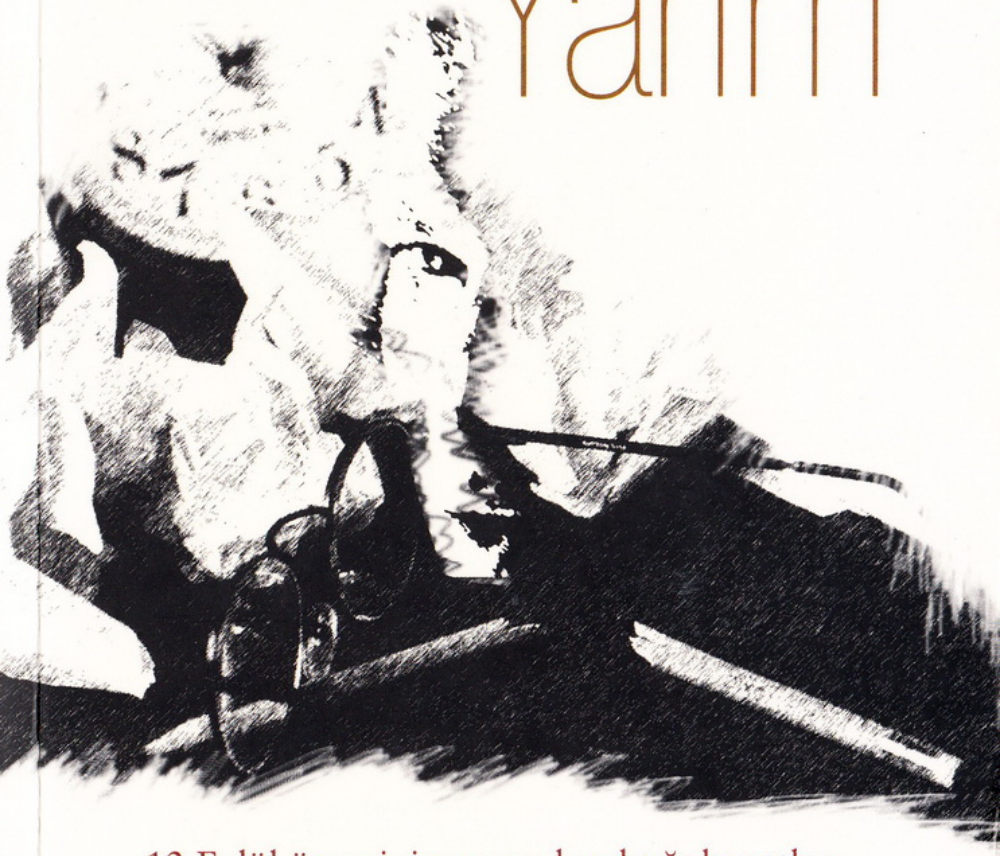
Ethem Baran

Türk Edebiyatı | Roman

Yarım

12 Eylül öncesinin yarım bıraktığı hayatları
edebiyat tamamlayabilecek mi?

DK DOĞAN KİTAP

Yarım

YARIM

Yazan: Ethem Baran

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / şubat 2008 / ISBN 978-975-991-583-4

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut
Baskı: Şefik Matbaası / Marmara Sanayi Sitesi
M Blok No: 291 İkitelli - İSTANBUL

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Yarım

Ethem Baran

DK DOĞAN KİTAP

Saat kaçı geçiyor nasıl geçiyor
Biri gelene kadar yoldan kaçı geçiyor
Gidince bitermiş bitsin ne yapalım
Her şey yarım yârim.

Behçet Necatigil
(Oluk / Zebra)

İnsanın kendisi yalnızca yarımdır, diğer yarımsa ifadesidir.

Ralph Waldo Emerson

Ben, büyük ve kalabalık bir yere –hatta küçük bir taşra kasabasının tenha lokantasına– girildiğinde, gözlerine dikkat edilmezse fark edilmeyecek özelliksiz insanlardan biriyim. Gözlerimin de üstünde durulmaya değer pek bir özelliği yok. Ama birkaç kişi –hele önemsediğim bir arkadaşım– bana, aydınlık baktığımı söyledi.

Selim İleri

(Yaşarken ve Ölürken)

Metin'e

1

Bir kitabın sayfalarını çeviriyor gibiydin. Yeni başladığın bir kitabın. Nerede karşılaşacağını tahmin etmeye çalışsan da bilmiyordun tam olarak. Seni kendine çekiyordu bu yüzden. Sen okudukça var oluyordu bir şeyler, satırlar alt alta dizildikçe, sesi gibi yüzü de soğuktan titreyen ırmağa yaklaşıyor, akıntıya kapılıyordun. Her akıntıya kapılanın başına gelenler senin de başına geliyor, gerçeklik duygusunu yitiriyordun önce, sonra bütün bunlar gerçekmiş gibi geliyordu birden, yani bir bulup bir kaybediyordun, bir yandan da çıkmak istiyordun dışarı, hatta akıntıyı kontrol etmek istiyordun; öyle olunca da, sözcüklerin arasındaki boşluklar büyüyor, sen oralardan geçip bir de diğer yüzünden okumaya çalışıyordun.

Geldin, burayı gördün. "Yazmalıyım" dedin kendi kendine. Burada kaybolmamak, belleğindekileri yitirmemek, sahip olduklarını yakalayıp onlara yeniden sahip olmak için yazmalıydın. Giderken, seni buraya getiren arabaya binmedin. Göstermelik olduğu besbelli bir saygıyla bekleyen görevliye, zahmet etmemesini, yürüyerek gideceğini söyledin, adamın şaşkın bakışlarına fazla aldırmadan. Yalnızca bugün böyle olduğunu, yürümek istediğini, ses tonuna yüklediğin, anında dağılıp havaya karışan uçuculukla, açıklanabilir, anlaşılabilir bir mazeretin olduğunu söylemeden, söylemişçesine hissettirdin.

Kendini dik bir kayalığın üzerindeki bir ağaç olarak dü-

şündün. Dik bir kayalık. Gözlerini kapatırsan belleğinde daha iyi canlandırabileceğini biliyordun, yine de kapatmadın. Yer yer küçük ağaççıklar, otlar, yeşillikler fışkırıyordu kayaların arasından. Hafif bir rüzgâr çıkıyordu sonra, ince dallarla yaprak olamamış yaprakçıkların ve adı konmamış otların hışırtıyla titrediklerini, birbirlerine sokulduklarını gözünün önüne getirmeye çalışıyordun. Kendini kayalığın tepesinde bir ağaç olarak düşündüğünde, önce kayalığın dibinden yukarıdaki bir ağaca bakmıştın değil mi? Başta kendini bir ağaç olarak görmemiştin, uzaktan bir ağacı seyretmiştin. Mavi bir gök zaten vardı, bir iki de bulut kondurmuştun içine. Rüzgâr esip de otlar hışırdamaya, kayalıktan korkunç denebilecek, ürpertici ıslıklar gelmeye başladığında dalları titreşen bir ağaç olmuştun ve işte o zaman bir ağaç gibi hissetmiştin kendini. Ağacı –kendini– uzaktan seyretmekten o zaman vazgeçmiştin. Ağaç olduktan sonra kayalığın vahşi görüntüsünün de önemi kalmamıştı; çünkü başlangıcını bilemediğin bir zamandan beri birlikte yaşıyordunuz onunla. Sonra yavaş yavaş kayalığın dışına çevrildi gözlerin; karşıda bir kayalık daha vardı. Kuytu yerlere sinmiş ağaçları, tepelere doğru tırmanan irili ufaklı çalılıkları, daha ötede, koşturup durmaktan yorgun, toza toprağa belenmiş yüzüyle kıvrılıp uzanmış uyuyan yolu, onun arkasında da büyük bir sır saklar gibi suspus oturan dağları gördün.

Su sesi mi duydun?

Uzun zamandır sesini duymak, akıntısını içinden geçirmek, birlikte akmak istediğin ırmağa doğru yürüdün. Yalnızca ırmağı görmek değildi düşündüğün; kendini ona göstermek istiyordun aynı zamanda. Buralarda senden bir iz kalsın istiyordun hatta. Şehre ilk geldiğinden beri ve her izne gidiş gelişlerinde otobüsün camından izlediğin bu ırmağın seninle tanışmayı beklediğini biliyordun. Bu tanışma nasılsa gerçekleşecekti bir gün.

İşte yürüyordun. Çağıltısını duyuyordun suyun.

Soğuktu.

İki yağmur arasında kalmış bir havanın tam ortasındaydın.

Yalnızlığın derinleşirken daha çok üşümeye başlıyorsun. Boğucu bir kimsesizlik kuşatıyor seni. Atılmışlık... Terk eden sen olduğun halde terk edilmişlik duygusu. Senin buralara ait olmadığını bir kez de ırmak çarpıyor yüzüne.

Durup bakıyorsun uzun uzun. Irmak, çayırları yararak çıkıyor ileriden, bir iki sarhoş kıvrımla önüne geliyor, bir süre düz gittikten sonra aşağıda kayboluyor birden. Böyle düşünüyorsun; bir canlıdan söz eder gibi... Üşümüş bir yeşillik, yağmur bekleyen çayırlar. Çamura, soğuğa, kimsesizliğe, ruhsuzluğa batmış bir köy, ta aşağılarda. Karşında kavaklar ve şehrin dış mahallelerine ait, sanki aşağıdaki köyün buradan kaçarken düşürdüğü ya da o köyden kaçıp ancak buraya kadar gelebilen bir iki ev...

Biraz daha yaklaştığında gördün ki akan bir şey yoktu. Irmak duruyordu yerli yerinde, bir yere gitmiyordu. Suyun çağıltısıydı gidiyormuş gibi yapan.

Ama sen gitmek istiyordun değil mi?

Üstelik benim de gitmek istediğimi düşünüyordun. Bu yüzden, şimdi gidecek, şehrin tek caddesinde oturabileceğin tek yer olan Yeşim Pastanesi'ne girecektin. Askere gideceği günü bekleyen (gelince daha iyi bir iş bulacak, evlenecek) uzun, ince, dalgın garson dikkatle izleyecek seni. Sahte bir saygıyla, bomboş pastanede yer gösterecek. Ağız alışkanlığıyla, "Hocam" diyecek, "ne alırsınız?".

Çayını yudumlarken sigaranı da yakmış olacaksın çoktan. Küçük, adres defterini andırır ama daha kalın, cildine heveslenip aldığın ajanda benzeri defterini çıkaracaksın. Bütün bunları ben anlatıyormuşum gibi aktaracaksın. Seni kimse tanımayacak. Dolayısıyla senin işin kolay; okuyanlar beni

eleştirecek, inandırıcı bulmayanlar olacak; çok sığ bulanlar, burun kıvıranlar, küçümseyenler, hatta kızanlar...

Pastaneyi gözlemlemeye, ıssız caddeyi izlemeye de başlıyorsun yazıya nasıl başlayacağını düşünürken.

2

Her şey yazmak için masaya oturup kalemi elime almamla başladı aslında. Gerçi yazmasam da her şey aklımdaydı ve her defasında karlar şehrine uzundan da uzun yolların sonunda geliyor burada, geçmeyen haftaları, geçmeyen ayları, geçmeyen yılları geçiriyordum. Yaşamadan yaşıyordum yani.

Otelin kaloriferleri gündüz yanmıyordu. Bu yüzden, hafta sonları kendimi dışarı atıyor, Yeşim Pastanesi'ne geliyordum. Aslında burası da pek sıcak sayılmazdı ama en azından sıcak çay vardı, kahvaltı yapmak istersem sıcak poğaça. Oturup bir şeyler okuyabileceğim ve yazabileceğim ılık bir yer. Garsonu da tanıyordu beni artık. Sık sık çay getiriyordu ben istemeden. Beni sevdiğini düşünüyordum hiç gereği yokken. Dostluk kurmaya çalıştığı gözümden kaçmıyordu tabii. Yakında askere gidecekmiş.

Yağmur ince ince yağıyor. Neden bilmiyorum, çok sevdiğim yağmurun burada bir anlamı yok gibi. Çoğu tek katlı, suratsız üç beş binanın terk edilmişlik duygusunu artırdığı caddeye yağan yağmuru izliyorum. Yağmur dediğin yeni yapraklanmış ağaçlara, bulvarlara yağmalı aslında; arabaların, kaçışan telaşlı insanların aldırışsız yansıları ıslak yollara, kaldırımlara düşmeli. Bu şehirdeki durgun yaşantıya yağmur bile telaş, hareketlilik getiremiyor. Her şey eskisi gibi. Hatta daha sessiz. Cadde aralarının, sokakların bozuk yollarına biriken pis, çamurlu sular da cabası.

Yağmur sinsi sinsi yağmaya devam ediyor. Hava iyice kapandı. Alçalan gök, dümdüz bir gri...

Posta gelmiş midir acaba?

Yarını bekleyeceğim yine. Ve böylece günler, birbirinin aynı olmakta inat ederek, hiç değişmeyerek, değişecekmiş umudunu vermekten de geri durmayarak geçip gidecek.

Yağmurun sesi pastanenin içine kadar geliyor. Karşı çatılardan birinde yan yana iki güvercin. Birkaç tanesi de bacanın dibine tünemiş, kim bilir neyi bekliyorlar.

Belki Ankara'ya da bugün yağmur yağıyordur; sevgimize tanıklık eden o ev şimdi yapayalnızdır, yağmura aldırmadan bahçe kapısından el ele giren bir çift gölgenin elma ağacının yanından geçerek kapıyı açıp içeri girmesini bekliyordur. Sobayı yakıp hemen oracığa uzanıvermelerini... bir ara kalkıp dans etmelerini, sonra...

Elma ağacına, savrulan yapraklara benzeyen üşümüş serçeler konup kalkıyordur.

Önceki gün yine biraz dolaşıp –şehrin tek caddesinde, hiçbir şeyi görmeyerek ve herkese göründüğünü düşünerek tedirgince atılan bir tur– otele geldiğimde arkadaşların odasına uğradım, ağzına kadar doluydu; müdür yardımcısı Rıza Bey, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Ahmet Bey, adını hep karıştırdığım bir öğretmen arkadaş ve bizimkiler; Haşim'le Necdet. Et almışlar, bulabildikleri kadar –bu ayazda donmamış bir şeyler bulmak kolay değil– soğan, biber ve salata için yeşillik, rakı da var. Gece iki buçuğa kadar içtik. Hiçbiri aklımda kalmayan pek çok şey konuştuk, yalnız olmadığımızı haykırmak istiyor gibiydik aralanmış pencereden dışarı, birbirimizin dostluğuna sığınıyorduk.

Sabah sekiz sularında korkunç bir baş ağrısıyla uyandım, başım çatlayacak gibi zonkluyordu. Kalktım, görevli çocukla-

rı arayıp şofbeni yaktırdım, sonra da banyo yaptım, yine de geçmedi baş ağrım. Duvarlara vuracaktım başımı.

Akşama doğru midem ağrımaya başladı. Lokalde duramadım, otele geldim. Ağrı dinecek gibi değildi. Otel sahibi Haydar Ağabey'in yanma indim. O da mide hastası. Tıraş olduktan hemen sonra uzadığı için hiç tıraş olmuyormuş gibi sürekli kapkara bir sakalla dolaşan Haydar Ağabey, müşterilerini hazır içeri tıkmışken kaçmalarını önlemek istercesine uyuyor gibi ama uyanık, uyanık ama kıpırtısız, dondurulup da oraya konmuş gibi, kabul yerinde oturuyordu. Bir tane hapı kalmış, onu da acil durumlar için saklıyormuş. Türkiye'de bulunmayan, ancak ve ancak yurtdışında önemli tanıdıkları olanların elde edebileceği bir hapmış. Devlet sırrı veriyor gibiydi. İşte buralara gelmenin (her ne kadar beğenmesek de), bu topraklarda yaşamanın, hele hele, Haydar Ağabey'le tanışmanın sayısız yararlarından biri de böyle şeylerdi. Beni ne kadar seviyormuş ki elinde kalan tek hapı bana verdi.

On beş dakika sonra mide ağrım kesildi gerçekten. Sigaraya bağlıyorum mide ağrımı. İnanmasam da başka nedenler üstünde düşünmemenin, düşündüğümde onların sırtıma yüklenecek ağırlığından peşinen kurtulmanın kolaycılığı işime geliyor.

Çamaşır yıkamam gerekiyor. Geçen gün baktığımda, paltomun koltuk altının sökülmüş, ceketimin düğmesinin düşmek üzere olduğunu, pantolonumun fermuar kenarının açıldığını ve kazağımın yaka kısmının da –dikiş yerinden– sökülmeye başladığını gördüm; yani hepsi bir arada. Dikiş işlerini oldubitti beceremem zaten.

Akşam inmek üzere. Bacalardan çıkan kara dumanlar kül rengi gökyüzünü iyice kirletiyor.

Ahmet'ten ve Bülent'ten mektup geldi. Ahmet bana kızmış, yılbaşında uğramadım diye. Çok kötü geçmiş. Ağabeyi bir hindi almış, "Hindinin boyu 1.90'dı, Efes Pilsen'de basket

oynuyormuş önceden" diyor. Mektubum eline geç ulaştığı için de küfrü basmış PTT'ye. "Küfürman" oldum diyor.

Sibel de tayinim için uğraşıyormuş, hükümet yeni kurulduğu için tanıdık milletvekilleri henüz yerleşmemiş yerlerine...

Garson (hâlâ çocuğun adını sormadım), kasetçaların sesini kimi zaman kısıp kimi zaman açarak, pastanenin önünden gelip geçen insanları hüzünlerin ve acıların içine daldırıp orada yok etmeye çalışırcasına gözünü caddeden ayırmıyor.

Sigaram yanıyor. Son günlerde iyice artırdım sigarayı. Öyle bir sıkıntı var ki içimde, ne yapsam kendimi avutamıyorum. Uykularım iyice bozuldu. Karmakarışık şeyler görüyorum rüyamda, gece yarıları uyanıyorum, bir daha da uyuyamıyorum. Sabahları gözlerim karıncalanıyor, kum gibi kaynıyor, yanıyor; yarı uyanık yarı uykuda geçirilen bir gecenin sonunda sabahtan akşama kadar sürünüyorum.

Kapının her çalınışında, içeri girenin eline bakıyorum mektup var mı diye. Ya da "Mektubunuz var" demelerini bekliyorum. Akşamları otelde her telefon çalışında yüreğim hop hop hopluyor, dönüp bakıyorum; danışmadaki Erol'un veya Şuayip'in (hangisi varsa artık) konuşmalarından, salonda televizyon izleyen benim gibi müşterileri tek tek dolaşan gözlerinden telefonun bana olup olmadığını çıkarmaya çalışıyorum. Ta ki, gece yatana kadar. İçimde bir umut, bir çırpıntı. Acaba? Belki!?...

3

Neyin başlangıcı olduğunu ve nereye varacağını bilmeden yazdığım bu satırların kendi kendime konuşmaktan ya da sayıklamaktan öte başka anlamlar taşımasını istiyorum. Çünkü özgürlüğümün, ruhumun kurtuluşunun buna bağlı olduğunu biliyorum.

Daha önce yazdığım her şeyi; mektupları, hatıra defterimi, ne varsa hepsini yaktım; tıpkı Şeyh Bedrettin gibi. Kitapları da yakacaktım, arkadaşlarım engellemeseydi.

Bilerek ya da bilmeyerek, bana, şimdi evli barklı, çoluk çocuk sahibi olan sevgilimi; hayatımın hep karanlıkta bırakmaya çalıştığım dönemini, on yıl öncesini hatırlatan, mektuplarındaki cümlelerle bütün o tortuyu getirip önüme bırakan o kızdan sonra az kalsın deli olacaktım.

Kız, yazdıklarının beni götürdüğü yeri, beni yeterince tanımadığı ve tanıması da mümkün olmadığı için görememişti. Nasıl görebilirdi ki!

Bense alışılageldiği gibi, benden her zaman beklenilmesi gerektiği gibi, çok uzun zaman, akla hayale gelmeyecek kadar uzun zaman kendi içimde kendimi çoğaltmış, nice vakittir özlenmiş, beklenmiş bir aşka koşmak isteyen her aç gibi, her yalnız gibi düşmüştüm yollara. Kendi karanlık gecelerime, uykusuzluğuma uzanan bir yoldu bu. İçinde bulunduğum zaman veya o an yaşadığım hayat, daha önce yaşanmış bir zamana, bir hayata dokunuyordu sanki.

Bir kitapta okumuştum: Genç bir banka memuru bir gün sinema kuyruğundayken bir kız ona yaklaşır ve bilet kuyruğunun uzun olduğunu ileri sürerek kendisine de bir bilet alıp alamayacağını sorar. Genç adam memnuniyetle karşılar bunu ve o arada kurnazlık da yaparak yan yana koltuklarda oturacak biçimde alır biletleri. Çok heyecanlanmıştır. Işıklar sönünceye kadar bekler, sonra da yarı karanlıkta gidip kızın yanına oturur. Kız onu fark edince gözünün ucuyla bakar; bu bile genç adamı perişan etmeye yetmiştir. İşin asıl ilginç yanı filmin konusudur. Çünkü filmde, milyoner bir kızla, ona âşık olan bir banka memurunun ilişkisi anlatılmaktadır; milyoner kız, banka memuru onu parası için sevmesin diye kendisini küçük bir banka memuresi olarak tanıtmıştır. Bizim delikanlı o ara kendini tutamaz ve yanındaki kıza iyice sokularak: "Ben de banka memuruyum" der. Kız gülümser ve alçak sesle karşılık verir: "Ama ben milyoner değilim." Delikanlı cesaretlenir: "Daha iyi ya" der.

Evet, bana mektup yazan o kız banka memuru değildi, milyoner kızdı, yani benim eski sevgilim. Kendini saklaması ise daha iyiydi, çok daha iyi...

Nasıl oldu bilmiyorum, on yıl önceki sevgilime mektuplar göndermeye başladım, tabii zarfın üzerinde bu kızın adı yazıyordu. Zaman zaman bana da inanılmaz gibi geliyor. Ne var ki, aynen böyle oldu. Bu bir hastalık ve evet, ben bir hastayım. Çünkü hayat çok karışık; bizim düşündüğümüzden daha çok. Basite indirgemek onu basitleştirmiyor. Sahip olduğumuz tek şey hayatımız, o yüzden korktuğumuz şey de o. Sevdiğimiz ve nefret ettiğimiz, bitmesin dediğimiz ya da bitirmek için uğraştığımız, anlamadığımız ve iki kere yaşanmayacak olan. Ben galiba iki kere yaşamak istedim; ilkini yaşamadığım hayatı. İnsan kendi hayatını aynaya bakar gibi karşısında görür, görünce de hayrete düşer tabii. Değiştiremediğin, hiçbir yanına dokunamadığın ama karşında seni

bekleyen hayat. Bunu anlattım o kıza, bana yalan söylememesini istedim, her şeyi bildiğimi, beni artık oyalamaması gerektiğini. Kız korktu. Hayatına bir başkasının sahip çıkmasından korktu. İlişkisini kesti.

Hezeyanlarımı devam etti bu arada. Bana gelen bütün mektuplardan kuşkulanmaya başladım. Mektuplar arasında ilişkiler kuruyordum; birindeki bir cümleyi diğerindeki bir cümleye ekleyip yeni anlamlar buluyor, birinde söylenmeyeni öbüründe söylenmiş sayıyordum. Bir sürü düşmanlık planları, hezeyanlar, paranoya...

İnsan kâğıda kaleme düşman olabilir mi? "Mektup" deyince, bu sözcüğü aklından geçirince ya da içinden tekrarlayınca, düşmanıyla, hayatını mahveden kişi veya nesneyle karşılaşmışçasına irkilir mi? İşte ben öyle oldum o dönem.

Mektuplarıma başlarken ilk kelimenin ne olacağını uzun uzun düşünürüm. Ailemden gelen mektuplardaki "kıymetli" sözcüğü bana her zaman donuk gelmiştir. Metin Ağabey'den o ilk mektubu aldığımda "sevgili" sözü hoşuma gitmişti. Bazen kızlara da yazıyorum ama içimde hep yanlış anlaşılacağım endişesini taşıyorum. Güzel de bir söz: Sevgili... "Kıymetli" hiç hoşuma gitmiyordu. "Değerli" bir derece daha iyi ama "sevgili" sözcüğü bir başka hoş. Ne güzel. Bunun için ona teşekkür borçluyum, bana yeni bir sözcük öğretmedi ama bu sözcüğün kullanılmasında bir sakınca olmadığını öğretti. Benim için az şey değil bu. "Sevgili..."

Evimizin üstüme üstüme kapanan sıkıcılığından mıydı, yoksa gözümün önünden gitmeyen yüzünü sese ve harekete dönüştürme isteğinden miydi, akşamları anneme:

"Ana ben Abdullah amcamgile gidiyorum, ders çalışacağım" derdim.

Annem de:

"İyi git hadi" derdi.

İlgili ilgisiz birkaç kitap ve defterle giderdim Abdullah amcamlara. Babamın amcasının oğluydu, sülalemizin en katı, sert, kendisinden çekinilen erkeğiydi. Hepimizde saygıyla karışık bir korku vardı ona karşı.

Kızı Nimet... Ama o, "Benim adım Nihal" diyor, nüfusta öyle yazıyormuş. Nimet: Ekmek... Allah'ın nimeti yani. Ama "Nihal..." demeliymişiz. Nimet yerine neden ille de Nihal? Nimet sanki bir isim değil de ona bulaşmış, kurtulması gereken bir illet gibiydi Nihal için. Ben her zaman Nimet ile Nihal arasında bocalardım. Hangisini söylemeliydim, karıştırıyordum. Onu Nimet olarak biliyordum, Nihal ise sonradan öğrendiğim nüfustaki ismiydi. "Nimet" diye sesleniyordum önceleri. Sonra beni uyarmıştı, "Nihal"e alışmalıydım. "Nihal" derken Nimet'e, asıl sevdiğime ihanet ediyormuş gibiydim. Ben Nimet'i sevmiştim, Nihal de nereden çıkmıştı?

Evlerimiz yakın sayılırdı. Elli, bilemediniz altmış adımdı, yetmiş de olabilir ama bunun ne önemi var! O kış yine çok kar yağmıştı. Gece ayazında iyice dona çeken kar, üzerinde gezdiğimizde kütür kütür ederdi. Her akşam yüreğimdeki kütürtüleri, ayaklarımın altındakilere katarak giderdim onlara; Nimet'in, içimden Nimet, dışımdan Nihal dediğim o hayalin yakıcılığına doğru...

O gün kararlıydım. Ne yapıp edip o akşam söyleyecektim. Yine kitap ve defterlerim kolumun altında onlara gittim. Ders çalışıyordum güya. O akşam Nimet ya da Nihal'in ağabeyleri de gelmemişti.

Seviyordum, şimdi daha çok seviyorum.

Yengem, "Gidin kilerden ekmekle lor getirin" dedi.

Kiler evin dışındaydı. Nihal gaz lambasını bana uzattı, kendisi anahtarı aldı, bir de lor için bir tabak.

Dışarı çıktık. Ay ışığını gördüğünden midir nedir, bahçedeki kar öyle sevinçli ki kendini tutamamış heyecanla titriyor;

hatta o titreme gelip beni buluyor, her nasılsa ısınmış kollarıyla beni sararken kendini denetleyemeyip öyle sıkıyor ki nefes alamıyorum, ter basıyor, çoktan tıkanmış boğazımın gerisinde biriken bir sürü sözcük içimi kavuruyor. Gaz lambasının şişesi benden yansıyan ateşle aşırı derecede ısınmış olmalı; öyle ki ucundan yayılan sıcaklıkla saçlarımdan tutuşup oracığa kül kül dökülen bir karaltıya dönüşeceğimi sanıyorum.

Nihal, sönmesin diye bir elimi siper ettiğim lambanın ışığını sırtına almış, bir adım önümde hızlı hızlı yürüyordu. Yüreğimin gümbürtüsünü durdurabilirsem konuşmanın tam sırasıydı. Abdullah amcama söyler miydi? Nasıl söyleyecekti ki? Bir kız babasına böyle bir şey söyleyebilir miydi? Ya annesine söyler de o da amcama duyurursa... Ağabeylerinden korkum yoktu ama amcam... Sevgi var mıydı ona karşı içimde, hatırlamıyorum; saygı da değildi galiba, olsa olsa, katıksız bir korkunun akla uydurulmasıydı. Bilmem ki...

Kilere girmiştik. Lambayı, direkteki çiviye asmıştım, şimdi ikimizden başka, ağızlarından buğular çıkan iki de gölge vardı içeride. Ellerim boşta olursa ağzımdan dökülecek sözcükleri yere düşüp erimeden ya da bir yerlere çarpıp dağılmadan toplayabilirim diye düşünmüş olmalıydım ki havada uçuşan bir şeyleri yakalamaya çalışır gibi oynatıyordum onları.

Nihal, her yalnız kaldığımızda olduğu gibi yine bakmıyordu yüzüme. Ekmeği aldı, tuluktan lor çıkardı.

"Hadi gidelim" dedi.

Aniden kolundan tuttum.

Gözlerini hiç öyle görmemiştim; sanki Abdullah amcam, kahvede yanık oynadığı ve her zaman yenildiği emekli postacının suratında söndüremediği kızgın bakışları yolda iyice bileyerek eve kadar getirmiş de Nihal'i de evde göremeyince çılgına dönerek soluğu burada almış, o arada bir de beni görünce, üstelik henüz Nihal'e söylemediğim sözleri, sanki ben

söylemişim de o da duymuş, duymuş da o sinirle gidip kızının gözlerine oturmuş gibi beni izliyordu.

"Ne var!" dedi.

"Nihal seni seviyorum..."

Kulaklarıma inanamıyordum. Duymuştum. Kendi söylediklerimi kendim duymuştum. "Nihal seni seviyorum..." demiştim. Özgürdüm artık. Bir kuş kadar hafıftim. Tutsaklığım sona ermişti.

"Bırak kolumu pis terbiyesiz! Şimdi seni babama söyleyeceğim..."

Gecenin ayazından kütür kütür olmuş karın üzerinde tırısa kalkmıştım, suratım havanın keskin soğuğunda dilim dilim kesiliyordu. Amcamın gözleri binlerce şamar olmuş, bir sağ yanağıma, bir sol yanağıma soğuk bir demir gibi yapışıp dokunduğu yerdeki derileri kaldırıyordu.

Nihal'i yıllar sonra gördüm. Ne aptalmışım! Kara kuru, kısa boylu bir kızdı; ne kalem kaş, ne ok kirpik...

Ama ilk göz ağrımdı...

İlk "sevgili..."

Steinbeck'in *Fareler ve İnsanlar* adlı romanında biri vardı, adını unuttum, George'un arkadaşı. Sürekli hata yapıyor, sonunda da: "Gene mi yanlış yaptım George?" diye soruyordu. Deliydi. Aslında kimseye zarar vermek istemiyordu. Ama deliydi.

Sürekli hata yapıyorum o deli gibi. İlk sevgilide, ikincisinde... O günlerde... O olayda...

Elimde şu an Andre Gide'in *İsabelle* adlı romanı var. İnce bir kitap. Öylesine okuyorum işte. Şöyle bir paragraf var, sıkıntımı anlatacak bundan daha iyi bir söz bulamıyorum: "İkide birde (şu 'birde' deki 'de' fazla değil mi?) içimi kaplayan

o dayanılmaz karanlığı anlatmak için sıkıntı sözü doğrusu çok zayıf kalır. İnsanı birdenbire sarıverir o karanlık; onu yaşanan çağın niteliği açığa vurur. Az önce her şey yüzünüze, siz de her şeye gülerken, birdenbire, içinizin derinliklerinde sisli bir buğu yükselir; yaşamayla isteklerin arasına girer; insanı dünyadan ayıran boz bir perde olur. Yeryüzünün sıcaklığı, sevgisi, rengi, uyumu artık soyut bir göçümde kırılmış olarak gelir; hiç heyecan duymadığınızı görürsünüz. İçi örten bu perdeyi yırtmak için harcanan çaba, insanı bütün kötülüklere, başkalarını ya da kendini öldürmeye, çılgınlığa dek götürebilir..."

Zebercetleşmek değil mi bu? Zebercetleşmek... Babası isim mi bulamamış? Zebercet... Değerli taş... Değerli? Sözcüklerle insanı çıldırtmak mümkün mü acaba? Zaten kuşkucu olan bir insanı hele... Zebercet, imgelemindeki kadını bekliyordu; ben neyi bekliyor, neyi arıyorum? Tıpkı Camus'nün *Yabancı*'sı gibi dünyayı saçma bulsaydım bitirirdim işimi. Ama beni ayakta tutan inançlarım, umutlarım var; her ne kadar zaman zaman aksini düşünsem bile. Hele de burada. Uzun süre yattı mı insan, yavaş yavaş o sınıra doğru sürükleniyor ister istemez.

Çocukluğumda, o küçük mahallemizde bir deli vardı.

Eğer bu genç adama bir takım elbise giydirip bir de kravat taksalardı, bu boyu, bu yakışıklılığıyla mankenlere taş çıkartır, laf aramızda sosyetede jigololuktan köşeyi dönerdi. Köşe dönücülük henüz yaygın değildi ama... Bu adamı koca şehirde kızdırmayan, arkasından ıslık çalmayan, umarsızlığına aldırmadan alay etmeyen yok gibiydi. Bu durumu uzaktan izler, hem bu zavallıya acır hem de bazen içimden geçen "Sen de katıl, sen de katıl" biçimindeki, kaynağını ve nedenini bilmediğim sesi frenlerdim. Bu katılma isteğim meraktan mı ileri geliyordu, yoksa gizli zaaflarımdan mı, farkında değildim bunun; ancak bu katılma isteğinin erdemsizliğine inanmıştım ki, hiç katılmadım.

Yaşlı, genç, çocuk, herkes bu adamın peşine düşüyor:

"Bilo eeee! Bilo eeee!" diye bağırıp ıslık çalıyorlardı. Bilo bağırıyor, küfürler ediyor, kalabalığa saldırıyor; kendisine verilen, avucunda taşıdığı bozuk paraları savuruyordu. Savrulan paraları kapmak isteyen kimi açıkgözler de yok değildi. Bilo öyle kızıyordu ki, onlardan birini yakalayamayınca, bunun üzerindeki elbiselerden alıyor, parçalıyordu onları. Elbiseler ne kadar kalın ve dayanıklı olursa olsun, onun güçlü kavrayışında bu tutuşta parampara oluyordu. Yırtık elbiselerinin altından Kırkpınar pehlivanlarına taş çıkartacak adaleli vücudu ortaya çıkıyordu. O böyle yaptıkça, çevresini kuşatan kalabalık, zafer kazanmış bir ordunun sarhoşluğunu andıran kahkahalar atıyor, Bilo'nun küfürlerini çok önemli bir şey yapıyormuşçasına tekrar tekrar taklit ediyordu. Özellikle de "Bilo eeee! Bilo eeee!"

Bilo'nun bu sözlere niçin bu kadar öfkelendiğini hiç anlayamadım.

Rüzgârın, sokağın tozunu havaya kaldırdığı ama üstümüze çöken yakıcı sıcağa hiçbir şey yapamadığı bir gündü. Bilo'ya elbise dayanmıyordu. Hayırsever insanlar tükenmiş ya da onlar da artık usanmış olacaktı ki, Bilo'nun üzerinde bir parka ve içinde de kışlık askeri elbise vardı. Parkanın omuzlarına da birtakım apoletler, yıldızlar dikmişlerdi. Ve parkayı yırtmasın diye kalın urganlarla iyice sarıp bağlamışlardı. Urganlar içinde, hapsedilmiş Herkülvari bir vücut. Yine herkes peşindeydi, yine, "Bilo eeee! Bilo eeee!" diye kızdırıyorlar, ıslık çalıyorlardı. Bilo'nun, vücudunu bir ahtapot gibi saran o kalın ipleri koparmak, onlardan kurtulmak için iplere öyle bir asılışı vardı ki, harcadığı güç insanüstü olmalıydı; yüzü kıpkırmızı kesiliyor, ağzı köpükleniyor, ipleri koparamayacağını anlayınca da yerdeki parke taşlarını sökmeye uğraşıyordu. Ancak sıkışmış taşları eliyle çıkarması mümkün değildi. O da ayağındaki potinleri çıkarıp fırlatıyordu çevresindeki kalabalığa.

Ara sıra yufka yürekli ya da sözü dinlenir birileri çıkar;

"Ayıptır yahu, kesin artık! O da bir insan... Günahtır bu yaptığınız" diyerek Bilo'yu bir kahveye götürüp çay ısmarlardı. Simit, poğaça...

"Bilo, elbiselerini yırtma tamam mı? Paralarını saçma...."

Akılsız birine akıl verme zevkinden nefislerini niçin mahrum etsinler ki... Bir bardak çay, bir simit ve nasihat etme fırsatı. Birilerinden daha akıllı olmanın verdiği keyif. İyi de, insan, bir deliye niçin nasihat ederdi ki...

Sonra bir gün Bilo o parke taşlarından birini sökebilmiş; fırlatmış kalabalığa doğru. O anda oradan geçmekte olan bir adamın kafasına denk gelmiş taş. Adam beyin kanamasından ölmüş.

Yıllar sonra öğrendim, Bilo'nun kapatıldığı akıl hastanesinde can verdiğini. Ve kalın ipler hâlâ vücudunu bir ahtapot gibi sarıyormuş.

Kendisini az önce kızdırıp sonra çay ısmarlayan insanların ikiyüzlülüğünü hiçbir zaman anlamayan Bilo'yu hâlâ, o rüzgârlı günde sırtında apoletli parkası ve kalın elbiseleriyle sımsıkı bağlı bir vaziyette, yerdeki taşları sökmeye çalışırken anımsıyorum.

Kimseye zararı olmayan o zavallının kendisine zarar vermek için, kendisini yok etmek, o acımasız insanları bir daha görmemek için insanüstü bir çabayla çırpınışı hâlâ gözümün önünde. Ve o insanlar da... Aralarında ben yokum ama. O zaman da yoktum, şimdi de... Bilo kulaklarını kapatır, bu dünyaya, bütün insanlara, seslere kulaklarını kapatır, kaçardı. Ardında bir sürü insan. "Bilo eee..." Hiçbir yardımım dokunamıyordu Bilo'ya. Küçüktüm, çok küçüktüm; çok küçükmüşüm meğer. O kendini paralıyordu, elbiselerini yırtıyordu; o yırttıkça, dövündükçe diğerleri gülüyordu, belli ki çok zevk alıyorlardı. Benim anlamadığım zevkler.

Bilo, o umarsız insan, rüyalarıma girdi sürekli, hiç yalnız

bırakmadı beni. Her gece benimle o caddeye geldi, bankanın karşısına. Her defasında binalardan birinin köşesinde karanlığa ve duvarın betonuna yapışarak, bedenimizden fışkıran titremelerle binayı, ayaklarımızın altındaki kaldırımı titreterek, o titremeden sıçrayan küçük ateş parçalarının dizlerimizi sarsmasını seyrederek bekledik, bekledik. Birinin gelip bizi oradan alarak götürmesini, vazgeçirmesini bekledik. Evimize, mahallemize, çocukluğumuza dönmeyi... Bazen de Bilo caddenin diğer tarafındaki bir binanın köşesine gizlendi. En uygun yerin orası olduğunu söylercesine, karanlıkta, gözleriyle işaretler gönderdi bana. O zaman göremediğim işaretleri daha sonra gördüğümde uyanmıştım rüyadan.

Cemil Meriç'in *Bu Ülke*'sinde rastladım; şu, "Bir kadını görmeye gidiyorsan kırbacını unutma" diyen Nietzsche, bir gün, atını kırbaçlayan bir adam görünce, gidip atın boynuna sarılmış ve ağlamış hüngür hüngür. Demek ki ona bu sözleri söyleten, yaşadığı umutsuz aşklardı diye düşündüm, hatta intihara teşebbüs etmesinin nedeninin bu olabileceğini... Ben o kadar da zayıf değilim Allah'a şükür. Beynimi karıştırabilirler çünkü eli kolu bağlı bir adama her şey yapılabilir, önemli olan her bitişten sonra her şeye rağmen ayakta durabilmektir. Dimdik. Bir sur gibi, bir askerin tüfeği gibi. Selam duruşunda tuttuğu tüfek gibi... Herkes kendi hayatının ve ölümünün sahibi olmalıdır; en azından sahibi olabilmek için çabalamalı, hayatını eline alıp avucunu sımsıkı kapatmalıdır.

Çevremi kuşatan gri duvarlara ve artık gözle bile görmeye başladığım boğucu sessizliğe baktıkça hayatımın sıkışıp kaldığını ve bir yere gitmeyeceğini, hep böyle olacağını düşünüyor, böyle bir hayatı yaşamanın kolay olmayacağını söylüyorum kendime. Ölüm düşüncesi, yaşamanın yerine geçince kendiliğinden büyüyor, diğerini yok ediyor. Böyle zamanlarda yaşamak düşüncesiyle birlikte ben de bitkin düşerim, zihnimi işgal eden farklı yöntemlerin baskınından kendimi kur-

taramadığım olur. Ölmek kolaydı. Ayartıcıydı da aynı zamanda. Ama hayatın ulaşamadığı yere ölüm ulaşacak mıydı? Ve ölüm bir hayatı yapacak mıydı, bozacak mı?

Her bitiş, bir bitiştir.

Her bitişi bir bitiş olarak ele almak ve öyle değerlendirmek gerekir. Kuşkusuz hayatımızda kaybından dolayı hâlâ üzüldüğümüz değerler, birtakım insanlar vardır. Kabullenmesi bile zor geliyor insana. Her insan kendisini sever ve kendisinin bir başka olduğunu sanır. Ne var ki, kendisini ne sanırsa sansın, bazı şeyleri değiştiremez. Sartre'ın bir sözü vardı, beni çok etkileyen bir söz: "Anasından felçli doğan çocuk, bir sporcu ya da bir kahraman olamıyorsa bundan kendisi sorumludur." Bu, insana muazzam bir irade ve kabiliyet özgürlüğü yüklemek demektir. Kendi hayatımdan kesitler hatırlıyorum; içeride, dışarıda...

İnsan eşref-i mahlûkattır, tamam ama unutulan bir şey var: "İş ağaçta değil, onu büyüten toprakta." Felçli birisinin sporcu ya da kahraman olmasının çok zor, hatta olanaksız olduğunu Sartre elbette biliyordu; burada söylenen, insanın iradesinin ve yeteneğinin özgürlüğüdür. Bana ve benim gibilere mi bu söz?

Ben ne yapıyorum burada? Okuyorum. Okudukça içine sıkıştığım kalıplardan kurtuluyorum. Bu kurtuluş beni demokrasiye götürüyor, tam bir demokrasi hayranı yapıyor. Bir yerde, (sanki burada çok ve farklı yerler varmış gibi) bir şeriatçıyla bu konuyu tartıştık. Ben, düşünce, inanç, partileşme özgürlüğü, baskı unsuru olma, siyasal oluşum, yapılaşma, çoğulcu demokrasi dedikçe, o naslardan söz etti. En sonunda dedim ki,

"Nedir senin kurmak istediğin düzen?"

"Asr-ı saadet" dedi.

"Dur" dedim, "Hz. Ömer'in bir sözü var: Bir sahip kölesine 40 çubuk vurabilir. İşte kardeşim, bu mu istediğin?"

Şaşırıp kaldı.

"Şimdi kölelik yok mu?" dedi. Dedim ki:

"Kardeşim sen bunları boş ver... Zaten beğenmediğin bir sistem. Onun her şeyi yanlış sana göre. Sen bana ne getireceğini söyle."

Baktım, kâfirlikle suçlanacağım, sustum. Zavallı ülkem ve zavallı insanım, ateşten bir çemberin içinde kalmış.

Neler yazıyorum ben? Ne bu? Roman mı, öykü mü, deneme mi, mektup mu, ne? Karşımda biri varmış gibi, kahvehane muhabbetine doğru gidiyor yazı.

Şimdi Pink Floyd söylüyor. Hastalıklı şarkılar gibi geliyor bana hepsi. Teybin sesini biraz daha açıyorum; mutluyum, huzurluyum. Allah'a şükür. Biraz sonra Kur'an okuyacağım. Öyle rahatlıyorum ki.

Herkesin bir penceresi var.

Benim yok!

Yazdıklarımın bana bir pencere açmasını mı istiyorum? Okuduklarım bir değil, birçok pencerenin önüne getirip bırakmıyor mu beni!

Pencerenin önü, pencerenin arkası. Pencerenin içi ya da dışı... Arada bir pencere. O olmasa, içerisi ve dışarısı da olmayacak zaten. (Peki biz neyin önünde ya da arkasında oturacağız o zaman? Nereye bakacağız?)

Peki insanlar neyin önünde ya da arkasında oturacaklar o zaman? Nereye bakacaklar? Herkes benim gibi, bizim gibi mi olacak?

Pencereler olmasa dışarıdaki hayatı görebilir miyiz oturduğumuz yerden! Duvarlar bize ne söyler!

Zaman zaman yazmayı da denedim, fakat okuduktan sonra yırttım hepsini, yetersiz buldum. Yıllarca, cezaevlerinde, dış görünüş itibarıyla tekdüze bir hayat yaşadım ama her okuduğum kitap bambaşka hayatlar yaşattı bana, uçsuz bucaksız bir yeryüzünde dolaştırdı beni, dünyayı gösteren fo-

toğraflardaki daha önce görmediğim ayrıntıları görmemi sağladı. Şimdi hiçbir şeyden emin olmamakla beraber, kendimi ideolojilerden çok uzak bir noktada görüyorum. Bu basit cümleyi kurabilmek için kaç yılı gömdüm zamanın bilinmez derinliklerine?

J.S. Mill, Sartre, Popper, Duvarger, Camus... Şimdi elimde bunlar var. Okuduklarım bunlarla sınırlı değil elbet. Derslerimi aksatmadan okuyor, çalışıyorum. Bir kitap kulübüne üyeyim, iki dergiye de abone.

Geçenlerde Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli*'ni okudum. Türkiye'deki ideolojik akımlar gerçek değerlerin ortaya çıkmasını engelliyor. Kitap yıllarca tozlu raflarda kalmış, ideolojik içeriği olmadığı için.

Albert Camus'nün *Yabancı*'sı. Bir çırpıda okudum. Doğrusu, tek kelimeyle çarptı beni. Yirmi dokuz yaşındayken yazmış bu kitabı Camus. Neredeyse benim yaşımdayken. Bu yüzden mi yerleşip kaldı yüreğime? Üstüne bir de Nobel...

Şu anda elimde Arthur Koestler'in *Spartaküs*'ü var.

Bu kitaplar derslerimi etkilemiyor, hatta beni dinlendiriyorlar. Kitapları canlı gibi kabul ederim. Bu yüzden özne yüklem uyuşmazlığına önem vermem. Öyle ya Türkçede kuraldır: Öznesi cansız varlıklar olan cümlelerde, özne çoğul da olsa yüklem tekil olur. Bir de hayvanlarda. Yanılıyor muyum?

Yazmak için henüz erken diyorum. Beynim kilitlenmiş gibi. Yazmak oldukça büyük bir uğraş. İnsanın hayal gücünün de kuvvetli olmasını gerektiren zor bir iş. Bende on yıldır hayal meyal kalmadı. Yattık kalktık, hep af çıkar diye düşler kurduk.

4

Gece, uykumun arasında şakırtılı bir yağmurun boşaldığını duydum. Sabah kalktığımda, çatılar, ağaçlar karla kaplıydı. Yerler buz tutmuştu.

Sonra bir ara güneş çıktı. Hava, kıştan kurtulup da bahara sığınmış bir kuş gibi çırpındıkça karlar eridi; saçaklardan damlalar inmeye başladı. Çocukluğumda böyle havalarda çiğdem sökmeye giderdik. Kırlarda karlar henüz kalkmamış olurdu. Yeşil yeşil uç veren yeni uyanmış topraklarda aykırı lekeler gibi alaca kar kümeleri göze çarpardı. Eriyen karların ıslattığı topraklar ayakkabılarımızın altına yapışır, yürüdükçe kocaman çamur topaklarına dönüşürdük. Hâlâ çamurlara batıp bir türlü çıkamayan o çocuk değil miyim, hep o çocuğun romanını yazmaya çalışan çocuk...

"Akşamları otel odalarında daha fazla üşümemek için kaloriferli köşelere sokulurken uzaklarda bıraktıklarınız aklınıza gelince, pencerenin önünde durur, sis basmış geceyi seyre dalarsınız. Gece, sis ve dağıtması olanaksız bir yalnızlık duygusu bütün karamsarlığıyla çöker içinize, sabaha kadar uyuyamazsınız. Bazı geceler bir yağmur sesiyle pencereye koşarsınız. Çatılara düşen ve saçaklardan şırıltılarla dökülen sesini duyarsınız yağmurun ama sisten başka bir şey göremezsiniz. Pencereyi iyice açar, yağmurun aniden artan

uğultusunu, sokak lambalarının ışığında savrulan ince çizgilerini ve yeni yeni oluşmaya başlayan gölcüklere düşen damlaları uzun uzun seyredersiniz. Başladığı gibi aniden kesiliverir yağmur. Sevdiğiniz birinden ayrılmış gibi mahzunlaşır, buruklaşır, yüreğiniz daralmış olarak tekrar otursunuz yatağınızın üzerine. Yağmurun sesini dinlerken kendi evinizde, sevdiklerinizin arasında olduğunuzu hissedersiniz kısa bir süre. Yağmur dindiğinde aynı geceyi tekrar yaşayacağınız ve bir şeyleri her zamankinden daha çok özleyeceğiniz için üzülür, hüzünlenirsiniz. Sık sık yerinizden kalkıp dışarı bakarsınız, belki tekrar başlamıştır diye... Sabah görüp göreceğiniz tek şey ayak bileklerine kadar çıkan çamurun soğuk arsızlığıdır."

Kalemi bırakıyorum.

Olmuyor, yazamıyorum. Kendimi yıllardır boş bir hayalin peşinde günden geceye, sokaklardan odaların sessizliğine, sigara dumanlarının kıvrımında biçimden biçime girerek ve sonunda en baştaki biçimin hangisi olduğunu unutarak sürükleyip yok ettim. Odada sigara içildiğini duyuran kokunun ve varlığını bildiğiniz ama bir türlü göremediğiniz dumanın saklanması gibi dağılıp yokluğa karışmış duyumsuyorum kendimi artık. Nerede olduğumu bilmiyorum. Kendi yok oluşumun ardında koşmaktan yorgun düşüyorum her defasında. O dumanın kokusu kimi zaman önümde bomboş bekleyen sayfalara siniyor, kimi zaman da karalanmış üç beş satırın üzerine hiç kalkmayacak bir sis benzeri çökerek görünmez kılıyor onları. Boş duvarlara bakan gözlerim ara sıra pencerenin dışında yakaladığı görüntülerle oyalansa da içinde yuvarlandığım boşluğun kıskacında boşuna bekliyorum.

Böyle bir başlangıç da okuru daha ilk satırlarda kendinden uzaklaştırmaz mı? Belli ki yazar sözü uzatacak. Oysa doğrudan söze girmeli, buraya gelişimle başlamalıyım.

"Havalar tekrar soğumaya başladı. Güneş hiç görünmüyor. Gökyüzünün bulanık rengi insanı sıkılganlığa, boş vermişliğe, kötümserliğe hatta garip bir hasretliğe itiyor. Puslu gökyüzü altında hep aynı değişmezlikleriyle yatıp duran kıpırtısız, küskün binalar ve eski çağlardan günümüze kalmış bir şeyleri çağrıştıran sokaklar günlerin hiç geçmediğini, sanki hep aynı günün bitimsiz, uzadıkça uzayan tek bir saatinin yaşandığını ısrarla kabul ettirmeye uğraşıyorlar. Yalnız ara sıra, sabahları uyandığımızda ortalığın bembeyaz olduğunu görüyoruz. İzlediğimiz bir filmde zaman atlayıp da başka bir mevsimde olaylara devam ediliyormuş gibi. Ancak bu sahne çok sürmüyor; öğlesonu çıkan ters rüzgârın savrultularıyla karlar tozuyor ve bir süre sonra nasıl olduğunun farkına varmadan eriyip kayboluyor. Bir de bakıyorsunuz, yine puslu gökyüzü, hareketsiz sokaklar ve değişmeyen, eksilmeyen iç sıkıntılarıyla o sonsuz günün ölümsüz tek saati...

"Bugün cumartesi. Oteldeyim. Karmakarışık uykularla harcanmış bir gecenin sabahı.

"Kar serpiştiriyor. Keskin ayaz, köşelerde yığılıp kalmış karları tozutup duruyor. Pencereden dışarı bakınca, çatıların üstünden doğru yoğunlaşıp gelen sisin, caddeyi kışın donuk renklerine boyadığını görüyorum."

Hayır, bu satırları da almamalıyım. Azaltmalıyım sözü. Daha azı varken...

Kış iyice bastırıyor artık. Beni uğurlamaya annem, babam, kardeşlerim, amcam, herkes gelmişti. Doğuya giden otobüslerin mola verdikleri "dinlenme tesisleri"nde bekliyorduk. Evden ilk kez ayrılıyormuşum gibi, bir hüzün çökmüştü herkesin yüzüne. Bu kez uzağa, çok uzağa gidecek olmamın kaygısıydı onları böylesine tedirgin eden. Benim hareketlerimi, sesimin tonunu, bakışlarımın yönünü, yürüyüşümün dengesini belirleyen, beni herkesten iki adım geride ya da onların uzağında tu-

tan içimdeki ürpertiyse, düpedüz korkunun içimden taşıp suretimde dışa yansıyan, titremelerini gizlemiş, kamburluğunu ne yapacağını bilmeyen biçimiydi.

Yorgun doğu otobüsleri... Çocukluğumdan beri uzaklara gidip uzaklardan gelen, çocuk-ergen-genç gözlerle uzaktan izlediğim otobüsler. Onların hiç konuşmadığım, buradan bir an önce gitmek ile bir sigara daha içmek arasında sabırsızlanan yarım saatlik yolcuları... Sigara izmaritlerini, buruşturulup atılmış sigara paketlerini, gazoz kapaklarını, yarım saatlik yemek ve ihtiyaç molalarını bildiren anonsları, karbonatlı bayat çayların acılığını ve daha bir dolu şeyi sırtına yüklemiş belli belirsiz rüzgâr ve o rüzgârın çarptığı, mazot ve ne olduğu, nerden geldiği anlaşılamayan garip kokularla örülmüş görünmez duvarlar...

Dudağının bir kenarında kürdan, diğer kenarında sigara, kısa süreliğine de olsa insanları yönlendirme yetkisini ele geçirmenin rahatlığıyla yürüyen muavini durdurdu babam; bir yolcusu olduğunu söyledi.

"Hiç yerim yok, alamam" dedi muavin.

Konuşurken dudağının kenarındaki kürdan düşmemişti, hayret. Kapının önünde toplanmış, otobüs tam hareket edeceği zaman son bir kez daha çektikleri sigaralarını ayakkabılarının ucuyla ezdikten sonra binmeyi bekleyen yolcular çözüm üretmeye başladılar:

"Ayakta binsin, yolda inecek kimse yok mu?"

"Hostes koltuğuna otursun."

Muavinin fırlattığı, kısa ömürlü çıngıların içinde taklalar atan sigaranın düştüğü yerde öfke vardı; su şişelerinin şıngırdadığı kasa ayağının önünde arka kapıya doğru sürükleniyordu.

O arada beyaz gömleği, bir şoföre hiç yakışmayan, göbeksiz götsüz çıta gibi bedeniyle bir hayli genç şoför, babamın çaresizliğinin yanında bitiverdi.

"Mesele nedir?"

"Bir kişilik yer..."

Babam o an sanki yine askerlik şubesi başkanının karşısındaydı. Milli güvenlik dersi görmeme karşın bir türlü öğrenemediğim için rütbesinin ne olduğunu bilmediğim subay, askerlikle ilişiğim olmadığına ilişkin belgeyi veremeyeceğini söylüyordu. İş için başvuru bu hafta sona eriyor komutanım. Hepsi tamam, bir tek askerlik belgesi. Sonra vallahi hemen askerlik için karar aldıracağız. Ama şimdilik bir belge... Okulu bitireli iki hafta oldu, işte kısmet, bu iş imkânı, devlet kadro açtı, yoksa tabii ki... Bir daha kim bilir ne zaman iş... Komutanın sözlerinin arasında bir "tamam" sözcüğü var ama sanki o sözcüğün ardından "iki gün için" sözleri de geliyor gibi... O "şu şu tarihler arasında (iki gün) askerlikle ilişiğim olmadığına dair" yazı, Ankara'da, yüzlerce kişilik kuyruğun arasında bekleyip akşama doğru kocaman bir salonda devletin memurlarından birinin eline ulaştığında;

"Olmaz kardeşim, burada iki gün için diyor, olur mu öyle şey..." biçiminde söze dönüşüp önce otobüs terminaline gidiyor, bulabildiği ilk otobüse atlayıp eve döndükten sonra hayatın sonunu beklemeye hazırlanıyorken, yandaki kareli gömlekli memurun;

"Olsun kardeşim ne olacak, iki gün sonra asıl belgesini getirir delikanlı, yerine koyarız" sözleriyle görevini tamamlıyordu.

Kapı önü yolcularından biri, kim olduğunu çıkaramadığım bir türkücüye benzeyeni;

"Hostes koltuğu boş değil mi, muavin oturacağına..." dedi.

"İyi, hadi bakalım, gelsin"

Bu ülkenin en uzak kentlerinden birine gitmek için bunca uğraşmak gerekiyordu demek ki.

Bir suçlu gibi oturdum şoförün yanındaki hostes koltuğuna.

Güneş arkamızdan batıyordu. Otobüsün gölgesi önümüz sıra, bizden önce düşüyordu yola.

Muavinin benden intikam alma zamanı gelmiş olmalıydı ki, beni eze eze önümdeki teybe araya araya nihayet bulduğu kaseti yerleştirdi. Adını anımsayamadığım ama yüzünü televizyondan bildiğim kaytan bıyıklı türkücü efkârlı sesiyle türkülerine başladı: Kış ola bağlana yolların dostum, samanlıktan kaldıramadım samanı da Zühtü, üç yüz altmış beş günümde yandı ha yandı, aman Eşref canım Eşref uykudan uyardın beni...

Eşref bizi uykudan uyandırıp kanlara boyuyordu, ancak bu, şoförle muavine yetmiyordu; türkü biter bitmez muavin gelip beni tekrar eziyor, türküyü başa alıyordu. Bir süre sonra arkaya da gitmedi zaten, basamağa oturdu, şoförle sigara ateş alışverişine girişerek yarım bırakıldığı anlaşılan bir sohbetin devamına kaldıkları yerden başladılar. Bu arada kaset bitiyordu, tam kurtulduğumu düşünmeye başlamışken hatta uyur gibi yaparak hangi türküyü istediğimi göstermeye çalışırken muavin hem şoföre laf yetiştiriyor, hem beni yeniden eziyor, hem de aynı kaseti bir daha başlatıyordu. Aman Eşref öldürdün beni!

Bir ara şoför benim orada oturduğumu yeni fark etmiş gibi ilk gidişim olup olmadığını sordu.

"İlk... Şu müziği değiştirebilir miyiz?"

"Emrin olur hocam... Oğlum güzel bir şey koy şu teybe."

Muavin dolabı açtı, karışık kasetleri karıştırdı karıştırdı, güzel bir kaset buldu, taktı teybe: Hakkı Bulut...

Uyumuş kasabalardan geçiyorduk, farlarımıza aldırmayan dağ aralarından.

Otobüsün içinde horlamalar çoğalmıştı, bizim müziği kapatmaya niyetimiz yoktu, uyuyabilir miyim diye kendimi zorluyor, gözlerimi kapatıyordum; Hakkı Bulut beynimin içinde, katran karasına boyanmış saçları, kalın kaşları, gü-

lümsediğini sandığı için burnunun yanında oluşmuş iki çizgiyle birlikte yukarı yukarı giden daha da boyalı bıyıkları ve parlak dudaklarıyla sırıtan bir yüze dönüşmüş; dönüyor, dönüyordu.

"Beğenmediysen değiştirelim hocam."

Şoför iyice eğilmiş gözlerimi arıyordu. Otobüs kendi kendine gidiyormuş gibiydi, şoför başka işlerle, benimle, muavinle, teyple, Eşrefle uğraşıyor, işini öğrenen otobüs, karanlığın içinden yollar bulup çıkararak, karanlığın içine yarım yamalak ağaçlar, eve benzemeyen evler, yazısı okunamayan tanıtım tabelaları çizerek, uzaklarda, çok uzaklardaki ıssızlığı, karanlığı, dünyanın yalnızlığını artıran tek tük ışıkları göstererek önündeki kısacık, hep kısacık yola atılıyordu.

"Aslında... kap..."

Muavin atılıp sorunu çözmüştü bile:

"Amaaan Eşreeeef, caaanıım Eşreeeef..."

Bizim Necati de buna benzemiş midir acaba? Şoför olma sevdasında, araba delisi bir çocuktu Necati. Arabaların markalarını, modellerini, özelliklerini bilir, şehirdeki bütün şoförleri tanırdı. Onlardan "Ahmet Ağabey, Dursun Ağabey..." diye söz etmeyi, aralarındaki tanışıklığı olduğundan daha önemli bir şeymiş gibi, doğrudan dile getirilmeyen ama hissettirilen bir böbürlenme biçiminde dışa yansıtırdı. Sonunda bir otobüse muavin oldu. Kendi arabasıymış gibi yıkar, temizlerdi onu. Hiç gereği yokken çalıştırır, şoför görünürde yoksa birkaç metre ileri geri hareket ettirirdi otobüsü. Diploması olmadığı için ehliyet alamıyordu. Hayır, bu serseriye benzemiyordu.

Yarım saatlik diye duyurulan, ne var ki bir saatten az olmayan yemek ve ihtiyaç molaları verdik birkaç kez.

Dağların sırtından kendini yol boylarına atmış bir soğuk bekledi bizi.

Otobüsün çevresinde dönüp durdum sigara üstüne sigara

içerek. Ziftleşmiş acı çaylar içtim. İçim kıyıldı, içim üşüdü. Dünya ne kadar büyüktü, ne kadar karanlıktı. Şu karanlığı elimi vurmadan, gözlerimle sıyırabilsem, arkasını, gideceğim yeri görebilsem, nelerle karşılaşacağımı, nasıl bir hayatın içine düştüğümü bilebilsem...

Sonra toparladım kendimi. Savaşa gitmiyordum ya oraya. Savaş diye bir şey yoktu. Umutsuzluk ve delilik vardı. Çaresizlik. Gitmiyorum diyebilme cesareti. Teslimiyet. Kazanan yoktu sonuçta.

Öğrencilik yıllarımda seviyordum bu otobüs yolculuklarını. Gece yolculukları. İlki... Dedemle köye gitmiştik ekin getirmeye. Kara Ali'nin kamyonuyla. Ufacıktım. Lastik patladı, geceye kaldık. O yıllar, lastik onarmak zordu, saatler sürüyordu. Nasıl da sevinmiştim gizliden gizliye. Dedemle Kara Ali'nin arasında bir o yana bir bu yana sarsılırken farların karanlıkla oynadığı oyun beni büyülemişti. O büyüyü kaybettiğimi yeni anlıyordum. Dönüp geldiğim bir evim vardı birkaç saat öncesine kadar. Dört yıl boyunca nasılsa döneceğimi bildiğim, beni bekleyen evim. Artık yoktu. Artık yurtsuzdum. Dönüp gelmeyecektim bundan sonra. Dönemeyecektim... Bunu bildikleri için mi bütün ailem toplanıp gelmişti beni uğurlamaya...

"Yolculuk bütün gece sürmüştü. Otobüsün camlarının dışında karanlık dağılmaya, şekiller belirginleşmeye başladığında yolun üstüne devrilecekmiş gibi abanan kayalıkları görmüştüm. Artık durduramadığım uykunun göz kapaklarıma saldırıları arasında uzaktan uzağa karlı dağlar gidip geliyordu. Dağlar kenara çekilip, gece boyunca bitkin düşen yol geniş bir ovada soluklandığında, beklenmedik bir anda şehrin karayolları tabelası camlardan hızla kayıp gitmişti. Ancak ortalıkta şehir yoktu. Gökyüzü adeta ovanın üzerine yapışmıştı. Yol kenarından tek tük toprak damlı evler, ahırlar,

ot yığınları, soyunmuş kavaklarıyla bahçeler geçiyordu. Issız bir ırmak, bir görünüp bir kayboluyordu. Karayolları tabelasının şehrin çok dışına konmuş olduğunu ya da yanıldığımı düşünmeye başlamıştım. Derken otobüsümüz bir kavşaktan dönüp çamur içerisindeki bozuk bir yola sapmıştı. Birbirine benzeyen tek katlı, kerpiç, sıvasız köy evleri birdenbire çoğalmıştı. Burası şehre çok yakın bir köy olmalıydı. Birden arabanın camlarına yağmur damlaları vurmaya başlamıştı. Şoför, "Cümleten geçmiş olsun!" dediğinde şehri arıyordum şaşkın gözlerle. Otobüs durmuştu. Uykusuz, yorgun, darmadağındım . Pis, kapalı bir hava ve yağmur. Bir-iki küçük kulübeden oluşan otogar. Çamur diz boyu. Otobüsün yanına birkaç taksi yanaşmıştı; onlardan birine atmıştım kendimi. Valizimi bagaja yerleştiren taksiciye beni iyi bir otele götürmesini söylemiştim."

Hayatımda hiç otelde kalmamıştım. Otel parası ne kadardır, cebimdeki para kaç gün yeter, burada maaşımı hemen öderler mi, ödeseler bile alacağım para otel ve yemek giderlerini karşılamaya yeter mi, bilmiyordum. Ama herkes yer ayarlayana kadar otelde kalabileceğimi söylediğine göre çok pahalı değildi herhalde.

"Silecekler durmadan çalışıyordu, bu yağmurda çevreyi görmek mümkün değildi. 'Buranın en iyi oteli burasıdır ağabey,' demişti taksici bir binanın önünde durduğunda. Valizimi alıp otelin kapısından içeri girmiştim. İçerde dört beş adam aralarında kavga eder gibi bağıra çağıra konuşuyorlardı. Yüzüme bakan yoktu. Sesim mi kısılmıştı, görüntüm mü silinmişti, yok olan neydi? Kapı önündeydim yine. Arkamdan birilerinin seslendiğini duyuyordum. Yağmur hafiflemişti. Bir dört yol ağzıydı burası. Fırın, berber ve bakımlı vitriniyle hemen fark edilen fotoğrafçı. Kavşağın ilerisinde dört kat-

lı, diğerlerine oranla büyükçe bir yapı: Otel Acar. Silik yazısı, kararmış görünümüyle şehrin kasvetli havasına uyum sağlamış. Burada da kayıtsız, her şeyi alışkanlık haline getirmiş bir yüzle karşılaşmıştım. Devamlı kalıp kalmayacağımı sormuştu; kara, elmacık kemikleri sert, bıyıklı adam. 'Belli değil... şimdilik...' demiştim. Sıkıntı, yılgınlık ve daha çok korkuya benzeyen bir ağırlığın altında eziliyordum. Karyolanın üzerine kirli, rengi atmış iki battaniye örtülmüştü. Beyazı sararmış lavabonun üstündeki aynanın sırı iyice dökülmüştü. Pencerenin önünde dikilip, şehrin görünen kısımlarına bakmıştım: Solda demin gerisin geriye çıktığım otel, yanında bir banka şubesi, karşıda Valilik Konağı. Yağmur inatla, sinsi sinsi yağıyor. Dört yılım –evet tam tamına dört yılım– bu bir avuçluk yerde geçecekti! Şu diğer şehirlerdekine benzeyen ve bu yüzden hemen tanınıveren Valilik Konağı ve çarşı bozuntusu üç beş dükkânlık yerde. Burada insan ne yapardı? Zaman nasıl geçerdi? Beynim çatlayacak gibiydi.

"Yatağın üzerine oturmuş, bir sigara yakmıştım. Her şeyden ne kadar da uzaktım.

"Yağmur.

"Külrengi bir pencere önü.

"Gittikçe daralan bir görüntü."

5

Aynaya baktığımda düşmanımı görüyorum, düşmanımla giriyorum yatağa, onunla yiyip içiyor, yürüyor, tek bir gölge düşürüp beton zemine ya da duvarlara, onu gezdiriyorum.

Gölgemle arkadaş oldum sonunda. Önceleri "olmaz" diye düşünmüştüm. Kesin bir "olmaz!"dı bu. "Olamaz ki"yi, "nasıl olacak"ı içinde saklayan bir "olmaz"dı.

Kendiliğinden oldu bir bakıma. Şimdi onun için yazıyorum, kendimi ona anlatmak için. Zaman zaman birlikte yazıyormuşuz gibi de geliyor hani. O söylüyor, ben yazıyorum ya da duvardan, tavandan, her neredeyse artık oradan, –bazen duvarların gerisinde, çok uzaklarda da oluyor– eğilip düşüyor sayfaların üzerine; kalem oluyor, yazıyor kendi kendini.

Bunları da bir kitaptan okumuş olabilir miyim? Neden olmasın? Her şeyi birbirine öylesine karıştırdım ki zaten.

İçime aktardım her ne varsa çevremde. Dokunduğum, gördüğüm, kokladığım, üstüne bastığım her ne varsa içime yerleştiler zamanla. Ayrılmaz bir parçam oldular. Gözlerim en çok beyaz sayfalardaki harflerin kıpırtılarını, koşturmalarını, durmalarını, durup dinlenmelerini, beni bir oyuna çağırmak için yaptıkları devinimleri görüyor; kulaklarım onların çıkardıkları sesleri, çığlıkları, fısıltıları, inleyişleri, kahkahaları işitiyor.

Başkalarının acılarına katlanmak kendiminkilere katlanmaktan daha kolay geldiği ve kendi acılarımdan bir süreliği-

ne de olsa uzaklaşma fırsatı yarattığı için, önceleri çevremdeki insanlara yöneldim. Kitaplardaki, sayfalar boyunca yüz yüze baktığımız insanların acılarına yönelişim daha sonradır; çevremi kuşatan insanların bencil, sahte, katılaşmış acılarını gördükten sonra. Acıya karşı saygılı olabilir mi insan, olmalı mı?

İnsanların yüzlerinin insanlardan daha çok olduğunu da sonradan öğrendim. Sahip oldukları bu yüzleri duruma göre değiştirerek kullandıklarını gördüm; bu yüzlerin eskidiğini, kirlendiğini, kıvrımlarından aşındığını... Rainer Maria Rilke *Malte Laurids Brigge'nin Notları*'nda yazmıştı bunu. Benzer satırları Sadık Hidayet'in *Kör Baykuş*'unda da gördüm. Sadık Hidayet, Rilke'nin "çehre" dediğine "maske" diyordu, ayrıca, bazılarının maskelerini evlatlarına bıraktıklarını ama ne olursa olsun yaşlanınca bu maskelerin iyice eskiyip yok olduğunu, ellerinde yalnızca son bir maske kalsa da bunun çabucak eskiyerek sonunda gerçek yüzlerin ortaya çıktığını ekliyordu.

Aynaya baktığımda gördüğüm yüzün bana ait olup olmadığını bilmiyorum bu yüzden. Zaman zaman daha çok da uyuyamadığım zamanlar, sanki içimden bana benzeyen biri kalkıyor ve dumanlı bir görüntünün içine dalar gibi, bana ait anılara doğru yürüyor. Yattığım odanın duvarları geri çekiliyor o zaman, büyüyor. Büyüyor da benim bile içinden çıkamayacağım karmaşık, kalabalık ama her nedense daha önceden hiç görmememe karşın çok iyi tanıdığım çarşılara, eski mahallelere, sokaklara, açılıyor. Açılıyor da bir gölgeymişçesine süzülüp, okuldan döndüğü er saatlerde, kendini bir düşü yaşıyormuş gibi hissettiren bir uzaklık duygusuyla, hem dingin hem de nereden kaynaklandığını anlayamadığı tedirgin adımlarla evin içinde dolaşan bir gencin yanına varıyor. Varır varmaz da o genç ben oluyorum. Lise sonda okuduğum zamanlardaki ben.

Babam erken geliyor o gün eve.

Babam, sert mi yumuşak mı olduğu pek anlaşılmayan tuhaf bir adamdı. Kimseye kızamadığı için kendine kızan, kendine kızınca da sanki bütün dünyaya kızıyormuş gibi her bir parçasını bir yöne dağıtan adamlardan.

Bir gün beni çağırdı.

"Terzi Muharrem'e git, ölçünü ver, sana elbise dikecek" dedi.

Terziye de tembih etmiş:

"Sakın İspaniyol paça olmasın!"

Terzi Muharrem Ağabey'e yalvarıp durdum günlerce:

"Ağabey genciz işte. Arkadaşların arasında dar paçayla gezilmez, sen bilirsin..."

Sonunda benim dediğim oldu ama babamın dilinden kurtulamadım:

"Hah hah! Hayta! İspaniyol paçaymış... Paçasına bak, başına bak... Paçali! Bodus kinos, makarios... Tiyatoracı..."

Çocukluğu köyde geçmiş. Dedem köyün ileri gelenlerindenmiş. Köye bir misafir geldi mi mutlaka dedemin odasına inermiş, orada ağırlanırmış gelen giden. Babam gözbebeğiymiş dedemin, daha çocukken fişekliklerle kuşandırıp eline mavzeri verir, ata bindirirmiş. Seferberlik zamanını anlatırdı sık sık.. Öyle gözü pek bir adammış ki dedem, istediği kadını dağa kaldırırmış. Bu yüzden bir sürü analığı varmış babamın. Bir gün köye askerler gelmiş, aç askerler. Yiyecek topluyorlarmış. Vermemiş dedem, kovmuş hepsini, biz bulamıyoruz demiş. Babam öyle inanarak anlatırdı ki, biz de o günleri yaşardık dinlerken.

Sonra şehre göçmüşler. Ardiye o zamanlardan kalma. Tuğla, çimento, kum, alçı, briket... Kışın odun, kömür. Üç dört metrekarelik bir bürosu vardır babamın. Oraya büro denir mi bilmem. Eski bir masa, gıcırtılı bir koltuk, uyduruk iki sandalye, yaz kış duran çatlak bir soba... Yaz ayları hariç her

zaman soğuk olurdu babamın sığınağı. Sığınak, çünkü babamın oradan hiç çıkmak istemediğini düşünmüşümdür hep. Dışarıdaki, derme çatma çatının altında ıslanmayı bekleyen odunlara; daha korunaklı köşelerdeki alçı ve çimento torbalarına; kalın bir duvar gibi yükselen, uzayıp giden tuğla ve briketlere baka baka, nereden geleceğini kestiremediği saldırıları bekliyor gibiydi. Kapı her açıldığında, içeri saldıran soğuğa düşmanına bakıyor gibi bakardı da kapıyı kapatmayı unutan müşteriler, at arabacılar, işçiler bu bakışların soğukluğunu iyi yanmayan sobadan bilirlerdi. Onu, ardiyedeki sığınağı dışında bir de bayramlarda, önemli bir görevi yerine getirdiğini fazlasıyla belli eden yirmi yıllık bir takım elbise biçiminde evinde gören olduysa olmuştur, başka bir yerde görmeniz mümkün değildir; ne cenazeye katılır ne düğüne, beni unutun der gibidir. Eve erken geldiği o gün dışında tabii. Yolda mutlaka birileri görmüş ve hava kararmadan evine dönen Ardiyeci Semih Ağa'nın sokakları adımlayışına (çünkü babamın yanında çalışan komşumuz at arabacı Veli'nin arabasıyla dönerdi her akşam) bir anlam verememişlerdir.

Annem de şaşırdı onu görünce.

"Hasta mısın herif?" diye sordu. Bu saatte herif kısmının evde ne işi vardı! Babam cevap vermeyince, bozulan dedikodularını başka bir bahçe duvarının gölgesinde sürdürmek için ayaklanan komşu kadınlara mırıldandı annem:

"Bizim adam hastalandı mı, nedir?"

Babamın duygularını anlamak mümkün değildi, hatta duyguları yok denilebilirdi ama o ortalarda görünmediğinde, onun yerine, illa ki var olduğuna inandığınız duygularının gölgelerine benzer izlerin dolaştığını görebilirdiniz. Onun büyük sessizliğinin altında karşı konulmaz bir bilgelik yatıyor gibiydi. O sustukça, siz ona bir şeyler söylemek istiyordunuz; bu isteğin altında yatan duygu, onu kuşatan sessizliğin içinde ne olduğu merakı mıydı yoksa o sessizliğin kabuğunu kır-

ma hevesi miydi, bilmiyorum.

Bazen babamın, koğuşun kapısından kafasını uzatarak bize baktığını ve herkesin uyuduğunu görünce, yumuşamış, eriyen bir sessizlik suretinde içeri süzülerek ranzamı eliyle koymuş gibi bulduktan sonra saçlarımı okşadığını hayal ederdim. Hâlâ da ederim; kapıyı sessizce aralayıp süzülür içeri, yanı başıma gelir, gözleri donmuş bir cam gibidir, eli saçlarımın üzerinde titrer de titrer, dokunamaz bir türlü. Ben o ara ağladığımı, gözyaşlarımın babamın akmayan gözyaşlarının yerine de çoğalarak, çağıldayarak aktığını, yine de yanaklarımın ıslanmadığını, üstelik bunun bütünüyle hayal olduğunu bilirim. Bu hayal, kimi zaman tıpkı benim gibi hayal görme hevesine ve kendi hayalinin büyüsüne öyle kaptırır ki kendini, koğuştaki bazı kişileri babamın suretinde bana yansıtır da günlerce onları izlerim gizliden.

Babam her zamanki yerine, pencere önüne oturmuştu. Sigara dumanı şimdiden camlarda yeşillenen yaprak kımıltılarını silmişti.

"Gel bakalım, otur şuraya."

Büyümüştüm. Birdenbire, birkaç saniye içinde büyümüştüm. Ne zaman büyüyeceğini hiç düşünmemiş, o güne kadar aklına hiç getirmemiş birinin bilinçsiz büyümesiydi bu.

Çocukluğumun sona erdiği gündü o gün.

Babam konuşmaya başladığında kuşlar havalanıyordu ağzından; uçup pencerenin önüne, asmanın dalına, dış kapının eşiğine konuyordu bu kuşlar. Ne zaman pencereyi açacak olsam, babamın orada görevlendirdiği bir kuş ürküp kaçacak ve ben ileride bir gün zor duruma düştüğümde o kuş kendi suretinden sıyrılarak bana yolumu gösterecek büyülü bir sözmüş de ben bu fırsattan yoksun kalacakmışım gibi telaşlanırdım. Eşikten dikkatli geçmezsem ayağımın altında bir kuş ezilecekti sanki.

Yanında çalışmamı istiyordu babam. Bir kamyonet almış-

tı. Denk gelmişti işte. Şimdilik ehliyetsiz de olsa kullanırdım, alana kadar. Nasıl olsa biliyordum araba kullanmasını. Salim'in, babası uyuduktan sonra cebinden anahtarı çalarak arabayı alıp kaçtığını ve hepimizin o arabada şoförlüğü öğrendiğimizi babam da duymuştu demek ki.

Çocukluğum bitiyordu, gençliğim bile. Bundan sonra babam gibi, komşumuz Muhsin, Rıza, Cevdet amcalar gibi, okul müdürü Yakup Bey gibi, ardiyedeki odunları kırarken üşüyüp içeri kaçan, sobanın üstündeki çaydanlıktan bitmiş olsa bile haşlayıp kendine bir bardak çay çıkarınca sigarasını sanki dünyanın en önemli işini yapıyormuş gibi tüttüren Esat (benden kaç yaş büyük olmasına karşın ağabey demeyi çok görüyordum ona) gibi adamlardan biri olacaktım. Sokaklar kapanacaktı bana; çarşı, okul çevresi, dernek... O heyecanlı tartışmalarımızın, kızların, başka şehirlere gitme, oralarda önemli adamlar olma hayallerimizin bir tepenin ardında kaybolan solgun bir bulut gibi eriyip gittiğini ve bomboş ve kocaman ve sonsuz ve suskun ve anlamsız bir gökyüzünün altında tek başıma kaldığımı duyumsuyordum.

O kamyonet ikinci arabam oldu benim.

İlki bir oyuncaktı.

Çocuktum. Bir gün evimize hırsız girmişti. Annemin, komşularla yaptıkları altın günlerinden biriken üç beş çeyrek altını, babamdan gizli biriktirdiği birkaç kuruşu almış, bunları bulabilmek için de evin altını üstüne getirmişti. Herkes çok üzülmüştü. Annem ağlamıştı. Tek üzülmeyen bendim. Üzülmeyen hatta sevinen tek kişi. Çünkü hırsız giderken pilli bir araba bırakmıştı bana. Ne iyi hırsız diye düşünmüştüm, bana hediye getiren iyi kalpli, sevgili hırsız. Gerçi annemlerin yatak odasının ortasına gelişigüzel atmıştı arabayı ama olsun, aceleden ve korkudandır belki. İyi kalpli biriydi o. İyi. Ben iyi kalpli bir hırsız bile olamadım. Hiçbir çocuğu sevindiremedim. Annemin, "Bunu bile bulmuş kör olasıca!" di-

ye hayıflanmaları bile beni onu sevmekten alıkoymamıştı.

Beni kimse sevmedi ama.

Geçmişi anmak çok mu kötü? İçinde bulunduğumuz an bize mutluluk mu veriyor sanki. Yaşananların bizde neler bıraktığını anlamamız için üzerinden belli bir zaman geçmesi daha iyi olmaz mı? Ama gerçeklik baskın çıkıyor; geçmiş, yaşanan anların uzağında kalıyor. Gelecekteki her anın eskisinden daha iyi olmasını, yaraları sarmasını, boşlukları doldurmasını umut ediyoruz. Öyle mi gerçekten? Yoksa önümüzdeki her an, tıpkı geride kalanlar gibi hiçbir şeyi halletmeden, hatta yeni boşlukları, yeni dağları, yeni uçurumları, yeni düşmeleri, yaralanmaları, ölümleri getirip önümüze mi bırakıyor?

Evimizde, bizim dışımızda, mübarek bir kişinin yaşadığına inanırdı annem. Evimizin yeri önceden mezarlıkmış. Sonradan şehrin dış mahallelerinden biri haline gelen üç beş hanelik bir yerleşim yerinin küçük mezarlığı. Hani evlatların anne babalarının mezarlarını hemen evlerin yanına yaptıkları aile mezarlıklarından. İşte onlardan birinin gizli bir evliya olduğunu, dedemin bu evi, o evliyanın mezarı üzerine yaptığını söylerdi annem. Ruhunu incitmiştik o mübarek insanın. Ruhu incinen zavallı adam, ne yapsın, buralardan çekip gidememişti. Geceleri kalkıp dolaşıyordu. Üstelik, ibadetini –tövbe hâşâ– aksatmayan bu gizli evliya, abdest almak için su arıyor olabilirdi. Annem de bu yüzden dolu bir ibrikle temiz bir havlu koyuyordu banyo kapısının önüne. Sabahları suyun azaldığını, havlunun da hâlâ nemli olduğunu söylüyordu. Biz göremiyorduk, çünkü o bizim ne zaman uyuyup uyumadığımızı biliyordu. Bilmez miydi hiç!

"Siz inanmayın bakalım. Çarpılırsınız Allah muhafaza" derdi.

Geceleri tıpır tıpır dolaşan ayak seslerini nasıl duymazdık.

Annem, bana açık açık söylemedi ama içine düştüğüm bu

durumu benim o inançsızlığıma bağladığını kaç kez duyurdu gözleriyle.

Annemin bakışlarından, ondan özür dilememi beklediğini okurum her geldiğinde. Payıma düşen suçtan dolayı benim de birileriyle hesaplaşmam gerekir mi diye düşünürüm o zaman. Annemin beklediği gibi ben de beklemeye razıyım, yeter ki biri ya da birileri çıkıp şu yarım kalmış hayatım için gözlerime baksın...

Vakti durduruyorum zaman zaman, durduruyorum da alıp duvara asıyorum; oradaki olmayan bir çiviye, havlu gibi; isteyince alıp yüzümü, bakışlarımı, soluğumu, kıpırtılarımı, becerebilirsem eğer düşüncelerimi silmek, sonra da silkelemek için... Öyle olsa bile bir süre sonra, odamın zemininde sürünen, ayaklarımın altında dolaşan, hatta sıklıkla üstlerine bastığım için beni düşme tehlikesiyle karşı karşıya getiren bu kırıntılar tekrar en başa döndürüyor beni.

Gene o sokaktayım, sokağın başında. Bir adım daha atsam, gizlendiğim köşenin karanlığından caddenin alaca ışığına düşeceğim.

6

Belki de şu an Ankara'ya yağmur yağıyordur. Islak bulvarları, –arabalar kayıyorken, kırmızı ışıklarını sulara düşürüp– henüz uykusunu alamamış ışıklarıyla, öyle titrek, öyle ayak değmemiş, yeni yalnızlarını bekliyordur şimdi.

Zihnime anlar çarpıyor, görüntüler, imgeler; Murat'ın, Ahmet'in yüzü, gülüşmelerimiz, Nurettin'in sözleri. Anlatmak istiyorum bunları birilerine, içimdeki boşluğun büyümesini önlemek istiyorum. Bir gün geri dönebilecek miyim oralara, yoksa ömrüm burayı beklemekle mi geçecek? Öyle bir şehir var mıydı? Belleğimdeki o görüntüler gerçek mi? O şehre bir daha dönemesem de kafamın içindeki bu sesler, bu renkler sonsuza kadar bende kalsın, elimi uzattığımda onları tutabileyim, hissedeyim istiyorum.

Sonbaharın son günleriydi, yapraklarını dökmemekte inat eden bir iki ağaç, yağmur öncesi durgunluğunun uyuşukluğuna sarınmış, uykudaydı. İnsanlar da sonbahara uymuş, sessiz sedasız bir hüzünle akıp gidiyorlardı. Bakanlığın merdivenlerinden inerken, –ne garip– hiçbir şey düşünmemiştim; kafam bomboştu sanki. Tam dört ay boyunca sıkıntı, heyecan ve elbette ümitle beklediğim gündü. Tayinimin, doğunun bu en uzak iline, karlar şehrine çıktığını öğrendiğimde kafam boşalmış, bulvarın kalabalığında tek başıma kalmıştım. Böyle olabileceği de aklımdan geçmedi değil ama düşünmekle, "böyle olması" arasında çok fark varmış. Sanki kala-

balık caddeleri, geniş alanlara doğru akan uğultuyu, hıncahınç trafiği değil, bir köşesinden kendime ayırdığım sonbaharı seyrediyordum. Başka hiçbir düşüncem yok gibiydi, Esma'dan ayrılacak olan ben değildim sanki, doğunun bu uzak iline gidecek ve orada nelerle karşılaşacağını, nasıl yaşayacağını şimdiden bilemeyecek olan da ben değildim. Öylece, hiçbir şey düşünmeden yürümüştüm. Okulun yakınındaki büyük parka gelmiştim. Ağaçlar yaz kalabalığından kurtulmuş, park, ince çizgilerle dolmuştu. Ağaç dipleri, park içi yollar bir önceki gün yağan yağmurla ıslanmış; kırmızı, sarı, turuncu, bakır rengine çalan, sonbahar pembesi, hatta hüzün rengi yapraklarla bezenmişti. Kimi yerde mahzun yapraklar toprak rengine dönüşmüştü. Parkı geride bıraktığımda onun okuldan çıkma saati yaklaşmıştı. Okulun dört sene boyunca adımladığım hafif eğimli yokuşunu belki de son kez çıkarken bahçe kapısında karşılaşmıştık. Hemen:

"Bakanlığa gittin mi?" diye sormuştu.

Elinde, göğsüne bastırdığı kitaplar, gözlerinde aceleci bir ümit ışığı... Üstelik saçlarını en sevdiğim biçimde taramış. Caddeye doğru inerken hâlâ benden cevap bekliyordu. Yüzüne bakmıyordum ama her iki adımda bir gözlerini bana diktiğini hissediyordum. "Gittin değil mi?", "Öğrendin değil mi?", "Nereye çıkmış söylesene!" diye peş peşe sorup duruyordu. Bense nedenini bilmediğim bir duyguyla –herhalde rol yapmak istemiştim– gülümsemiştim aşağı inene kadar. Güldüğümü görünce, hiç yapmadığı bir hareket yapmış, –nedense okulun yakınlarında koluma girmezdi– koluma girmişti.

"N'oldu sana, niye gülüyorsun? İyi bir yer değil, değil mi?" demişti.

Sonunda konuşmaya karar vermiştim. Durağa gelmiştik.

"Hadi tahmin et bakalım!"

Hâlâ kolumdaydı; bir adım öne geçip, bir an önce bulmak isteyen aceleciliğini ve ümidini –ah, o ümitler!– yitirmeyen

gözleriyle tatlı, masum bakmıştı yüzüme. Durakta bekleyen kalabalık sonbaharın büyüsüyle silinmişti. Birazcık gün ışığı olsaydı!

"Burası mı yoksa, Ankara mı?"

Günler, geceler boyu düşünüp taşındıktan sonra iyimser olmakta karar kılmıştık değil mi?

"Ankara mı, söylesene?"

"Yürüyelim mi?"

Aradığını bulamamış, bir şeyleri kaybetmeye hazır, kırgın bir ses:

"Peki."

Kaldırıma geçmiştik. Artık iyice sokulmuş, başını omzuma yaslamıştı. Ağır ağır yürüyorduk. Bu defa o, konuşmamaya kararlı gibiydi. Her zaman yaptığı şeydi; cevap alamayınca bir daha konuşmazdı.

"Burası değil... Başka bir yer söyle."

"....."

"Aklına neresi geliyorsa... Herhangi bir yer..."

"....."

Uzun süre konuşmayacaktı, biliyordum. Konuşmadan, hep susarak o büyük parka doğru yönelmiştik. Sararmış, çamurlaşmış yapraklar arasında yer yer yeşilliğini kaybetmemiş çimenler göze çarpıyordu. Çocukken, güz mevsiminde, elimize birer torba alarak gazel toplamaya gidişimizi anlatıyordum. Benim böyle küçücük şeyleri sanki çok önemliymiş gibi dallandırıp budaklandırarak anlatmama bayılırdı. Gözlerini yerden kaldırmadan, ilgiyle –belki de yine bayılarak– dinlemişti.

Sonra mucize gerçekleşmiş, o da, çocukluğunda, küçücük kasabalarının yegâne caddesindeki o kocaman ağaçlardan güz sonuna doğru dökülen yaprakları nasıl da çocuksu, saf bir heyecanla daha yere düşmeden yakalamaya çalıştıklarını anlatmaya başlamıştı. Böyle şeyleri hatırlamak bizi yepyeni duygulanmalara götürüyordu.

"Sizin kasabaya çıksaydı, sevin..."

Sözümü kesmişti birden:

"Dalga geçme lütfen! Kötü bir yere çıktı, onun için söylemiyorsun!"

Ensesine yumuşak kıvrımlarla dökülen kumral lülelerden birini usulca çekmiştim. Gülümseyerek gözlerimi dalların çizdiği gökyüzüne çevirmiştim.

"Ben o kadar şanssız mıyım? Öyle olsa seninle tanışabilir miydim?"

Girdiği koluma bir çimdik atarak:

"Başlama yine!" demişti.

Gülmüştük.

Sanki biraz önce Bakanlığın merdivenlerinden inen bomboş kafalı sonbahar seyircisi ben değildim. İkimize de canlılık gelmişti. Birbirimize takılarak ve ben onun bütün tahminlerine alaycı, küçük hikâyecikler uydurarak Kızılay'a kadar çıkmıştık. Ara sıra yalancıktan kızarak "doğruyu söylememi" istiyordu. Ta okuldan oraya kadar "neresi olduğunu" bulması için konuşturduğum halde hâlâ ümidini kaybetmemiş, Ankara ya da yakın iller üzerinde tahmin yürütmüştü.

"Arayanların bizi bulabilecekleri yer"e gitmiştik sonra. Her zaman oturduğumuz köşedeki "masamız" boştu. Ben bir bira söylemiştim, o da kola... Birer sigara yakmıştık. Sonra loş ışıklar dumanların perde perde seline kapılmış, "masamız" silinmiş, aramıza uzak karlı dağlar, zorlu rüzgârlar girmişti. O dakikaları böyle süsleyip anlatmak şimdi kolay geliyor. Fakat "önemli değil" diye onu avutmaya çalıştığımı, "neden böyle oldu?" diyen ağlamaklı sesini ve yüreğimin nasıl parça parça kıyıldığını anlatmak ne kadar zor!

Onu yurda bırakırken yağmur başlamıştı. Her adımda birbirimizi yitirdiğimizi, bir daha geri dönüşün zor, çok zor olduğunu, her adımda onu kaybettiğimi biliyordum. Ağırdan bir sis sarıyordu ortalığı. Sokak lambaları uçucu, belli belirsiz

birer gölgeye dönüşmüştü. Minicik, yumuşacık eli elimin içindeydi. Biraz sonra ayrılacaktık ama sanki konuşacak hiçbir şeyimiz yoktu. Kapının önüne geldiğimizde solgun bir ışık vurmuştu saçlarına; birden sarılmıştı bana... Gözlerindeki damlaları saklayamıyordu artık. "Beni mektupsuz bırakma, oldu mu canım..." demişti. Son sözleriydi bunlar. Yağmur hızlanmıştı. Koşarak girmişti kapıdan. Kaybolmuştu artık. Kim bilir onu bir daha ne zaman görecektim!

Akşamları geç yakıp gece yarısı olmadan da söndürüyorlar kaloriferleri. Bacaklarımı karnıma çekip ayaklarımı öyle ısıtmaya çalışıyorum. Battaniyenin üzerine paltomu ve ayakucuma ceketimi serdiğim halde yatağın içini ısıtmam saatler sürüyor. Yorganı başımın üzerine kadar çekerek soğuk girmemesi için hiç açık yer bırakmamaya çalışıyorum.

Perdeyi örtmüyorum bazen; karanlığı, yağmuru seyrediyorum, çakan şimşekleri, otelin önündeki boş alana göllenen suları. Yağmur damlalarının bu gölcüğü hızla delik deşik etmeleri hoşuma gidiyor. Şimşekler çaktıkça ortalık beyaza, beyazla karışık mora kesiyor, radyoda parazitler oluşturuyor.

Karşıdaki yüksek otelin ışıkları suya düşmüş. Cadde bomboş.

Gök gürlüyor.

Sanki yaz hiç gelmeyecek.

Kimi günler sabahlara kadar lapa lapa kar yağıyor. Bu şehrin sevilebilecek tek yanı da bu galiba. Şehrin meydanı bulanık bir havanın gerisinde ağır ağır karlara gömülüyor. Bu bulanık, boz görüntüyü bacalardan çıkan kara dumanlar lekeliyor. Caddeden atlı kızaklar geçiyor zil sesleriyle.

Mesaiden sonra, akşam ışıklarıyla birlikte bir ev özlemi kaplıyor içimi. Bir evimin, bir bekleyenimin olmaması şehrin tek caddesine sürüklüyor beni; kararsız adımlarla, buzdan

kayıp düşmemeye dikkat ederek bir tur atıyorum. Hava çoktan kararmış oluyor. Akşamları büyük bir sessizlik iniyor şehrin üzerine. Gece yarısına, yatıncaya kadar sürecek bir sessizlik. Ne yapacağımı bilemeden odanın içinde dolanıp duruyorum... Özene bezene demlediğim çayı içemediğim oluyor çoklukla. Bir değişikliği, ne olduğu bilinmeyen bir değişikliği mi bekliyorum? Sonra bir kitabın çağırdığı ya da kovaladığı uyku ve uykusuzluk...

Sessizliğin içindeki sessizliğe düşüyorum çoğu zaman.

Sabahlar birbirinin aynı. Yeni günün de diğer günlerden farkı yok.

7

"Bu havada kapalı yerde kalınır mı?" diye konuşulduğu zamanlar vardır. Çocuklukta, ilk gençlikte söylenmiş, uzak, eski, çok dokunaklı bir sözdür bu. Yine de bütün acımasızlığına karşın gülümsetir beni. Durduk yerde, hiç gereği yokken, kimsenin gülmeyeceğini bile bile, engellenemez bir dürtüyle ortaya söylenmiş soğuk bir söz gibi.

Pencerenin doğrudan göz kapaklarıma gönderdiği ışığın renginden anlarım havanın güzel olduğunu. Erken kalkarım o zaman, tuvaletin açık penceresinin altında dikilir, yüzümü temiz havanın geldiği yöne dönerek derin soluklar alırım. Göğün ürperen maviliğine, göremesem bile yeni uyanmış bir sarışınlığın karıştığını bilerek gözlerimi kapatırım. Geç kalmış horoz seslerini beklerim. Duymasam da duymuşum gibi hissederim o an.

Sonra uzun uzun yüzümü yıkarım. Özene bezene, ağır ağır tıraş olurum. Suratımdaki köpüklerin apak sakal olduğunu, ömrünü bu dört duvar arasında çürütmüş yaşlılar yaşlısı bir insan eskisi olarak ölümü beklediğimi düşünürüm. Köpükler tıraş bıçağının önünde, kar küreyen bir aracın yol açışına benzer biçimde bir araya toplanıp üstlerine çığ gibi inen suyun altında lavabonun deliğine kaçıştıklarında şimdiki yaşıma geri dönerim. Nedenini bilemeyeceğim bir dürtüyle beğenirim kendimi o an. Bir yere gidecekmiş, biriyle buluşacakmış, bir toplantıya katılacakmış gibi giyinmek geçer içimden.

Temiz bir gömlek, ütülü bir pantolon giyerim. Saçlarımı bir o yana, olmadı diğer yana, daha olmadı arkaya tarayarak kendime yeni bir yüz bulmaya çalışırım.

Yaz akşamlarında, hava kararmaya başlarken, gün kendini kapatıp gecenin kapısını açmak üzere yol aldığında zaman yavaşlar ya, sanki donar, bu geçiş hiç gerçekleşmeyecekmiş gibi gelir insana, işte o anlardır ölümün ruhumda kıpırdadığını duyumsadığım anlar. Ölüm sürekli bizi izleyen bir gölge, üstümüze karanlığı düşen bir kütle, aniden duyacağımız, duyunca da olduğumuz yerde kalakalacağımız bir ses ya da önümüzde biz baktıkça açılan bir boşluk mu, yoksa anlık, bir anda tanışacağımız bir gerçeklik mi?

Geçmişimle ilgili sen sormuyorsun, ben de anlatmıyorum. Mektuplar okunuyor malum. Gerçi benim bu uzun mektuplarımı okumaktan vazgeçmişlerdir artık. Bir kişi yalnızca bu işle meşgul olmalı değil mi? Bana, "Okumuyoruz seninkileri, 'okunmuştur' damgasını vurup gönderiyoruz" diyorlar ama... ne derece... Sonra karşımıza çıkar bir gün... değil mi?

Sana gönderdiğim bu mektupları bir gün roman olarak (neresi roman olur ki bunların) yayımlamayı düşünürsen, başlardaki "Sevgili ağabeyciğim, nasılsın, iyi misin" kısımlarını atarsın artık. Aksi halde sanki gerçekten bir mahkûm sana mektuplar göndermiş de onları bir araya getirip yayımlamışsın gibi anlaşılabilir.

Sen de zaman zaman, benim yerimde olabileceğini düşündün mü hiç! Gerçi yazdıklarımı okuduğun süre içerisinde geçici olarak benim yerime geçiyor, burada, bu duvarların arasında, bu beynin içinde, bu gözlerin gördüğü, bu kalbin hissettiği kadarını yaşıyorsun; bu yaralı ruhun çırpınışları seni de sarsıyor. Yani seni üzüyorum, farkındayım. Sen olayların içinde miydin, bilmiyorum, bunları hiç yazmadın. Ne kadar

içindeydin ya da dışında kalmak mümkün müydü? Taraf olurken önümüzde seçenek yoktu ki... Gezdiğimiz sokakların, adımladığımız yolların bağlandığı bir yer vardı; girdiğimiz kahvelerin, konuştuğumuz insanların, sigara dumanlarına boğduğumuz gecelerin bize anlattıkları vardı. Diyeceğim, başka türlü de olabilirdi.

Gece... Sürekli bir geceyi yaşıyorum, bitmeyen bir geceyi. Bir şehrin ya da bir kasabanın, belki de bir köyün, ne olduğunu tam bilemediğim bir yerleşim yerinin dışındayım. Evlerin, sokak lambalarının tek tük ışıkları görünüyor ilerde. Yaklaşıyorum. Işıklar uzaklaşıyor ben yaklaştıkça. O evlerde insanların yemek yediklerini, gülüştüklerini, sohbet ettiklerini biliyorum. Göremiyorum ama biliyorum.

Böyle işte... Herkes içeride, ben dışarıda...

O sokağın başında.

Sokak nasıl da karanlık... Uykularım gibi... Caddeyi gözlüyorum. Benim görevim ömür boyu, o sokağın köşesinden alaca caddeyi gözlemekmiş. Bilo da yok o zaman yanımda. Olsa çekip götürür müydü beni oradan? Ya da oraya hiç göndermez miydi? Alıp beni mahalleye, top sahasına, hatta ömrümü tüketeceğinden endişe ettiğim ardiyeye, gençliğimi zangır zangır sarsan o toz kırmızısı kamyonete götürür müydü?

Karanlığa ve duvarın betonuna yapışmış, titriyorum. Öyle titriyorum ki, ayaklarımın altındaki kaldırıma bedenimden düşen kıvılcımlar tekrar bana dönüp dizlerimi sarsıyor. Dizlerim, yapıştığım binayı; bina koca caddeyi; cadde adeta daha da aydınlanmış gibi görünen banka şubesini; o da içindeki arkadaşlarımı...

Polis minibüslerini görene kadar aklım neredeydi, gözlerim neredeydi? Dahası ben neredeydim?

Bir film geliyor aklıma.

Ne zaman, nerede izlediğim aklımda değil. Hatta izleyip izlemediğim bile...

Bir filme konu olamayacak kadar küçük bir kasabada, kocaman bir dünyası olan bir çocuk var. Düşleri ise o küçük kasabaya sığmıyor. Dünyası düşlerin elinden tutuyor, düşleri dünyasının elinden. Bir arkadaşı var, o da onun gibi. İzledikleri bir kovboy filminin ardından, biraz o filmi yaşamak, biraz da film gibi yaşamak için evden kaçıyorlar. Sonunda polisler bizim Don Kişot'la Sanço Panço'yu yakalayıp –onların çocuk olduklarını yüzlerine hiç vurmuyorlar bu arada– birkaç gün sonra evlerine teslim ediyorlar. Filmin sonunda çocuk, barda içmekte olan babasının yanına geliyor.

"Sınırı bile geçtik baba, seninle de geçelim mi?" diyor.

"Olmaz evlat."

"Denize de gittik, seninle de gidelim mi?"

"Olmaz evlat."

"Baba, sen ölü müsün?"

"Evet evlat, hem de tepeden tırnağa ölüyüm..."

O sırada tepeden tırnağa ölü olan ben miydim, caddeyi dolduran polislerden biri mi; arkadaşlardan hangisi, koşan kimdi, kovalayan kim; ben köşede miydim, caddenin ortasında mı, bankanın önünde mi, içinde mi, yoksa bir film karesinde mi? Ne çok bilinmeyenli bir denklem bu! Polis araçlarının yanıp sönen mavileri suratımı kurşun gibi sıyırıp geçiyordu, gözlerimi yerlerinden söküp kaldırımlara akıtıyordu, bankanın camlarına çarpıyor, kurşun seslerinin içinde parçalayıp eritiyordu. Yüzümün şiştiğini, kafamın, bedenimin taşıyamayacağı boyutlarda büyüdüğünü, kendi gözlerimle görüyordum sanki. Ellerimin kocaman olduğunu, hiçbir şeyi tutamadığını bildiğim halde, bir yerlere tutunmaya çalışıyordum; ayaklarımın bana ait olmadığını bile bile sokağın açık ucunu özlediğim gibi...

Sınırı geçmiştim, doğru. Ama denizi görememiştim. Tepeden tırnağa ölüydüm yani.

8

"Öğleden sonra yağmur başlamıştı. Gök gürlüyor, bardaktan boşalırcasına yağıyordu. Son günümdü, okul bitmişti. Eşyalarımı toplamıştım, ev sanki çıplakmış gibi geliyordu. Azıcık çay ve şekerim kalmıştı, tüp de henüz bitmemişti. Çay demlemiştim. Her şeyin sonuna nasıl da gelmiştik birden. Gök gürültüleri doğuya yayılmış, yağmur uzaklara kaymıştı. Hep beklediğim, gelmesinden için için korktuğum gün, düşündüğümden daha çabuk ve ezici gelmişti işte... Bir gün önce seni otobüse bindirdikten sonra kahveye gitmiştim. Biraz oturup eve dönmüştüm. Arkadaşlar evdeydiler. Sonra onları da yolcu etmiştik. Geç saatti. Ahmet rakı içiyordu. Meze yoktu. Bir kadeh de ben içmiştim. İçim almıyordu. Yatmıştım sonra. Bir ara öksürerek uyanmıştım, terlemişim, sabaha kadar öksürmüştüm uyunamayan uykuların arasında. Öğleye doğru kalkıp lokantada birer çorba içmiş, dört sene boyunca çok şeyi paylaştığımız Ahmet'le vedalaştıktan sonra eve gelmiştim. Yağmur tamamen dinmişti. Son çayımı içiyordum. Sonra gidip bilet alacaktım.

"Bundan sonraki hayatım belliydi: Biraz umutlu, biraz sıkıntılı; hep aybaşlarını beklemeli, üstüne varmaya gelmez, üstünde durmaya değmez hani; yapacak başka şey olmadığı için katlanılır, gittikçe alışılır, hatta inanılır günlerdi önümdeki...

"Nereden nereye geldik değil mi? Yeni tanışmıştık. Arkadaşlarla piknikteydik. Baraj gölü kıyısında. Herkes top oynuyor,

koşturuyor, gülüyor, ip atlıyor, fal bakıyor, tavla oynuyordu. Bense su kenarında, ıslak kumlara elimdeki ince çubukla bir şeyler çiziktiriyor, suların üzerinde yaylanan güneş ışıklarını seyrediyordum. Tedirgindim. Coşkunlukları, sevinçleri, çılgınlıkları, rahatlamaları, boşalmaları sonuna kadar götüremiyordum. Bütün bağlarımı koparıp, kendimi koyamıyordum ortaya. Suskundu bir yanım, durgundu. "Niye sen de herkes gibi eğlenmiyorsun?" demiştin, arkadaşları göstererek. Bunun yanıtını bilmediğim halde yine de kendimi savunmaya çalışmış, sonunda seni kızdırmıştım. Kötü bir şeyler olacağından korkuyordum. Öyle de oldu. En uzakta olan benim şimdi...

"Odanın içinde dolanıyorum ama ısınacağım filan yok. En çok da ayaklarım üşüyor.

"Umduğunu bulamamış kırık insanların yüzlerindeki, bakışlarındaki o acı, umutsuz anlamı görmemek için mi çıkmıyorum dışarı?

"Onlar benden daha kolay alışmışlar buraya galiba.

"Sınırsız bir boşluk içindeyim yine. Bir iki arkadaşla kol kola girip, caddede bir aşağı bir yukarı neden yürümüyorum? Soğuğu unuturum belki. Postane kalabalık mıdır acaba? Telefon?

"Kar durdu. Cadde soluklandı. Beyazlık dinleniyor.

"Çıksam, çeşitli ihtiyaçlarını görmek için yakın köylerden –dağ köylerindekiler bu kışta en az üç ay çıkamazmış köyün dışına– gelmiş öğretmenleri, izinli çıkan erleri, üniformalı subay-astsubayları, çekingen parasız yatılıları görebilirim. Askerler yine askerlikten, öğrenci ve öğretmenler yine okuldan, derslerden konuşuyorlardır konuyu bir türlü değiştirmeme kaygısıyla, pastanelerde, kahvelerde... Yine tayin konusu dolaşıyordur ağızdan ağza, yıllanmışlar arasında. Bu şehir sırrını çok çabuk veriyor insana, iki ay yetiyor da artıyor bile. Her yerden, her şeyden uzak olması insanları birbirine daha çok yakınlaştırıyor.

"Unutmayı seçmeliyim; çünkü en avutucu olanı bu. Fırtına sonrasının hüzünlü bekleyişine terk etmeliyim bedenimi. Yanı başıma usulca düşen, kendi halinde kalakalmış ellerime bakıyorum. Yabancı bir nesne gibi geliyor ilk anda, sonra tanıyorum onları. Bu çaresiz ve yalnız nesne ağlama isteğiyle dolduruyor beni; hiç dinmeyecek bir ağlama."

Fırtına sonrasının hüzünlü bekleyişi bu mu şimdi?

9

Binadan girişimizi ve dördüncü kata çıkışımızı izleyen bir sürü göz, merak edip bulunduğumuz kata kadar ardımızdan çıkmış, teker teker koridordan geçerek bize bakmışlardı. Kime, niçin geldiğimi merak ediyor, devlet memurlarında pek de görülmeyen bir araştırma duygusuyla sorularının karşılığını arıyorlardı. Sen bunların farkında değildin belki. Ama ben hepsini biliyorum. Çünkü oraya gelirken böyle olacağını tahmin etmiştim. Seni çok zor durumda bıraktığımı biliyorum. Kim bilir ne kadar kızmışsındır. Ben, daha doğrusu biz gittikten sonra amirlerin, müdürlerin, hakkında soruşturma açmışlar, siviller sorguya almışlardır ya da hâlâ seni izleyip kim olduğunu, kimlerle ilişki kurduğunu, benimle niçin yazıştığını ve görüştüğünü araştırıyorlardır. Mektuplarını da okuyorlardır. Benimkiler zaten burada okunuyor da, bilmediğimiz bir yerlerde de okunuyordur belki. Yanılıyor muyum? Bu konu hakkında hiçbir şey yazmadın bana. Gene olgunluk gösterdin, kibarlık ettin. (Kibarlık edilir mi, haydi buyurun bakalım!) Oysa benim yaptığım düpedüz eşeklikti canım. Ama ne yapayım, kendim gibi gördüğüm birinin yaşadığı, gününün çoğunu geçirdiği, belki de –fırsat bulursa eğer– öykülerini ya da romanını yazdığı yeri, odayı, masayı görmek istememem çok mu garipti? Sen benim yaşadığım ortamı biliyordun, ben ise seninle ilgili neredeyse hiçbir şey bilmiyordum. Başka bir şehre sevkim çıkmıştı, gidiyordum. Senin gitmeni

beklerken giden ben olmuştum. Bütün sevimliliğimi kullanıp, otobüse binmeden önce, yanımdaki askerlerle birlikte seninle beş dakikacık da olsa görüşebilmek için izin koparabilmiştim.

Mahkeme binasına benziyordu çalıştığın yer. Havasız, ruhsuz koridorlar, kapalı kapılar, nedense (belki de bu konuda kanun hükmü vardır) diğer devlet daireleri gibi griye boyanmış duvarlar, daha bakar bakmaz insanı yoran, çıkılmazmış duygusu veren merdivenler... İnsana sanki çok ilgileniyormuş gibi bakan ama aslında görmeyen, kırk gün orada yatıp kalksan ne aradığını sormayacak tipte memurlar. (Beni, yani bizi görünce bu bakışları biraz değişti tabii.) Bir iki kişiye sorduk seni. Korktuklarından mı, bilmediklerinden mi her nedense başka odaları, başka koridorları gösterdiler bize. Bazısı hiç tanımıyor seni; "Nereli?" diye soruyorlar. Ancak memleketini bilirse tanıyacak herhalde. Bazısı da niçin aradığımızı merak ediyordu.

"Arkadaşım" dedim, "ziyaretine geldim."

Adamlar (bir grup halinde aynı odada yaşayan ve içlerinden birini sözcü tayin edip aynı anda aynı soruyu onun ağzıyla soran sessiz çoğunluk), hem birbirlerine hem de bütün tanıdıklarına günler boyu anlatacakları bir sahneyi yaşıyorlardı, küçük dillerini yutmuş olarak. Sonunda, elindeki askıyı serbestçe sallayarak dolaşırken bizi görünçe donup kalan çaycı delikanlıya (asker kaçağıydı herhalde, dili tutuldu bir süre) sorduk seni. Yanımdaki iki askerin asker kaçağı peşinde olmadıklarını anlayınca rahatlayan çaycı, önümüze düşüp odanı gösterdi.

İki jandarmayla birlikte odanın kapısında beni görünce yüzünün aldığı biçimi anımsıyorum da, şimdi daha çok üzülüyorum bu düşüncesizliğime. Senin çaycı, söylemeden getirmişti çaylarımızı, askısına odada bir tur attırarak. Bizim Hayati Hoca'nın odasından daha soğuk gelmişti odan. Penceren, donmuş

bir şehir parçasına bakıyordu. Hiç olmazsa, milli ağacımız dediğin kavaklara ve onun üstündeki, şehrin simgesi olan senin milli kuşların kargalara baksaydı değil mi? Demek bir ara arkadaşlarınızla, İran Türkiye'den karga alacakmış ilaç yapmak için, ölüsüne şu kadar veriyorlarmış, dirisine bu kadar diye söylenti çıkarmaya çalıştınız öyle mi? O kargalardan kurtulmanın başka yolunu bulamadınız demek. Ben de anlatmıştım içeridekilere, inananlar olmuştu biliyor musun...

Çok durgun görmüştüm seni. Derslere geldiğinde daha canlıydın sanki. Kimsenin umurunda değildi dersler. "Mahkûmlara nasıl bakıyorsunuz. Buraya gelmeden önce, cezaevlerinde insanlar var, onlar ne yapıyorlar şimdi diye düşünür müydünüz. Hangi futbol takımını tutuyorsunuz?" gibi soruları anlayışla karşılayıp onların gönlünü kazanacak biçimde yanıtlar veriyordun. Hukuk'a kaydımın yaptırılması için nasıl da çırpınıyordun.

"Sen gidecektin ama ben gidiyorum" demiştim.

Acı bir gülümseme yüzündeki durgunluğu kımıldatmıştı sanki.

"Ne yapalım" demiştin, "hep başka birinin hayatını yaşadığımızı sanırız; kendimize dışarıdan, bir yabancı gibi bakarız bu yüzden ve kendi hayatımızı daha sonra yaşamaya başlayacağımızı düşünürüz. O günler de gelecektir bir gün... "

Silahlı iki jandarmanın arasındaki halimi unutup senin için üzülmüştüm.

İşte senin odanın bulunduğu koridorun başında görmüştüm o kızı...

10

"Kar yavaşlıyor.

"Cadde iyiden iyiye bir terk edilmişliğe boğuluyor. Kalkıp aynaya bakıyorum: Biraz zayıflamışım galiba. Canım çay içmek istiyor.

"Bırak, sen anlatma! Çok eski günlerde, tanıdık yağmurların pencerelerden çekildiği bir öğle sonrası, güneşin kavurduğu caddelerde çocuklar bisikletle dolaşırken, dingin denize karşı hüzünlenen, kuş seslerinin bahçede kaldığı balıkçı evlerinden birinin tül perdeleri havalanan serin bir odasında uyuyorken düşleyeyim seni...

"Her şey zamana bağlı diyorum. Zaman bir geçse, hapishanemden çıkacağım, acılarım hafifleyecek, sürüklenen günler şöyle bir duralayıp bakacak bana. Sonra her şey olduğu gibi kalacak, hiç değişmeyecek sanıyorum. Burada doğmuşum, burada ölecekmişim gibi. Sanki doğar doğmaz bu otele koymuşlar beni. Haydar 'tenzilat' yapmış bana, devamlı kalmam için. Akşamları televizyon seyretmekten başka işim yokmuş. Ancak akşama doğru gelen gazeteleri okumaya alışmışım yıllardır. Şehrin tek caddesini adımlamaktan bıkmamışım. Her sabah kahvaltımı Yeşim Pastanesi'nde yapıyormuşum. Akşam yemeklerinde, terleyen tavanını elindeki sopanın ucuna bağlanmış süngerle cin gözlü bir kominin sildiği Mevlana Lokantası'ndaymışım.

"Tükenen benim, bu şehir değil! Ölene dek burada kalsam

bile, bu otel odasında benden önce yaşanan, şimdi devam eden, sonra da yaşanacak olan yalnızlıklar hiç bitmeyecek, yerini hep başkalarına bırakacak! Sonsuz bir tükeniş bu!

"Gündelik hayatımızı, şimdiye kadar görmediğimiz, tanımadığımız insanların anlamsız emirlerle yönlendirmelerini sevmiyorum. Herkesle samimi olmamalıyım. Mesai dışındaki yaşantıma da dikkat etmeliyim, öyle olur olmaz yerlerde, kim olduğu belirsiz kişilerle gezip tozmamalıyım. Örneğin Şehir Kulübü'ne gidebilirim; briç, okey filan oynarız. Sonra laflayabiliriz de...

"Odanın içinde dolanırsam, belki ısınabilirim.

"Sanki birden yanımda belirecekmişsin gibi, eskiden çıkıp geldiğin gibi...

"Bir gece gelmiştin. İçerde duramamıştım. Kendi düşlerimle birlikte yürüyordum. Birden yanımda belirivermiştin. Kapatılmış dükkânların arasından ara sokaklara sapmıştık. Afişleri yırtılmış taş merdivenli sinemanın önünden geçmiştik. Kar üzerimize akıyordu. İç içe girmiş, sıkışmış, savrulan taneler; sessizce dokunuyor, yavaşça, yumuşacık dağılıveriyordu. Konuşmak gelmiyordu içimizden. Konuşsak kar duracaktı. İlerdeki büyük karanlığa karışıp, yağan kar taneleri gibi savrulacak ya da eriyip, şu köşelere yığılmış karlar üzerinde gezinen birer gölge olacaktık. Konuşmamıştık.

"Yaşadığımız anları sözcüklere yükledim sonunda. Beynime üşüşen sözcükler durmadan çoğalıyor, içimdeki sessizliğe çarpıyor.

"Bazen her şey anlamını yitiriyor. Neler olduğunu anlamıyorum. Hiç yaşamamışım gibi. Yeni doğmuşum sanki, yeniden öğrenmeye çalışıyorum yaşamayı. Sen hiç olmamışsın gibi hayatımda, yokmuşsun gibi; söylenecek bir şeyler varmış da söylenmemiş gibi, unutulmuş gibi; bir film kopmuş da yeniden başlayacakmış, şimdi o aradaki uzun, bir türlü bitmeyen, ne zaman biteceği de bilinmeyen anlamsız, sıkıcı ve bu-

naltan zaman parçası yaşanıyormuş gibi; yarıda kesilmiş bir ağlama, koyuverilmemiş bir çığlık, aralanmış bir kapı, söndürülmemiş, hâlâ tüten bir sigara, yarıda kalmış bir kış gibi... Resimlerin, mektupların, telefondaki sesin yalan olabilir mi?"

11

25 ocak 1989

Uzun süredir bir bunalım yaşıyordum, aylar süren bir bunalım. Sonunu göremediğim, görebildiğim yerleri ise dalgalandıran, her dalgayı savurup savurup birbiri üstüne vuran, vurdukça her damlasıyla milyonlarca kez çoğalan bir fırtına. Hoş hâlâ da dinmiş değil ya.

Attığı her adımda önündeki boşluğu kapatan, tüm varlığını adımlarının altından kayıp giden zamana bağlamış bir maratoncunun tam finişe yaklaşıyorken bir çelmeyle tepetaklak edilmesini düşünebiliyor musun? Bilmiyorum, ben bu adamlara ne yaptım? Topu topu altmış beş kiloluk bir adamım. Ne olurdu beni gönderseydiler hukuka? Bu hakkımın gasp edilişi bütün değer yargılarımı altüst etti. Yıllardır pozitif kitaplar okuyordum; en dinsizinden en Tanrıtanımazına kadar, hiçbiri beni inandığım Allah, din, vatan, millet kavramlarına düşman edemedi. İstiklal Marşı'na küfreden adamlarla kavga ediyordum; ülkemde, solcuların abarttığı kadar haksızlık olmadığına inanıyordum; bunlar dış mihraklı uydurma haberlerdi. Ama, aynı haksızlığı karşımda görünce dünyam karardı. Şaşırdım. "Ulan bugüne kadar inandığım her şey yalan mıydı?" sorusu beynimi kemiriyordu. Sana bu ortamda yazamazdım. Şu satırları yazdığım anda bile emin değilim bundan. Senin beni yanlış anlayacağın düşüncesi var kafamda. Neyi yanlış anlayacağını da kafamda netleştiremiyorum, fırtınadan arta kalanlar bunlar.

Bu bunalımdan kaçışta tek sığınağım kitaplarım oldu. Ülkücülerden ayrılmanın zorluklarını da yaşıyorum bir yandan. Burada herkes bir grubun içinde; bu gruplardan birinin dışında kaldığınızda haklarınız çiğneniyor, yatacak yer, ranza bile bulamıyorsunuz. Bu sorunları sana yazmakla iyi etmiyorum, biliyorum, üzüleceksin. Çünkü duygusal insansın. (Seni tanıyorum değil mi?)

Aslında içimde bazı birikimler vardı. En kötü günlerde bile "Ben ülkücü değilim" demedim. Fakat bugünlerde cezaevleri gevşedi. Ben tam tersini yaptım. Şimdi sürüden ayrılanı kurt kapıyor. Beni verdikleri yerde PKK'lılar vardı. Onlar bir güç. Oradan ayrıldım; yatağım sırtımda. İtirafçılarla yattım. İtirafçılar da öyle korkaklar ki, haklılar tabii, gidip beni savcıya kestiler. Savcı da "Ben onu eskiden tanırım, size zararı dokunmaz" diyor. Sana bunları beni yanlış anlamayasın, sana yazmamamın nedenlerini öğrenesin diye anlatıyorum.

Bir ara, bir günlük gazeteye ilan verdim. Fakültedeki öğrencilerle yazışmak istediğimi belirten bir yazı. Kimler yazdı? Topu topu iki kişi. Biri, yıllar önce B. cezaevinde yattığımız bir ülkücü. Dışarı çıkmış, üniversite sınavını kazanmış, hukukta okuyormuş. Ona mektup yazdım. Ülkücülerden ayrıldığımı söyleyince bir daha yazmadı bana. Diğerinin de ne olduğunu anlamadım, kuşkulandım yazdıklarından, ben yazmadım.

Burada, benim gibi ayrılanlara niçin ayrıldığımız konusunda baskı yapıyorlar. Nedenlerini anlamak istiyorlar. Ben kendi adıma konuşuyorum, çünkü çeşitli nedenler ileri sürenler var. Ben bir iddia sahibi değilim ki. Alternatif değilim. Yani bölücü, parçalayıcı değilim. "Arkadaş benden bu kadar. Ben artık yokum. Kimse kusura bakmasın" diyerek ayrıldım. Üstelik itirafçılık müessesesine dahi tevessül ve tenezzül etmedim. Başka nedenler de vardı; birikim sonucu hepsi. Bazı arkadaşlar anlamaya çalışıyorlar bu kararımı, geliyorlar, ko-

nuşuyoruz. Benim yakındığım konular dışında kendileri de başka konuları dile getiriyorlar. Biri geliyor, diyor ki: "Kal burada, sanki ben çıksam ülkücülük mü yapacağım, idare et işte..." İnsan inanmadığı bir oluşum içinde kalır mı, bu sahtekârlık olmaz mı? Acaba niye ayrıldım? Öyle ya, canımızı, kanımızı verdik, ömrümüz hapishanelerde çürüdü. Tertemiz bir mazimiz var, ihanet etmedik. Hâlâ bizden ne isterler? Bazıları o kadar anlayışsız, katı ki, dışlanacağını, yalnız kalacağını bilmese, bizi sırf kan görmek için öldürecek. Çünkü psikopatın saldıracağı birileri olmalı muhakkak. Ömrü kendini kanıtlamaya uğraşmakla geçmiş.

Geçenlerde, gazetedeki o ilandan sonra dünya iyisi bir kızdan mektup geldi. Hukuk sonda okuduğunu söylüyordu, gelgelelim beni pek inandıramadı. Çünkü bir mektubumda idam cezasını eleştirmiştim, o da bana bir cevap vermişti. Güya fakültede idam cezası yanlısı bazı öğrencileri hocaları bir infaza götürmüş. Geri geldiklerinde artık onlar da idam cezasının karşısında olmuşlar. Bir defa bu, Ceza Kanunu'nun 12. maddesine göre mümkün olmayan bir olay. Çünkü idam cezası infaz edilirken, infaz yerinde kimlerin olacağı kanun maddesinde sarih olarak belli. Dolayısıyla hukukta okumadığı yolunda bende bir kuşku uyandı. Fakat her ne olursa olsun, o kadar insancıl ki... Beni mutlu ediyor. Yazdıklarını okurken ya da ona yazarken yüzünü görür gibi oluyorum, sesini duyar gibi... Az şey mi benim için... Şiirler yazıyor bana. İyi bir kız vesselam. Çeşitli konulardaki düşüncelerimi merak ediyor. Beni kadın düşmanı sanmıştı herhalde. Bu konuda biraz yazıştık, yanıldığını anladı sanırım.

Sana, yazdığım şiirlerden de gönderecektim ama görevlileri fazla sıkmamak ve "En-el Hak" sözü yüzünden derisi yüzülen Hallacı Mansur'un durumuna düşmemek için bu düşüncemden vazgeçiyorum. Bazı şiirlerim isyan kokuyor. Ne olur, ne olmaz.

Benim şu anda, bu saatte, bu kâğıtlara yazdığım her sözcük, her cümle, her satır, her sayfa; bir iki gün sonra yine bu binada, bir başka odada, daha sonra da başka yerlerde, başka gözlerce harf harf, sözcük sözcük, satır satır yeniden var olacak ve benim hiç aklıma gelmeyen bambaşka anlamlara bürünecek. Bu satırların ilk okuru sen olmayacaksın kısacası. Senden önceki "sadık okurlarımı" düşünerek "ayrıntılara" girmiyorum.

12

Öykü bitti mi, yoksa yeni mi başlıyor?

"Kar hızlandı.

"Ayaklarım üşüyor. Sigara yakıyorum, kibritin avucumda bıraktığı sıcaklık hoşuma gidiyor. Sigaranın ilk çekişteki tadı... Kar camlara üşüşüyor.

"Günler akıp gidiyor ellerimin arasından; yağmurlar, karlar, güneşler... Tam yaşanılacak yerinde hayatın, araya ayrılıklar, uzaklıklar giriyor; kopuyoruz.

"Erzurum terminalinde, sabahın çok erken bir saatinde, ortalık henüz tam ışımamışken, girişteki kahvede (tabelasında pastane yazıyordu ama oraya kahvehane veya lokanta demek daha doğru olurdu), herkes gibi ben de sahanda yumurta istiyorum. "İki yumurta," diyorum garsona, bir de "duble çay". Önce çay geliyor bir tabak şekerle birlikte. "Kaşık ister misiniz?" diye soruyor garson. Şaşırıyorum. "Evet" diyorum. Getiriyor. Uykusuzluk gözlerime iğne iğne batıyor. Araba bir saat sonra kalkacakmış. Bundan sonra üç saat yolumuz daha varmış. Palandöken Dağları kaskatı kesilmiş, renksiz şehrin sırtında beyazlığa gömülü susuyor; oradan doğru bir soğuk geliyor. Garson, küçücük, kulplu, kenarları kararmış yamru yumru bir tavada yumurtayı getiriyor. Tava yarısına kadar yağ dolu, yumurtalar pişmeye devam ediyor. Bolca kırmızıbiber, biraz da tuz atıyorum üzerine. Hoşuma gidiyor yu-

murta. Çay sıcak. Kasada oturan adamın arkasında, kocaman, duvarın yarısını kaplamış, kalın çerçeveli, sonradan elle boyanarak renklendirilmeye çalışılmış fotoğraftaki iriyarı, kara pos bıyıklı adam buranın sahibi olduğunu düşündürüyor bana. Karşıdaki, kaset ve tespih satan dükkânın önü kalabalık. Neye baktıklarını bilmeden bakışlarını vitrindeki her şeyin üzerinde gezdirerek vakit dolduruyorlar. Dışarıda bir sürü torba, bavul ve irili ufaklı çanta. Bir de küçük çay söylüyorum. Kahvenin bir duvarını boydan boya kaplayan manzara resmi, taşralı bir ressamın elinden çıkma olduğunu hemen belli ediyor. Birbirine benzeyen ağaçların altından geçen ince bir toprak yol, mor tepelerin eteğinde gözden yitiyor. Sağ tarafta dümdüz, derinliksiz, gölgesiz, mat bir deniz. Geride karlı, yalçın dağlar. Bu tür resimleri burada çok görecektim. Kaldığım otelde, kahvelerde, pastanelerde... Hepsi de aynı ressamın elinden çıkma. Katışıksız, çiğ renkleriyle; hareketsiz, donuk resimler. O yemyeşil çayırlıklar, ormanlar; mavinin en kötü tonuyla boyanmış göller, denizler, su birikintileri insana soğuktan, kıştan öte bir şey çağrıştırmıyor. Kış hiç bitmeyecek, yaz hiç gelmeyecekmiş gibi. Dondurucu soğuklar ve sonsuz kış bu resimlere iyiden iyiye sinmiş. "Bu resimlerin hepsini silip yeniden yapmalı" diyorum kendi kendime. Kış manzaraları: Karlara gömülü köy evleri, gece ayazında üşüyen cılız ağaçlar, donmuş ırmağın üzerinden geçen atlı kızaklar yapmalı. Üzeri buz tutmuş ırmağı düşünüyorum; o kalın buzların altında çağıltısını duyuramadan akan ıssız suları..."

Irmak, kendiliğinden gelip giriyor metne. Karlar şehrinin öteki yüzü olmaya çalışıyor sanki.

13

4 şubat 1989

Seni kırdım değil mi? Vicdan azabı çekiyorum, inan. Tam toparlandım diyemem, yine de önemli aşamalar kaydettiğimi söyleyebilirim.

Her şeyden önce beni affettiğini belirten mektubunu bekliyorum. Kimi kırmadım ki? Şimdi sırasıyla onlara da yazıp özür dileyeceğim.

Özel tiplere gelmem beni çok etkiledi. Hani üzerimde baskı vardı, bu yüzden oldu desem yalan olur. Buraları yanlış algıladım hep. "Toplama Kampı!" Bu bende giderek bir saplantıya dönüştü. Bir ara "dava hezeyanı"na kaptırdım kendimi. Bakanlık fakülteye gitmemi engelliyor, ben dilekçe üstüne dilekçe veriyorum. Dilekçeler, dilekçeler, davalar, davalar... Ve sürekli yer değiştirmeler, değişik insanlarla aynı koğuşlarda yatmak zorunda kalmalar. İşin bir diğer yanı da on yıl önceki ülkücü çocukla (evet, çocuktum tabii), bugünkü "demokrasi yanlısı" süzülmüş, durulmuş halimin uyuşmazlığı; zaman zaman kendimle ama daha çok da gruplarla. Tabii bu tip cezaevlerinde belli gruplar, görüşler ağırlıkta; üstüne üstlük bir de felsefi, psikolojik boyutlarda içine düştüğüm bunalımlar, bunalımlar...

Karlar şehrindeyken bende paranoya vardı. Bu birdenbire ortaya çıkmış bir şey değildi. Birtakım iftiralardan yargılanmam, bazı gelişmeler... Bunları sana hiç anlatmadım, anlatmam gerekmez diye düşündüm. Yine de sen neler olduğunu

az çok tahmin ediyorsundur. Yoksa anlattım mı? Herkes gibi kenarda bir yerde kalabilir ve bulabildiklerimle yetinebilirdim; herkesinkine benzeyen bir hayatım olabilirdi. Olmadı. Ne yapayım, olmadı. Cehennemin tam ortasına düştüm. Çıkamadım bu cehennemden, kendimi kurtaramadım. İşte buradayım, bu gelişmelerin ortasında. Kapandı bunlar. Artık bunları bastırmak yerine olduğu gibi kabul ettim ve kapattım. Geçmişi fazla irdelemiyorum.

Erich Fromm, Reich vs... Epey psikoloji okudum. Bunları okurken de kendimi inceledim, tanıyı koydum:

Paranoya.

Dava hezeyanı.

Bunları belirlemiş olmam beni kurtardı. O kadar korktum ki, acaba şizofren miyim, oluyor muyum diye. Hayır değilim. Çok şükür, değilim.

"Peki neler oldu?" diyeceksin. Biliyorum, haklısın da. Sana yazamadım.

Bir gazetede Adalet Bakanı'nın bir açıklamasını okudum: "Özel tip cezaevlerinde yatanlardan 18 ayı kalanları, açık veya ilçe cezaevlerine yollayacağız" diyordu.

Kız, ilk iki üç mektubunda sevgiden, umuttan, benim özlemini çektiğimi, hoşuma gideceğini düşündüğü şeylerden söz etti. Benim âşık olmam mümkün değil. Yıllar önce bir hata yaptım, çok acı çektim. Âşık olur insan, olunmaz mı; ama sağlama bağlamaya kararlıyım artık. Öyle ki, hayatımda bir tek yanlışım olsun istemiyorum bundan sonra. Çünkü bir hata yaptığımda kendimi yıllarca affedemiyorum. Bu nedenle "Artık yeter!" diyorum hep.

Daha önceden de bunalımlarım vardı, "Bu dünyada ne arıyorum?", "Kusuldum mu?", "Dünya boş, saçma" gibi bir yığın sorular, sorular... "Tanrı var mı? Varsa, bu evrensel adaletsizlik ne?" Hakikaten de, insan, evrensel adaletsizlik adına Tanrı'yı reddediyor. Peki kendisi ne getiriyor? Atom bombası, sa-

vaş, acı, gözyaşı... Böylece bir yanımda bir boşluk, tam inkâr etmiyorum, öte yandan sorular var kafamda. Baktım ki, boşluk oldu mu, öldüm demektir. Determinizm de beni tatmin etmiyor, etmemiştir de hiçbir zaman. Yani "İlk Hareket Kuramı". Her şeyin bir nedeni vardır, ilk neden meselesi. Nedenlere soru soruyorsunuz ama ilk nedene soru sormanızı engelleyecek hiçbir mantıksal kural yok. Herkes orada duruyor. Ne var ki, benim gibi başkaldırmış insan dur durak dinler mi? Bir yol da bulmalıyım muhakkak. Nedir Allah'ım, nedir? Ve birden mutluluğu düşündüm. İnandığım zaman o boşluk doluyordu. Huzursuzluğum azalıyordu. Amelde eksiklerim çok kuşkusuz, yine de önce Allah inancı. İnanmak, inanmak... Hem ne kaybedecektim? Allah, ben ona inanınca kazancımı elimden almıyordu ya. O halde ne kaybedecektim? Ve bir baktım ki, boşluk dolmuş, huzurluyum. Şu her gün madeni dişini gördüğümde illet olduğum adamı da sevmeye başladım. Demek ki yabancılaşıyormuşum; tıpkı romanlardaki yalnızlığı seven, yalnızlığı arayan insanlar gibi. Elimde 80-90 kitap vardı; Marks'tan Max Weber'e kadar bir yığın felsefî, psikolojik, kuramsal kitaplar. Hepsi de öyle nitelikli kitaplar ki... Tuttum, hepsini eve yolladım. Okuduklarımı da okumadıklarımı da. Şimdi 20-30 kadar kitap var elimde. Yavaş yavaş okuyorum. Kitap okurken, insanlarla ilişkilerimi sıfırlamışım meğer. İletişim yok. Onu da hallettim şimdi. Bazılarının daha önce beni böyle aykırılığımla, değişik düşüncelerimle kabul etmesi de beni üzüyordu. Dostluklar bozulmasın diye verilen tavizler de insanı giderek ikiyüzlüleştiriyor. "Arkadaşım ben buyum!" diyorum artık. Hani önemli de olmasa, sizin düşüncelerinizdir, size aittir savunduğunuz şeyler.

Mektuplarımda hep ben ben diyorum ya, sakın narsist olduğumu düşünmeyesin. Değilim.

John Dewey'in *Özgürlük ve Kültür* adlı eserini okuyordum

biraz evvel. Kitabı şöyle bir kapatıp gözlerimi yumdum. Sen aklıma geldin. "Uzun zamandır yazmadım, yazayım" dedim ve kalemi aldım elime.

Öykü çalışmalarına devam ediyor musun? Birkaç aydır dergiler elime geçmedi. Burada dergileri izleyen birkaç kişi var. (Senin çevrende yok değil mi?) Onlardan alıp okuyordum.

Siyasi oluşumların içinde olmama kararı. Bu bir ilke kararıydı. Şimdi tek kalıyorum. Tarafsız... Bunun birçok dezavantajı var ve ben bunu yaşıyorum. Birincisi, böyle parsellenmiş, siyasi oluşumların yoğun olduğu bir cezaevinde, geçmişimin de varlığı nedeniyle birçok bakımdan sıkıntıya düştüm. Hiçbir zaman, hiçbir yerde ciddiye alınmama gibi önemli bir sorunla karşılaştım ki, bu da insanı üzüyor. Birilerinin madalya takmasını beklemeyecek kadar onurlu bir insan olduğumu düşünüyorum. Böyle bir şeye ihtiyacım da yok. Ancak insanlar arasında yaratılan bariz eşitsizlik beni üzüyor. En kişiliksiz insanlar dahi cezaevini parselleme amacı güdüyor; birçok haksızlığın olduğu cezaevlerinde, bir de insanların yakınlarına yazdıkları mektuplardan seçilmiş cümle ve paragraflar bazı örgüt liderlerine aktarılıyor. Ve ben bunu anlamakta güçlük çekiyorum.

Özellikle özel tip cezaevlerinde yaratılan otorite boşluğunu da anlamanın imkânı yok. Kuşkusuz politik mülahazalar var işin içinde. Ancak yaratılan serbestlik ortamından fraksiyonların oluşacağını ummak da beyhude bir bekleyiş olur bence. Ancak önemli olan burada hakların ihkak-ı hak olarak alınması olayıdır. Böylesi durumlarda doğru olan hakların otorite tarafından spontane olarak dağıtılması, verilmesidir. Zaten bir hukuk devletine yaraşan da budur. Hakları ihkak-ı hak olarak alanlar zafer sarhoşluğu psikolojisine giriyorlar. İşte kötü olan, yanlış olan, önceleri meselelere katı bir tutumla yaklaşırken sonra böyle tavizler vermektir. Sonra işte

böyle, yaptırım uygulayamaz hale düşersiniz. Gülerim ben böyle yaptırıma. Benim gibi bir garibe, "Disiplin cezası veririm ha, giy şu elbiseyi!" diyenlerin diğerlerine disiplin cezası vermeyişine gülerim. İnsanı palyaço yapan şu giysilerin giydirilmesine ilke olarak karşıyım. Ama disiplin cezası almamak için giyerim. Ziya Paşa'nın bir sözü vardır: "Bed asla hiç necabet mi verir üniforma? Zer düz palan ursan eşek yine eşektir."

14

Anasından cumhurbaşkanı olarak doğup bu ülkenin en başındaki adam olacakken büyük bir talihsizlik sonucu ve bir türlü anlam veremediği biçimde ancak küçük bir memur olabilmiş ve oradan öteye de bir milim ilerleyememiş, bu yüzden, içinde bulunduğu durumdan ben de sorumluymuşum gibi tepeden bakan sinirli memur, nihayet üç satırlık göreve başlama yazımı yazmıştı.

Biraz sonra müdürün karşısına çıkacaktım. Nasıl karşılanacağım konusunda kafamda oluşan görüntüler sürekli yer değiştiriyordu. Ara sıra duraklayan görüntüler arasında, odanın ortasında, nereye düştüğünü anlayamamış şaşkın bir gölge gibi dikilen konuğunu ayakta karşılayan, oturması için makam masasının önündeki koltuklardan birini işaret ettikten sonra ev sahiplerine özgü gülümsemesini sürdürerek bir eli kulağına götürdüğü ahizede, diğeri tuşlamak için telefonun üzerinde, "Ne alırsınız, çay, kahve..." diye soran ve her ne kadar uzak olsa da bu şehri sevebileceğini yumuşak ve koruyucu bir ses tonuyla söyleyen müdür vardı. Babacan bir müdür. Müdür baba... Uzak ama seversin. Zamanla... Uzak. Sevmek. Yakın şeyler mi sevilir? Uzak sözcüğü sevmek sözcüğüne de mi uzak? Uzağa alışmak için zamandan mı yardım ummalı?

İlk günlerin biraz zor olacağını, kendisinin de başlangıçta birtakım güçlükler çektiğini, tabii sonuç olarak zamanla her

şeye alışıldığını anlatıyordu. Burada bir aile gibi olduklarını, çok güzel hizmetler verdiklerini, bölgenin bu alandaki gereksinmelerinin karşılanabilmesi için hepimize çok önemli görevler düştüğünü söylerken kuşatıcı bir şefkatin ılıklığı odayı dolduruyordu.

Oysa her yönetici kendi çevresinde derinlikleri kişiliklerine göre değişen uçurumlar açmıştı. Bunu öğrenmem çok zaman almadı.

"Ben Metin... Yeni atanan uzmanım."

Soyadımı söylemeyi unutmuştum. Oysa adım bile fazla gelmişti, çünkü sesim havada asılı kalmıştı; ne ileri gidip müdüre ulaşıyordu ne de ben onu geri alabiliyordum.

Elimi uzatıp uzatmamakta kararsızdım. Yine de uzatmaya daha yakındım sanki. Karşı tarafta en küçük bir kıpırdanma görsem elim yolu yarılayacaktı.

Fırça gibi saçlar, bir taraftan diğer tarafa yol olmuş uzanan kaşların altındaki hiçbir şeyi görmeyen donuk gözler, susuz dudaklarını iyice açığa çıkaran köy imamı tipi ince bıyık...

Müdür bu sahneyi her gün yaşıyormuşçasına kendinden emin, ne yapacağını daha doğrusu ne yapmayacağını çok iyi bilen bir katılıkla kıpırtısızlığını sürdürüyordu.

Onu fazla rahatsız etmemek için pencereye çevirmiştim bakışlarımı. Karşı binaların gri çatıları ve üşümüş kavak dallarından başka bir şey yoktu. Gerisi boştu.

"Buyurun" dedi nasıl olduysa.

Oturmam için yer gösteriyor olabilir mi diye yüzüne, ellerine, lambri kaplı odanın orasına burasına bakınıyorken koltuğu işaret eden bir el görür gibi oldum.

Oturduğum yerde nereye bakacağımı bilmeden sehpanın üzerindeki kül tablasına uzanıp bir iki çevirdim, yerini beğenmemiş gibi düzelttim aklımca.

Beni unuttuğunu düşünmeye başlamıştım, o ara,

"Nerelisin?" diye sordu.

Memleketimi öğrenince beğenmemiş olacak ki bir daha konuşmadı. Sonra, az önce benim baktığım yere, pencereye bakmaya başladı. Orada kimsenin göremediği, göremeyeceği, görse bile çözüp anlayamayacağı bir şeyler olmalıydı; o da onları topluyor, kafasında yerli yerine oturtup bugüne kadar çözümsüz kalmış pek çok sorunu çözmek, bulduğu bu anahtarla bir an önce işe başlamak için benim çıkmamı bekliyor gibiydi.

İzin isteyip çıktım.

Yöneticiler çevrelerine kazdıkları derin uçurumları görmüyorlardı ama kendileriyle birlikte hareket eden, yayılıp genişleyen, zaman zaman küçülüp daralsa da hep var olan boşluğu görmezden gelemiyorlardı. Bedenlerinin, ruhlarının, beyinlerinin, yüreklerinin bir parçası haline gelen bu boşluğun içinde yalnızlıklarını büyüttüklerinin, bu büyüyen yalnızlığın daha büyük bir sessizliğin içinde döne yuvarlana sağa sola çarparak bir çığlık gibi çalkalanışının farkında değillerdi. Her biri kendi uçurumunun kıyısında, atacakları bir imzanın kâğıttan ayrılarak hangi yönden ve hangi zamanda geleceği bilinmeyen bir kırbaç şaklamasıyla yüzünde patlayacağı anların rüzgârıyla titriyordu. Bir sözün, bir bakışın, bir dilekçenin, üstten gelecek bir emrin, bir dedikodunun, hasedin, kinin, art niyetin, önyargının oluşturacağı en ufak bir sarsıntı, ayaklarını kaydırıp onları uçurumlarının dibine düşürebilirdi. Uçurumun karşı tarafındakiler bu korkuyu anlayamazlardı. Buralara (bu gösterişli odalara, büyük masalara, bu heybetli koltuk ve hiçbir memurun odasında bulunmayan dolaplarla sehpalara, herkesinkinden farklı olan çay bardaklarına, ellerinin altındaki telefonlara, en önemlisi, herkes eli yüzü düzgün bir ev bulma ümidini kaybedip otel odalarına sığınmışken kaloriferli ve sudan ucuz hatta çoğu bedava lojmanlara) kolay gelmemişlerdi. Kendi kazdıkları uçuruma durmadan düştüklerinden mi ya da uçurum doğası gereği onları yuttuğundan mıdır nedir, bir süre sonra her şey birbiri-

ne karışıyor, ayırt edilemez oluyordu. Böyle olunca da çevremizde hepsi birbirine benzeyen ama yine de hepsi birbirinden farklı pek çok uçurum görüyorduk. Bunlardan birine düşmek an meselesiydi. Küçük bir dikkatsizlik, bir anlık dalgınlık bizi çıkılması zor bir uçuruma yuvarlayabilirdi.

İlk günlerde beni de yanlarında sürükleyerek Şehir Kulübü'ne götürdüler. Çocukluğumdan beri Şehir Kulübü, kellifelli adamların gittiği, babam gibi adamların yalnızca önünden geçebildikleri, biz çocuklar için ise çamların gölgesindeki konak benzeri görkemli yapısına ancak uzaktan bakabildiğimiz bir yerdi. Babamlar bile gidemediklerine göre herkesi almıyorlardı demek ki, üstelik çok pahalı olmalıydı, çünkü ara sıra kapısında gördüğümüz garsonların giysileri öyle kahve garsonlarınınkilere benzemiyordu. Hatta bu garsonlarda bile zengin adamlarınkine benzer bir görünüş ve tavır vardı. Bundan sonra hayatımda "iş arkadaşları" adıyla yer alacak olan müdürlükteki müdür yardımcısı ve müfettiş arkadaşlarım, mesai çıkışı "mecburen" gideceğimizi söyleyip beni Şehir Kulübü'ne sürükleğinde, şehir parkını ve parkın yüksek ağaçlarının altındaki konak benzeri gururlu yapıyı uzaktan gören bir asmaaltı kahvesinde çayını yudumlayan babamın önünden geçtiğim gibi, parktaki o binanın ıssızlığından ürkerek konuşmayı kesmiş hızla uzaklaşan çocukların meraklı bakışlarından da geçer gibi oldum.

Şehir Kulübü, karlar şehrinin tek caddesi olan ve herkesin "Mecburiyet Caddesi" dediği anacaddenin paralelindeki ara sokaklardan birinde, köşe başına kurulmuş, diğerlerinden daha yaşlı görünen karanlık yüzlü bir binanın ikinci katındaydı. Beton merdivenlerde zavallı, yırtık yerlerinden başka renklerin göz göz size baktığı kırmızı bir halı. Merdivenler sigara dumanının içinde kayboluyor. Son basamağa ulaşıp da duman ve uğultuyu araladığınızda, çok bildik bir kahvenin takım elbiseli ve kravatlı adamlar tarafından işgal edildiğini

görüyorsunuz. Bir de ortadaki soba bugüne kadar gördüklerinizden daha büyük. Sokaklarda gördüğünüz ya da işyerinde birlikte çalıştığınız adamlara benzer garsonlar, üstlerinde emanet duran ceketlerini iyice şişiren, karılarının ördüğü, uyumsuz, kir götürür renkte süveterlerin boğduğu zoraki, iğreti kravatlarıyla az önce başka bir işten çıkıp gelmiş gibi yorgun, bezgin dolanıyorlar; kahkahalar, patırtılar, şakırtılar, hüplemeler arasında. Günlerce eş ya da rakip olarak oyun oynadıkları halde adını bilmedikleri, tanışmaya gerek duymadıkları, hani geçen gün briçte çok konuşup da bizi sinir eden ya da yahu geçenlerde tüm masanın hesabını üstüne yıktığımız acemi vardı ya, evet, mal müdürüyle gelmişti, işte o adamla bir daha yenmek için veya geçen seferki yenilginin intikamını almak için tekrar oturulmuştu masaya. Bu da yeni gelen uzman arkadaşımızdı. Bu beyler de sağlık ocağımızın doktoru, savcı beyimiz, şehrimizin en büyük ilkokulunun müdürü... Hoş geldiniz. Ne içersiniz? Burhan, masaya bir bak oğlum, evet beyler sıra kimde... Kıtlama çaylar. Bardaklar yarıya kadar çayın tozuyla, çöpüyle dolu. Çiğ, demlenmemiş çay kokusu. Su kaynar kaynamaz çayın demlendiğini ve hemen bardaklara doldurulduğunu (süzgeç kullanmıyorlardı), buna taze çay dendiğini ve makbul olanın bu olduğunu öğrenecektim sonradan. Benim bir türlü içemediğim, gittiğim her yerde zorlamaya varan bir ısrarla içmemi istedikleri çiğ, açık, çöplü çay. Karlar şehrinin yerlisi, burada görev yapan yerli öğretmenlerin birçoğunun öğretmeni, merkezdeki en büyük ilkokulun müdürü, emekli olmayı yıllar önce unutmuş Alpaslan Bey'in, sevdiği kişilere kendine özgü şivesiyle "eşşssekk" dediğini, bu mertebeye herkesin ulaşamadığını, şanslıysam beni de listeye ekleyebileceğini anlamsız kahkahalar arasında dinledikten kısa bir süre sonra, bu listenin çok uzun olduğunu, hatta şehirdeki herkesin bu listenin içinde yer aldığını da öğrenecektim. Doğal olarak bu "eşek mevzuu"nun bir hikâyesi

vardı, onu da bir giz perdesini aralıyormuşçasına bin bir nazlanmadan, dağları, tepeleri dolanıp gelen sözlerden sonra dinlemiştim. Yine doğal olarak hiçbir şey anlamamış, bir bağlantı kuramamıştım. En bilindik Nasrettin Hoca fıkrasını yepyeni bir şey anlatıyormuş gibi ve bütün ayrıntılarıyla, hatta yetenekleri ölçüsünde eklemeler yapıp genişleterek anlatan ve her defasında patlayan kahkahalarla gülen bu insanların anlattıkları karşısında hiçbir şey anlamamış gibi yapamazdınız; gülmezseniz olmazdı.

Geç saatlere kadar oyun oynanıyor, herkes bir oyunun içinde yaşıyordu. Oyuncuların sesleri uğultulu bir uçurumun dibinde yankılanıyordu.

Şehir Kulübü'nde gözlerim, operatör doktor Cevdet Bey'i, doktor Şerifi, eczacı Celal'i, savcı yardımcısı Orhan'ı, veterineri, öğretmenleri, tüccarları, Tarık Buğra'nın roman kişilerini arıyordu; her akşam Şehir Kulübü'nde ülke sorunlarını konuşurken her cümlede kendi kişiliklerinin bir yanını sözcük sözcük kasaba gecelerine yansıtan taşra aydınlarını. Sanki gerçek olan dumana ve gürültüye bulanmış bu insanlar değil de o roman kahramanlarıydı. Cevdet Bey, doktor Şerif, eczacı Celal yaşıyorlardı birazdan, her açıldığında dağlardan kaçıp buraya sığınmak istercesine saldıran soğukla birlikte şu kapıdan girecekler ve çakırkeyif gözlerle beni arayacaklardı. İşte benim romanım o zaman başlayacaktı. Sonra çıkıp Sabahattin Ali'nin, Yusuf Atılgan'ın, Selim İleri'nin kahramanlarını arayacaktım; kendi roman kahramanımın ardına düşecektim.

15

11 şubat 1989

Mektubunu alınca ne kadar sevindim, ne kadar sevindim, bilemezsin. Yaşta senden büyüğüm tamam, ne var ki insan uzun süre toplumdan uzak olunca, sevgiye, ilgiye, kısacası insanlığa hasret kalıyor; insanca bir yaklaşım görünce de o yaklaşım sahibine derin bir sevgi ve muhabbet hisleriyle bağlanıyor. Ben de karlar şehrinden beri (Ne güzel benzetmişsin öyle, gerçekten ne çok yağardı değil mi? Mektubun başlangıcında "Karlar şehri" diye görünce hoşuma gitti doğrusu) sana karşı böyle hislerle doluyum. Bir ara yazışamadık. İzmir'e tayinin çıktı sandım.

Geçenlerde Erich Fromm'un *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı* isimli kitabını okudum. Bu ara psikolojiye epey merak sardım. Hani adama derler ya, "Ulan sen eskiden de bu boktun!" Ben eskiden nasıldım? Tam olarak bilmiyorum. Ama şimdi biliyorum: Kimim, neyim, psikolojik yapım, ilkel dürtülerim var mı, nasıl düzeleceğimi de biliyorum. Teşhisi koydum. Çaresi de yine bende.

Sevgili ağabeyciğim, sen de bilirsin, toprak önceleri kayaymış; üzerinden geçen zaman onun yapısal değişikliğe uğramasına neden olmuş. Sana anlatmıştım ya bir kızla yazıştığımızı. Bu kız aslında bana bir ışık tuttu. Zaman zaman ona kızdım da. Çünkü biliyordum, bana yardım ederken aynı zamanda bana ders vermeye de çalışıyordu. Bunu anlıyordum cümlelerinden: "İyi gidiyor, (virgüle dikkat et) derslerimiz..." Üç

nokta yan yana. Zaman zaman da bana karşı derin bir nefret duygusuyla dolu olduğunu hissediyordum. Mektubunda Atatürk'ten söz ederken, "Onun en sevdiğim yanlarından birisi de sevdiği insanları abartıya kaçmadan ödüllendirmesi; sevmediği insanları da ölümden beter etmesidir" diye yazmıştı. Yine bir mektubunda da, "Seversin, belki, okurken..." Bu cümleyi sözcüklerin üzerine basa basa, vurgulayarak okuyunca kızın aynı zamanda bana karşı derin bir nefret duyduğunu hissettim. "Seversin, belki, okurken..." Devrik bir cümle. Ancak kızgınlık, nefret, öfke dolu bir cümle. Yanılabilirim. Konu şuydu: Ben Erich Fromm'un hasta, paranoyak tipiyim. Bana hayat dolu, hayatı seven, çevresine yaşama sevinci aşılayan bir kız gönderiliyordu. Ben de kafamdaki hayaletlerle boğuştuğumdan kızı ürkütüyor, kovuyordum. Daha uzun yazmama gerek yok. Erich Fromm'u okudun mu, bilmiyorum. Bu ilişkiden çıkardığım çok olumlu sonuçlar oldu. Ben geçmişe üzülen, bu yüzden ilerlememi engelleyen narsist duygularla doluydum. Yaşamıyordum. Yendiğimi sandığım imgelerimi canlandırdılar. Bu da bana çok acı verdi, çok...

Sana Erich Fromm'un okuduğum kitabından bir pasaj yazmak istiyorum.

"...İnsanın toplama kamplarında uzun süre tutsak edilmesi ya da bedende belli kimyasal değişimlerin yer alması gibi olağanüstü koşullarda o kişinin ruhsal düzeni tümüyle bozulabilir ve ilkel dürtüler yenilenmiş bir güçle dışarıya fışkırabilir. Elbette bu iki aşırı uç –bir yanda ilkel, bastırılmış dürtüler, öte yanda da bunların yerini alan ilerici güçler– arasında sayısız yoğunluk dereceleri vardır. Bunların oranlanışı her insanda ayrı ayrı olacak, ilkel durumun farkında olmanın derecesine göre bastırmanın derecesi değişecektir. Bastırmalarla değil de ilerici tutumlarını geliştirerek ilkel yanlarını öylesine yok etmiş kimseler vardır ki, bunlar o ilkel duruma dönebilme yetilerini yitirmişlerdir artık. Aynı kimseler

de gelişerek ilerici duruma gelme konusunda tüm olanakları öylesine tüketmişlerdir ki, bunlar da seçme özgürlüklerini bu durumda ilerleme seçeneklerini bütünüyle yitirmişlerdir."

Ben değil, demek ki bütün insanlar içlerinde bu ilkel dürtüleri ve ilerici tutumlarını birlikte bulunduruyor. Medeniyet bu ilkel dürtüleri törpülüyor. Demin biri anlatıyordu kahramanlığını (!)... Elinde kalaşnikof filan... O konuşurken ben de Erich Fromm'un anlattığı tipleri düşünüyordum. Herif durmadan kendini anlatıyor. Bir arkadaşım vardı, beni o kadar bunaltmıştı ki... Bazı arkadaşlıklar ur gibidir. İnsanları aşağılıyordu sürekli, "Zavallı yaratıklar" diyordu. Ben de sırf dostluğumuz, arkadaşlığımız devam etsin diye ödün üstüne ödün veriyordum. Bir mesleği sevmeyebilirsiniz, hayatınızda o mesleği tercih de etmeyebilirsiniz. Bu gayet doğal bir şey ama başkalarını o mesleği seçtiği için aşağılamak, onlara "zavallı yaratıklar" demek bence çok yanlış. Nietzsche'yi okumuş, üst-insan kavramına inanıyor. En sonunda bir gün, Nietzsche'nin, sana da yazmıştım ya, kadınlara bakışını tartıştık. "Anan," dedim, "o da kadın". Kırbaç falan... Şaşırdı. Anasını çok seviyordu çünkü.

Ben böyle bir duyguyu daha önce atlattım. Yani Nietzsche gibi...

Fakülteye gittiğimde, öğrenci işlerinde bir kız gördüm.

Ben böyle şeyleri anlatmasını bilmem ki. Yazar olmak gerekir belki öyle bir güzelliği tasvir edebilmek, canlı kılabilmek için. Becerebilseydim, inan sayfalarca yazar, her yazdığımda ve okuduğumda sanki o karşımdaymış gibi o anı yeniden yaşardım. Ne güzel bir kızdı! Yeşil gözleriyle gülümsüyordu sürekli. Ona "Ne kadar güzelsin" demek isterdim.

Roman yazıyormuşsun. Kararlı insanları severim. İnşallah basılır. Diyorum ki, keşke bastırabilecek kadar paramız olsaydı.

Kim bilir belki hayatımdan kesitler bulurum.

Piyasadaki bütün "nitelikli" denilen kitaplar insanın iç dünyasını anlatıyor. Bir yaprağı, bir gülü, doğayı tasvir eden kitaplar pek tutulmuyor diye düşünüyorum. Ağza alınmayacak sandığımız sözcükler kullanılıyor ve akla hayale gelmedik olaylar anlatılıyor. Çok özür dilerim, "osuruk, bok vb." kelimeler kullanılıyor; insanın bu eylemleri yaparkenki durumu, cinselliği, bastırılmış duyguların ortaya çıkış biçimleri ortaya dökülüyor. Bazıları da mesela havanın durumunu, göğü, bulutları tasvir ediyor, hem de sayfalarca. Ne gerek varsa... Ben de yukarıda söylediğim gibi bir öykü yazdım. Umarım seni meşgul etmiyorumdur.

Öykü şöyle:

Haydo Ağa, Rus işgalinde düşmanlara karşı savaşırken büyük kahramanlıklar göstermiş, uydurmalara göre, Rus topuna karşı atıyla yürüdüğü halde topun tüfeğin işlemediği, kahramanlıkları o yörede dilden dile destan olmuş bir ağanın oğluydu. Babasının gölgesinden aldığı güven ve hizmetkârlarıyla adamlarından aldığı güçle, sahibi olduğu yedi köyün topraklarında dağ kanunlarını uygulayan bir adamdı. Haydo Ağa'sız adım atılmazdı o topraklarda.

Hasat toplanmış, ürünler satılmış, düğün dernek zamanı gelmişti. Köylerden birinde düğün vardı yine. O gün davul zurna çalınmış, bar tutulmuştu. Haydo Ağa her düğünde olduğu gibi başbarı çekiyordu. Kadınlar da bardaydılar. Birçok kadın Haydo Ağa'nın elini tutmak için adeta birbiriyle yarışıyordu. Ağa ise bir deveyi andıran boyu ve şaşı gözleriyle herkese tepeden bakarak azametle süzülüyordu. Belli ki ayartacağı kadını arıyordu.

O gün akşama kadar bar tutuldu, oynandı, halay çekildi.

Artık akşam olmuştu. Civar köylerden gelen misafirler o köydeki çeşitli evlere dağılmışlardı. Haydo Ağa ise düğün

evinde kalacaktı. Onun için evin en kalın döşeği indirilmişti yüklükten. Kalacağı oda oldukça büyüktü, bu yüzden bir yatak daha serilmişti başka bir misafir için.

Vakit geç olmuş, bir hayli yorgun düşen Haydo Ağa hemen uykuya dalmıştı.

Rüyasında kendini bir manda olarak görmüştü. Karşısında bir başka manda vardı ve karşısındaki manda burnundan soluyarak bir ayağıyla yeri kazıyordu. Öyle hırslı soluyordu ki, her an saldırıya geçebilirdi. Aynı pozisyonu kendisi de almalıydı. Kafasını eğerek boynuzlarını bir mızrak gibi rakibine doğru uzattı; bir taraftan da bir ayağıyla yeri kazıyordu. Bir tür meydan okumaydı bu. Öyle ya manda da olsa koskoca bir ağaydı. Bir boynuz darbesiyle rakibini yere sermeliydi. Kaybedilecek zaman yoktu. Birden iki manda da aynı anda fırladı. Tokuşmaları öyle şiddetli oldu ki, "Küüt!" diye bir ses duyuldu. Ağa kendini sırtüstü yerde buldu. Bir daha da yerinden kalkamadı. Korkunç bir darbe almıştı. Diğer manda arkasını dönüp giderken, Haydo Ağa altına sıçtığının farkına varmış, acaba kan mı sıçtım diye bokunu karıştırmaya başlamıştı. Neyse ki kan sıçmamıştı. Sevinmişti buna.

Sabah, diğer misafir kalkıp gittiği halde Haydo Ağa hâlâ yatıyordu. Dışarıda herkes onun kalkmasını bekliyordu.

Evin ortanca kızı yatakları toplamak için içeri girdiğinde Haydo Ağa gözlerini yummuştu. Genç kız odadaki diğer yatağı önce yuvarlayarak rulo yapmış, sonra da kaldırmak için yekinmişti. Fakat yatak öyle ağır olmalıydı ki, zavallı kız kendini tutamamış, iftar topunu andırır bir sesle zart diye osurmuştu. Ve ani bir hareketle yerde yatan Haydo Ağa'ya bakmıştı. Haydo Ağa da gürültüye uyanmış gibi ona bakıyordu.

"Heç merağ etme kızım. Ben de yatagi poğ etmişem. Sen benim poğimi temizle, ben de senin ossuruğini unutecem..."

Biraz sonra Haydo Ağa, gelini yolcu ederken tutulan halayın en başındaydı.

Benim öykü böyle. Ne dersin, benden bir şey olur mu?

Romanın konusunu bilmek isterdim. Aşk romanı mı? Sürpriz mi? Yani söylemeyecek misin?

Benimse yazdıklarım gördüğün gibi. Edebi değeri yok tabii. İlle de bir şeyler yazmak değil amacım, okuyorum, bu bana yeter. Günde en az 150-200 sayfa. Belki ilerde deneme türünde bir şeyler yazarım. Öykülerim de şiirlerim gibi basit; duygularımı tam olarak kâğıda dökemiyorum. Deli diyorsundur belki benim için. Savunma mekanizması çok önemli, insanın yaşama bağlılığını sağlıyor. Ama bu zarar verici olmamalı. Biliyorsun Hitler muhafızlarını uzun boylu askerlerden seçermiş. Bastırılmış duyguların değişik şekillerde tezahürü. Ben de geçmişte çok korkunç bir melankoli yaşadım. Atlatmıştım. O kız, tesadüf mü nedir, benim geçmişimi çok iyi bilen biri gibi geldi bana. O olayı, geçmişimi hatırlattı. Az daha üşütüyordum. Neden bunu yaptı, anlayamadım. Galiba hukuku bu yüzden kazandım. Zararsız bir çaba. Kendimi toparlamıştım, yendiğimi sanıyordum. "O iş bitti oğlum, olmadı!" demiş ve hayatı bu şekliyle kabul etmiştim. Akla uydurmaya çalışmıyordum. Ama demek ki, insanın zayıf noktaları varmış. Demek ki bilinçaltımda, "Bana dönecek! Bana dönecek! Bir mucize olacak ve bana dönecek!" saplantısı varmış. O kız, "Hayır! Sana dönmeyecek! Kendine gel!" der gibi davrandı. Bu ara beni de çok aşağıladı. "Zavallı insan!" dercesine... Hayır ona kızgın değilim. Teşekkür borçluyum aslında. Ona bir çiçek yollayabilseydim keşke.

İşte ben de içimdeki boşluğu doldurma amacıyla, ya da bir savunma güdüsüyle, her ne nedenle olursa olsun, o fakülteyi kazandım. Fakat neden bilmiyorum, beni sınavlara göndermiyorlar. Bir tatmin meselesi galiba; insan bazı şeylerin ek-

sikliğini duyar ya hayatta, bu çaba doğal ve zararsız, normal bir çabaydı bence. Kaydımın dondurulması için dilekçe yazdım. Sana zahmet fakülteye telefon edip durumumu öğrenebilir misin? Ben kuşkucu bir adamım biliyorsun, kaydımı silebilirler, ne olur ne olmaz. Olur da kaydımı silerlerse, yeniden sınavlara hazırlanır, girer, kazanırım. Okuyup okumamak önemli değil. Bence bu bir haktır. Ben de bir Türk vatandaşıyım. Bu fakülteyi kazanmak mesele değil. Yani insanın zeki olduğunu göstermez; çalışıyor, kazanıyorsun, bu kadar basit. Yoksa çok iyi biliyorum ki, fakülteyi bitirirsem ne hâkim, ne savcı, ne de avukat olabileceğim. Bir af çıkacak da falan filan. Ben İzmir'de küçük büyük bir iş düşünüyorum. Göreceksin, Allah'ın izniyle iyi bir iş kuracağım, iyi bir vatandaş, kendi halinde bir insan olacağım. Zaman, insan hayatında çok önemli bir yer tutar. Çoğu insanda bu bilinç yok. Buradakilerden bazıları hâlâ, çıkınca hayali ihracat, naylon fatura, sahtekârlık düşünüyor. Hayret ediyorum. Gelecekleri yer yine burası. Neden bir lokma da olsa helal ekmeği düşünemiyorlar? Doyumsuzluk...

İç dünyamla barışık olmadığımı biliyorum. Bazılarının kişilikle karıştırdıkları bir kimlik bunalımıydı. Şimdi hallettim. Tanrı'yla bir hesaplaşmaya girdim. Allah galip geldi. Mutlak bir Allah inancı var içimde. Şimdi ne solcu ne de şeriatçıyım. Ilımlı fikirlerim var kendimce. Ve okuyorum, okuyorum, sürekli okuyorum. Okuduklarım, öğrendiklerim fikir bahçemi zenginleştiriyor. Beni saran duvarları yıktım. Farklı görüşlere de saygı duyuyorum. Başkaları nasıl düşünüyor? Bu önemli değil, yani o adamın da benim gibi bir kafası ve kafasının içinde aklı var; değişik seçeneklerden birisini tercih etmiş, gayet normal. Ne var ki arada bir yobaz biri çıkıyor, acımasız bir şekilde seni eleştirebiliyor. Bu da önemli değil. Kendi ideolojisini de bilmiyor çünkü o. Yine de herkesle gayet iyi ilişkilerim, dostluklarım var. Kendimle hesaplaş-

mamı da bitirdim sayılır. Ankara'daki o kız çok yardımcı oldu bana. Fakat o kızın beni kadın düşmanı biri sanması beni çok üzdü. Geçmişte, çok uzun yıllar önce böyle bir duyguya kapılmış olabilirim. Geçici bir duygu bu. Neyse, inşallah çıktığımda bana yaşadığım o melankoliyi tamamen unutturacak, güzel, çirkin fark etmez; iyi bir kızla arkadaş, dost, sevgili olurum. Artık insanlar kadın erkek fark etmiyor benim için; kadın da erkek de yalan söyleyebiliyor, birbirini aldatabiliyor. Kadınlar yalnızca fiziksel yönleriyle ayrılıyorlar bizden, bir de daha duygusallar. Ama şuna inanmanı isterim, ben de çok kolay ağlayabiliyorum. Nedendir bilmem; tabii gizlemeye de çalışıyorum, her zaman beceremesem de. Bir film seyrederken bakıyorsun ki gözlerim dolmuş.

Ankara'daki kızın (çok zeki olduğunu söylemeliyim) bana tuttuğu ışığın içinde tehlikeli şeyler de gördüm. (Hayalimde onu her gün farklı bedenlerde ve yüzlerde canlandırmaya çalıştım biliyor musun? Bazen bana çok yakın, canımın içinde, bazen çok uzaktı, soğuktu, şu duvarlar gibi.) Ben hep düşünce kitapları, bilimsel kitaplar, ders kitapları okuyordum. Bana bir kitap gönderdi; kitapta –benimle ne ilgisi varsa– tamamen kendimi buldum; bir öyküde... Korkunçtu. Yendiğimi sanıyordum. Ḥani "O bana dönecek, mucize olacak" düşüncesi var ya, bilinçaltımda depreşti. Çıldırabilirdim. Üstüne üstlük son zamanlarda yaşadığım sevk, yer değiştirme meseleleri ruhsal durumumu çok etkilemişti. Değişik grupların, değişik insanların arasında yatmak. Güvenlik konusu değil. Hayatta cezaevlerinde bir tek şeyden çekindim, tahliyemi geciktirecek bir durumdan... Çıkayım buradan. Burası iyi bir yer değil, değil. Ölüm beni hiç korkutmadı desem yalan olur; ölümden korkmayan mı var? Elbette ki ölüm kaçınılmaz, çok doğal. Bunu şunun için yazıyorum, evet zaman zaman PKK'lıların, aşırı solcuların kaldığı kısım ve bloklarda da yattım. Adam "tarafsızım" diyor ama değil. Sonuçta onlarla

uzlaşmamın tek nedeni bir an önce dışarı çıkma isteğidir. Yoksa ölüm nedir ki? Akla uydurmaya çalışmak gibi gelecek belki sana ama gerçekten yaşadığım bazı olaylar, örneğin çılgın gibi araba kullanırken atlattığım kazalar, yarattığım tehlikeli durumlar akla durgunluk verecek ölçüdeydi. Hep gençlik ve biraz da delilik...

Geçenlerde görüşçülerim gelmişti; eski arkadaşlar, dört kişi. İçlerinden biri diğerlerine birlikte otomobille atlattığımız kazayı bir iştahla, bir iştahla anlatıyordu ki, hayatının en önemli macerasını yaşatmışım çocuğa.

Koğuşa geldim, ben de arkadaşlara anlattım, herkes yerlere yattı.

Anlatırken çocuğun yüzünü görmeliydin. Sanki olayı yeniden yaşıyordu.

Arabada beş kişiydik. Çok süratli gidiyordum. Bir ara yanımdaki arkadaş direksiyona vurdu, kontrolü kaybettim. Yol kum, çakıl. Arkada da kibar bir arkadaş var, bağırıp duruyor: "Dur, dur lütfen! Dur ben ineyim." Durabilsem... Karşıdan, arkadan arabalar geliyor. Bir fren yaptım, gittiğimiz yönün tersine döndük. Arkadaşlar kıpkırmızı kesilmiş, ben gülüyorum. O kibar arkadaşa da kendine gelmesi için bir tokat attık.

Keşke biri de bana tokat atsaydı da kendime getirseydi. Bak hâlâ kendime gelemedim.

O kadar az anım var ki. Onlardan birini hatırlayınca nasıl da hevesle, heyecanla anlatıyorum.

Yenmeye çalıştığım sıkıntılarım var, bunları iyi biliyorum. Fakat şunu da biliyorum. Huzurlu olmam için yer değiştirmem gerekiyor. Şu açıdan, yarı açığa çıkabilir ve oradan izne gidip gelirsem her şey çok iyi olacak.

Geçmişle hesabımı kestim. Artık şu anı ve geleceği düşünmeliyim.

Ruhsal durumumu sana anlatıyorum sürekli. Herkesin farkında olup da bana açıkça söylemediği durumumu...

Ben biliyorum artık.

O kız kimdi Allah'ım!

Allah ondan razı olsun. İyi niyetle yaklaşmamış olabilir, çünkü onunla ilişkimizde çok acı çektim.

Yine Erich Fromm'dan yazayım sana:

"Ödünleyici şiddete çok yakın olan başka bir tür de ister hayvan olsun, ister insan olsun, bir canlı üzerinde tam ve kesin denetim sağlama dürtüsüdür. Bu dürtü, sadizmin özünü oluşturur. *Özgürlükten Kaçış*'ta belirttiğim gibi, sadizmin özü başkalarına acı vermek değildir. Sadizmin gözlenebilen tüm değişik türleri tek bir temel dürtüye dayanır: Başka birisinin üzerinde tam bir egemenlik kurmak, onu isteklerimizin çaresiz nesnesi durumuna sokmak, onun Tanrı'sı olmak, onunla istediğimiz gibi oynayabilmek. O insanı aşağılamak, tutsak etmek amaca giden yollardır. Asıl amaçsa o insana acı çektirmektir; çünkü kendini savunma gücünü yitirmiş bir insan üzerinde ona zorla acı çektirmekten daha büyük bir egemenlik kurma yolu yoktur. Sadist dürtünün özünde, başka bir kişi (ya da öteki canlı varlıklar) üzerinde kesin egemenlik kurmanın getirdiği zevk yatar. Aynı düşünceyi, sadizmin amacı insanı bir nesneye, canlı bir şeyi cansız bir şeye dönüştürmektir diye de dile getirebiliriz; çünkü tam ve kesin denetim altında canlılar yaşamın tek temel niteliğini –özgürlüğü– yitirirler."

Uzun bir alıntı oldu, biliyorum ama beni, benim durumumu çok iyi açıklıyor diye böyle uzun tuttum. Ben özgürlüğümü yitirmek istemiyorum.

Mektubunda "... yine seni gücendirdim" demişsin. Benim gibi adamların bir tek şeye ihtiyaçları vardır: Sevgi... Ve de kalıcı dostluk. Şiirlerim için yaptığın o olumlu eleştirilerin... Çok hoşuma gitti inan. Şu kadar yıldır yatıyorum. O kadar kalabalık bir sülaleyiz ki. Çoğu gelmedi bile. Kimseye küsmüyorum yine de. İşlediğim suçun sorumlusu benim. Arayıp

sorsalar iyi olur ama değil mi? İlerde ben de onların dertlerine koşarım. Haksız mıyım?

Sana gücenir miyim hiç? Yazmamamın nedenini daha önce anlatmıştım.

16

"Esmam, sahip olduğum güzel sözcüğüm, adımın soylu yansıması...

"Sana her şeyi en başından anlatmak istiyorum. Seninle telefonla konuştuktan bir iki saat sonra; akşama doğru bindim otobüse. Bizimkilerin neredeyse hepsi geldi beni uğurlamaya.

"Bütün gece sürdü yolculuğum. Gözümü yummadım hiç, kaybolmaktan korktum belki de, gecenin ya da yolların beni yutmasından; bu yüzden her kilometreyi bir yumak gibi sarıp sakladım belleğimde.

"Buraya indiğimde yağmur yağıyordu. Bir taksiyle otele geldim. Buralar hep dağlık; yollar uçurumlardan, dağların arasından, bazen tren yollarıyla bazen de deli ırmaklarla yarışarak düzlüklerden geçiyor. Sis yutmuş her yeri, bir şeyleri saklamak ister gibi.

"Şehir düzlük, bu yüzden nasıl bir yere düştüğünü anlayamıyorsun, görünen yalnızca çamurlu yollar; kasvetli, terk edilmiş suratlı döküntü binalar... Taş, renksiz, soğuk, çatısız...

"Eşyalarımı otele bıraktıktan sonra müdürlüğe gittim. Valilik konağı ile otel karşı karşıya. (Anladığım kadarıyla burada uzak bir yer yok. Daracık bir dünya, küçük bir oda gibi, içinde mahkûmların nefes alıp vermeye çalıştıkları, silinmeye, yeryüzünden kaybolup gitmeye çoktan razı bu insanların

suskunluklarını her duvarına kazıdıkları bir oda...) Valilik konağı dediğim tahmin edebileceğin gibi konağa filan benzemiyor. Bildiğin, sıradan bir bina. Resmiyetin ağırlığıyla donuk, mesafeli, kendinden emin. Üç katlı bir beton kütle. Üç dört katlı birkaç bina daha var, onlar da otel. Diğerleri tek katlı, hepsi de eğri büğrü, geçici olarak, bir süreliğine buraya kurulmuş da zamanı gelince kalkıp göçecekmiş gibi.

"Beni nasıl karşıladıklarını anlatmayayım hiç, tatsız ayrıntılar. Nasılsa her şey zamanla yoluna girer. Sonra tekrar otele döndüm. Otelin televizyonu renkli. Oturdum biraz izledim. Çay yok otelde. Dışarı çıkıp bir kahvehane aramayı da gözüm kesmedi. Bütün yorgunluğuma karşın çay içmeden yatmak da istemiyordum ama yapacak bir şey yoktu. Çıktım odama. Hepsi bu...

"Buranın yerlisi olmayan çalışanların çoğu otellerde kalıyormuş. Otelciyle yarım yamalak konuştum, anlaştık sayılır. Aylık parası yedi bin liraymış. Maaşım otuz bin lira. Lokantayla da anlaştım. Kasada oturan lokantacının masasında küçük küçük defterler var, sigara paketi büyüklüğünde, ince. Küçük bloknot tarzı. Devamlı müşterileri için bir defter açıyorlarmış. Her gün ne yediysen oraya yazılıyor. Veresiye defteri yani. Sonra ay başında ödüyorsun borcunu. Benim de bir veresiye defterim var artık. Otellerde yemeklerini kendileri yapanlar varmış. İyice yerleşince kendim yaparım yemeklerimi. Öğrenciliğimden kalma alışkanlık değil mi? Şimdilik idare edeceğim.

"İşler yavaş yavaş yoluna giriyor sanırım. Bugün bana bir yer ayarladılar. Bir de artık 'Metin Bey' oldum. Ona göre, bundan sonra karşınızdaki kişiye dikkat lütfen!

"Yolluğumu da aldım. Kırk beş bin lira yolluk verdiler, hepsini babama yolladım. Gelirken bana verdiği parayı borç almıştı, bir kısmıyla onu öder, gerisi de oğlundan ona ilk kıyak...

"Kimlik kartı için fotoğraf çektirmiştim, müdür beğenmedi; hafif yan durmuşum, öyle olmamalıymış. Bir de 'düz' çektirdim. Onu da beğenmedi; bıyıklarım uzunmuş, üst dudağım görünmüyormuş. Sonra bıyıklarımı tümden kestirdim bir de öyle çektirdim. Müdür, bir şey söyleyecekmiş gibi yaptı, sanırım uygun sözcükleri bulamadığı için sözlerini yuttu. Ama adamın içine sığmayan o sözler ani bir saldırıyla kıpkırmızı bir yüzün ve gözlerin ardından nasıl da kopkoyu yansıdı biliyor musun?

"Bu gidişle şişmanlayacağım galiba, yemekleri çok bol getiriyorlar. Buranın döneri ve şişleri çok güzel, bir de baklavası. Hem de ucuz. Döner 130 lira ve porsiyonlar Ankara'dakinin iki katı. Beni göbekli görürsen şaşırma. Ha, bir de ilginç bir şey yazayım, çaylar kaşıksız geliyor.

"Yarın kendime kravat, kazak filan almayı düşünüyorum. Sanırım bir de lacivert takım almam gerekecek. Ama elbiseyi önümüzdeki ay alırım artık.

"Anlayacağın senden başka düşüncem yok. İyi olduğunu bir bilsem, rahatlayacağım.

"Canım benim, şimdilik bu kadar yazıyorum. Ama her gün yazacağım. Seni şimdiden çok özledim ve her zamankinden daha çok seviyorum. Dünkünden fazla, yarınkinden az. Ve hep öyle olacak."

Rousseau, "Aşk mektubuna başlarken ne söyleyeceğimizi bilemeyiz. Bitirirken de, ne yazdığımızın farkında olmayız" demiş; benimki de biraz öyle olmuştu galiba.

Masaya oturmuş kitap okuyordum. Dışarıda harika bir hava vardı, tut ki bahara adım atıyorduk. Pencereyi açmıştım, içeri beni şaşırtan güzellikte bir hava dolmuştu. Nefis havayla birlikte büyülü bir ışık, masaya ve kitabın açık sayfasına boylu boyunca uzanmıştı. Işığın cıvıltılı sevinci, çocuk-

luğumuzdan beri bildiğimiz halde hiç gitmediğimiz ama zaman zaman yoluna düştüğümüz bir hayal ülkesine çağırıyor gibiydi. İnsan hayal kurmalı, hayal kurmayı becerebilmeliydi; ne olursa olsun bunu yapmalıydı. Çünkü zaman hayal gücümüzden daha hızlı çalışıyordu. Az önce kitaba dalmışken aslında bir hayal dünyasının içinde dolaştığımı ayrımsayamamıştım.

Karlar şehrine geleli bir haftayı geçmişti. Esma'ya üç tane mektup göndermeme karşın ondan hâlâ mektup almamıştım. Okul bitip de memleketlerimize dağıldığımızda ondan gelecek ilk mektubu nasıl heyecanla beklemiştim! Bana yazacağı ilk mektup. Mektuba nasıl başlayacağını çok merak ediyordum. Bu, bana da yol gösterecekti. Mektubu açarken, zarfı kapatan ellerini görür gibi olmuştum. Sevgiliye yazılan bir mektuba hiçbir cümle bu kadar kısa ve saf sözcüklerle, bu kadar güzel seslenemezdi: "Merhaba canım..." Şunu da çok iyi biliyordum ki buraya gelecek ilk mektubu da aynı sözcüklerle başlayacaktı. Ona yazdığım mektuplarda her zaman değişik başlangıçlar denemiştim. Öykülerimde de öyle.

Defterin bir başka sayfasındaki notlar metne girmek için bekliyordu.

"Yaz, öğleden sonraların bitip tükenmez iç sıkıntısı ve o büyük başıboşluğuyla; hayatımızı yeni baştan kurmak, her şeyi yerli yerine oturtmak için yapılan hesaplaşmaların kısırlığı içinde geçip gitmişti.

"aşkların, dostlukların değiştiğini, kitapçıları gezerken duyulan sevincin –kitapçı dükkânlarında müzik çalıyor– aranacağını,

"bir arkadaşın kapısını heyecanla çaldığımız akşamüstlerinin solduğunu,

"-arkadaş buluşmalarında kendini unutmak, o ânı yaşa-

mak, kızlarla bir arada olmanın acemiliğinden uzak-

"/sayısız aşklardan başı dönmüş kızlar

"sinema afişleri

"pasajlardan taşan rock müzik/

"gündelik işlerin bitmeyen yorgunluğu yakamıza yapıştığında yüreğimizin burkulacağını ve gözyaşı dökmenin hiçbir şeyi geri getiremeyeceğini,

"söylemiştik.

"Doğruymuş meğer.

"Aslında hayat çok basit diyorum kendi kendime. Askerliğini yapacaksın, iyi kötü bir iş, üç-beş kuruş maaş, ev, çoluk çocuk... Yükselmek, saygınlık, (Şehir Kulübü'nde briç partilerine, protokol yemeklerine –'büyüklerin' masalarına yakın oturmak çok önemli, onlarla her sabah karşılaşabilmek için yolunu bile değiştirebilirsin, onların iltifatını kazanmak ne demek– katılmak, sık sık telefon edip hal hatır sormak zorundasın; avdan hoşlanmaz mısın, olmadı, ördek avına giderdik ne güzel, seni severim bilirsin) ve başarı. Yeni uçarılıklar olmayacak, unutulacak bunlar. Dostlukların belli sınırlar içinde kalacak. Belki de kimseye misafirliğe gitmeyeceksin, kimse de sana gelmeyecek. Zaman zaman gençliğini düşünüp, eski aşklarını, tutkularını, hırslarını, o hiçbir kalıba sokamadığın heyecanlarını düşünüp bir ah çekeceksin. Aranızın iyi olduğu zamanlarda ama göz göze bakmadan; bir masaya oturup, ellerini avucunun içine almadan; karına, eski günlerini, gençliğini kaybedilmiş bir hazine arayışı ve pişmanlığıyla anlatacaksın."

Kalkıp otele mi gitsem, bir çay mı koysam...

Lavaboyu her gün temizliyorum, böylece daha temiz görüneceğini düşünüyorum ama nedense olmuyor. Bir de duvardaki askıda asılı duran elbiselerin üzerine aynı Uğurların yaptığı gibi bir örtü örtmeliyim. Biraz tozdan korurum belki.

Sehpanın üzerindeki çay bardağı kirliydi, önce onu yıkamalı.

Yağmurun sesi bu...

"Kar kirleniyor. Karşı köşedeki kahvenin kapısı açılıp kapandıkça buğular taşıyor dışarı. Kahvenin damına örttükleri naylonun açıkta kalan yerlerini kar kapatmaya başladı.

"Ağzımın içi zehir gibi acı. Aç karnına bir sürü sigara içtim. Kahvaltı etmek için Orkide Pastanesi'ne gidebilirim, böreği güzel oluyor, mektup yazarken garson rahatsız etmiyor, 'Ne yazıyorsun ağabey?' diye başımda dikilmiyor. Sıcak bir yer. Hâlâ aynı sayfadayım. Hasan'ın gönderdiği kitap bu. Son günlerde liste başıymış. Pek okumadıkları halde moda diye herkes almıştır şimdi. Buradaki kitapçı, kitaplarla (en yenisi üç-dört yıllık) müşteri arasına koca bir tezgâh koymuş, ancak uzaktan seyredebiliyoruz. Bazı dergiler her nasılsa geliyor. Hasan geçenlerde bir koli dergi, kitap göndermiş.

"N'olur, bugün telefon aç bana, otelin o kendini bilmez tembel çırağı –sabah akşam Müslüm Gürses dinliyor– çağırsın beni, ağabey telefonun var desin sırıtarak. Merdivenleri koşarak ineyim. Şimdi otelin salonunda kimse yoktur, rahat konuşabiliriz. Orada kar yağmıyormuş. Henüz büyüsünü çözemediğimiz o kentte, yağmura karışan kalabalık, ellerini tutsam bize bakacakmış sanki. Öğrenciler, ellerinde kitaplar, üzerlerinde hâlâ alışamadığım garip giysiler ve sırtlarındaki İngilizce yazılarla çıkartmaların ağırlaştırdığı haki renkli çantalarıyla durakta bekliyorlarmış, anlamsız gürültüler arasında. Mektubumu almışsın. İyiymişsin... Ben mi?

"Acıklı şarkılar duyuyorum. Arabesk dinliyorum her gittiğim yerde. Galiba hoşlanıyorum bazılarından. Direnmek öyle zor ki!

"Soluk çizgileriyle dost yüzler canlanıyor. Ahmet ve Zeynep'in yüzleri. Yıldızlı bir gece. Kapının önündeki beton düzlükte oturuyoruz. Açık kapıdan yayılan ışık, elma ağacının

yapraklarının bir kısmıyla, bahçenin çitlerine düşüyor. Bahçede dikdörtgen bir ışık var. Yapraklarda, çok dikkatli bakıldığında görülebilen bir kıpırdanma. Sanki bizden başka kimsenin yaşamadığı bir dağ başı. Dört yıl boyunca bana sırdaş olan bekâr evim. Hava sessiz, sakin uyuyor. 'Şeytan diyor ki, üstüne hırpani bir şeyler giy, şuradan usulca çek git! Kendine göre bir dünya bul; hiç kimse seni tanımasın.' Böyle diyor Ahmet. Zeynep, 'Öyle bir yer yok!' diye karşılık veriyor. (Sessiz sedasız başlamıştı ilişkileri, öyle de bitti. Kimse bir anlam veremedi ayrılmalarına.) Bir daha yaşanması mümkün olmayan bir yaz gecesindeyiz. Okulun son günleri olmalı. Ahmet evlilikten korktuğunu söylüyor. 'Evlilik bana göre değil!' diyor, 'Kiralık bir ev, odun kömür derdi, akşama eve giderken ekmek almayı unutmayacaksın, karşı komşu akşam oturmasına gelecek konuşacak hiçbir ortak konumuz olmadığı halde. Yok abi bu işler bana göre değil'. 'Peki ya Zeynep?' diyorum. Çekirgeler geceyi uzatıyor, karanlık sünüyor. Ahmet, 'Bilmiyorum!' diyor.

"Kar yağıyor. Cadde beyazladı. Bisiklet tekerlekli arabasını itekleyerek bir işportacı geçti. Portakalları battaniyeye sarmış.

"Kar hiç durmadan, sanki geceden, dünden, geçen haftadan, hatta ben buraya geldiğimden beri ve bundan sonra hayat boyu hiç durmadan yağacakmış gibi yağıyor. Kar yağınca zaman daha mı kolay geçiyor? Zaman geçince sıkıntılarım, acılarım hafifleyecek mi; iç yalnızlığım son bulacak mı; sen mi geleceksin; kış bitecek ve bir sabah, henüz uyuyorken, belki bir cumartesi sabahı yurdun hoparlörlerinden isminin anons edildiğini duyunca, yüreğin bir kuş gibi çırpınırken merdivenlerden bir su gibi akarak lobiye indiğinde, bütün gece boyunca gözünü kırpmadan yol gelmiş, biraz da bu yüzden çökmüş gözler ve zayıflamış bir suratla ama yine de gülümseyen, özlemden, heyecandan, tükenmişlikten ölmek üzere

olan yorgun bir bedenle seni bekleyen bu zavallıyı mı göreceksin yoksa?

"Keşke kendimi çoğaltabilsem diyorum bazen, çoğaltabilsem ve kendi yalnızlığımı yine kendimle paylaşsam.

"Şimdi bir sinemada olabilirdik, karanlıkta iyice sokulurdun bana ve filmdeki kız, filmin yakışıklı esas oğlanına sokulmuş gibi olurdu. Tıpkı onlar gibi kenetlerdik ellerimizi.

"Bir romanın sayfaları arasında da yaşayabilirdik mesela. Sinek gelmesin diye ışığın açılmadığı ve pek konuşulmayan akşamları; suluboya resimleri andıran günleri; bulutların hızla dağıldığı vakitlerde bulvarların uğultusunun çoğaldığı alanlara doğru atkestanelerinin sere serpe koyuluklarının içinden bir ışıyıp bir sönerek geçişimizi...

"Kapım çalınıyor ve sen giriyorsun içeri. Yüzünü anımsayamıyorum, böyle miydi yüzün? Gözlerin böyle mi? Saçların... Islanmış. Kardan olacak. Omuzlarında da kar var, erimemiş. Dur, havlu vereyim sana. Yorulmuşsun.

"Yollar çok kötüymüş, öyle mi?

"Bir yatak, lavabo, askı, çöp sepeti, pencerenin önünde bir masa, küçük bir sehpa... İşte odam. Valizimi yatağın altına sürdüm. Kitaplarım sehpanın üzerinde."

17

27 şubat 1989

Senden özür dileyerek başlıyorum satırlarıma. Seni kırdığıma inanıyorum. Bugünlerde kimi kırmadım ki. Zor günler yaşadım. Atlattım sayılır. Bilirsin, bastırılmış duygular ilerde, bilinçaltından çıkarsa ortaya, fıttırıyor insan.

"Neler oldu?" diye sorabilirsin. Haklısın da. Gene bir çuval inciri berbat ettim. Geçen sana yazdığım mektupta "Neden bana bu dersi verme gereği duydun?" diye sitem etmeme gelince... Vallahi, aklım başımda değildi, birkaç gün kendimi kaybettim. Nietzsche'yi filan okuduğum için senin bana kızmış olabileceğin gibi saçma bir düşünceye kapıldım nedense.

Evet, bu kez kısa kesiyorum, ilerde uzun uzun yazar, anlatırım. Kendimi toparlayamadım hâlâ. Kusuruma bakma.

Sen de yazma. İlerde ben sana yazıp, mektubunu beklediğimi söyleyinceye kadar yazma. Şimdi her şeyi birbirine bağlayan, kuşkucu, paranoya düzeyinde bir ruh halim var. Belki kitaplar neden oldu.

Artık Allah'a inancım daha da arttı. İnançsız yapamıyorum. Sol tarafımda boşluk olduğu gün, öldüğüm gündür.

1.nisan 1989.

Elimde *J.P. Sartre Ateizmi'nin Doğurduğu Problemler* adlı bir kitap var. Günlerdir bitiremedim. Kaç aydır daha az okuyorum, kendimi toparlayabilmek için. Kafamı karıştırdılar

mı yoksa son bir yıldır çektiğim sıkıntıların, stresin doğal sonucu muydu? Epey bunalmıştım. Şimdi iyiyim çok şükür. El işleri de yapıyorum. Seni unutmadım, bu kardeşin inşallah sana güzel bir cezaevi hatırası gönderecek.

Sartre dedik de aklıma geldi; onun kitaplardan hiç okudun mu? *Duvar*'ı ya da *Bulantı*'yı? Belki de hepsini okumuşsundur. *Bulantı* beni çok etkilemişti. Bir de Camus'nün *Yabancı*'sı. İlginç kitaplardı bence. Sana karlar şehrinde sormuştum, mütevazılıktan mıydı bilmem, "Biraz karıştırdım" anlamında bir şeyler söylemiştin.

Aslında insanın kendisini tanıması da çok önemli.

Çıkmama 10-11 ay gibi bir zaman kaldı. İnşallah bol bol görüşeceğiz seninle. Kitap ne oldu, hâlâ basılmadı mı? Ben mi? Artık yazmıyorum. Daha önceki yazdıklarımı da yaktım biliyorsun. Artık beni üzecek bir şey istemiyorum. Dışarıda nasıl edeceğim, ne yapacağım, hep bunu düşünüyorum. Acaba bir kızla sağlıklı bir arkadaşlık ilişkisine girebilecek miyim? Bilmiyorum ama herhalde mahkûmluk beni çok olumsuz etkilemiş, bazı konularda gerçekleri kabullenmek o kadar zor geliyor ki insana. Biz hep acısını çekiyoruz namussuz dünyanın. Görüyorsun ya yansıtmacı bir tipim. Yazmadan önce diyorum ki, "Ulan oğlum, ağabeyine, onu üzecek bir şey yazma". Kalemi elime alıyorum... Sonrası geliyor kendiliğinden. Çocukluğumdan beri renk olarak siyahı seviyorum; acaba karamsarlıkla ilişkili mi ve doğuştan mı geliyor? Sanmıyorum, herhalde cezaevinde olmanın, kapalı kalmanın zorunlu ve doğal sonucu olsa gerek.

"Yaz... Yaz..." diyorsun. Eh ben de yazıyorum. Yazması benden.

Ha bak, az kalsın unutuyordum, yazdığım romanın konusunu merak ettinse söyleyeyim: Adamın biri bir suçtan dolayı içeri düşer. Bir hücrede geçen olaylar dizisi. Her kelime, her cümle ona bir şeyler hatırlatır. Zamanda kaymalar, imge-

leminde bazı şeyler... Örneğin, madeni dişe hastadır, çok kızar; imgeleminde madeni dişli insanların dişini çeker iki yardımcısıyla. Dişi çekilenin ettiği küfürler. Cinsellik de var. Yani çok karışık. Adam yabancılaşıyor, ilkel dürtüleri ona yön veriyor, simgesel düzlemde tabii. Fakat canlı nesnelere karşı duyarsız. Giderek içe kapanıyor. En sonu nasıl, tahmin et. İpi hazırlıyor. İmgesinde asılı görüyor kendini. Sonra hazırladığı ipi koparıp yaşamı seçiyor. Bu sırada Kuran'dan ayetler. Böyle bitiyor. Epey de yazmıştım. Bunun için psikoloji kitapları karıştırdım, değişik tipleri okudum; fakat bir şey vardı, kitabın felsefi boyutları da olsun istediğimden yetersiz buldum yazdıklarımı. Benim için henüz erken anlaşılan. Erken diyorum çünkü geçenlerde Milan Kundera'nın *Gülünesi Aşklar*'ını okudum da, adamın on yılda yazdığı öyküler... O kadar öyküyü on yılda yazmış. Elbette bazı şeyleri iyi bilmek lazım. Sahi, okudun mu kitabı bilmem, "Edward ile Tanrı" adlı öyküyü okurken öyle güldüm ki, kahkahayla; biri görseydi "yemiş kafayı" derdi.

Valla daha yazmak isterdim ancak uykum var, esniyorum. Müsaadenle yatacağım, satırlarıma da son vereyim.

Kalemine kuvvet dilerim.

20 nisan 1989

Mektubunu büyük bir sevinçle aldım. Okudum... Bir daha okudum. Kısa ama o kadar anlamlı yazıyorsun ki. Teşekkür ederim.

Bir yazar, romanında havayı tasvir ederken, kahramanı, eğer bulutları gri, beyaz, küme küme görüyorsa iyimserdir ama gökyüzü mavi ise o adamda dert, keder, melankoli vardır. Bunları sen benden daha iyi bilirsin.

Geçenlerde burada biri, bir yazı getirdi. Okudum. "Meseleleri" diyor, "ilmi açıdan değerlendirmeliyiz". Bilimi de şöyle

tarif ediyor: Kuran ve Hadis. Dedim ki, bilim değer yargısı tanımaz, bilim denince laboratuvar akla gelir. Kuşkusuz, bir tarih kitabı da nesnel olabilir. Ama bizim anladığımız anlamda müspet bilim değildir. Din dogmadır. Tamam, İslam ve diğer dinler insanlardan iyilik, doğruluk, fazilet gibi davranışlar bekliyor. Ama örneğin, Budizm de aynı şeyleri söylüyor. Hatta Budist koşullanma insana hayatı sevmeyi, insanları sevmeyi öğretiyor. Velhasıl-ı kelam o arkadaşa öyle sorular sordum ki, temelsiz birtakım düşüncelerle kafamı şişirdi. İslamiyet'teki kadına bakış falan. Adam karşımda Arap milliyetçisi gibi konuşuyordu. Anlattım buna, konuştum, konuştum. "Oku, oku" dedim.

Dergi çıkarmak para isteyen bir iş. Dergi enflasyonu var piyasada. Bakalım, hele bir çıkalım. İzmir'de büyük bir iş kuruyoruz yurtdışındaki eniştemle. O küçük bir iş düşünüyordu. Bense hep büyük düşünüyorum. Küçüklükten bir türlü kurtulamadık.

Yeni genel müdür bir yazı yazdı, herhalde sınavlara girebileceğim. Önümüzdeki günlerde belli olacak durumum; ya Ankara'ya giderim ya da burada yaparlar sınavları. Bütün kitaplarımı, ders notlarımı da eve göndermiştim aksilik bu ya. Yeniden istedim.

Bugünlerde ben de az okuyorum. Bunun nedeni, 23 Nisan'da gelecek olan akrabalarıma el emeği göz nuru hediyeler yetiştirebilme çabası. Geliyorlar, o kadar kalabalık geliyorlar ki. Eskişehir'de bayram günü irili ufaklı, kadınlı kızlı, erkekli çocuklu yirminin üzerinde geldiler. Hediyeler, para... Eziliyorum... Sevdiğim insanlara, değerli değersiz, küçük büyük ne olursa olsun hediye vermek isterim. Bu defa bu duyguyu tadayım dedim, el işlerinden bir şeyler yaptım; sana da göndereceğim, kardeşinin bir hediyesi olarak saklarsın. Beğeneceğini umuyorum. Bakır kabartmalar yapıyorum bir süredir.

Cumhuriyet Kitap Kulübü'ne üye misin? *Çerçeve* dergisinde önemli eleştiriler çıkıyor. Ben şöyle bir karıştırıyorum, çünkü fazla zamanım yok ayrıntılı okumaya. Görüyorsun ya, ben de zamandan yakınıyorum. Zaman dedim de, on ayım kaldı. Zaman azaldıkça insan daha çok bunalıyor. Geçenlerde, "Ulan oğlum, şizofren mi oluyorsun, ne oluyor sana?" diye üzüldüm kendi kendime. Psikolojiye taktım. Okudum, karıştırdım; yok, yok... Ne şizofren, ne şu, ne bu. Biraz hezeyan ve biraz paranoya; o da belli ortamlarda ortaya çıkıyor. Sonra "Allah'a şükür" dedim.

İnanır mısın, dilekçe vere vere bakanlığı gıcık ettim. Herhalde "Bu adam deli" diyorlardır. Oysa mücadele işte. Hak nasıl aranır? Aslını sorarsan ben de bıktım. Nihayet aynaya baktım: "Ulan!" dedim, "oğlum sen zenciymişsin; nasıl haktan, hukuktan, eşitlikten söz edersin?" Aristo dememiş miydi, "Allah insanları eşit yaratacak olsaydı, zencileri kara yaratmazdı" diye.

Sen mücadelenden vazgeçme. Yalnız sende ve senin gibi yazarlarda gördüğüm bir eksiklik var: İnsan psikolojisi konusu. İnsanı anlatmak çok önemli. Eşyayı, doğayı, yani otu böceği tasvir etmek biraz demode oldu artık. Aslolan insanın iç dünyası; hani o karmaşık duygular, psikolojik olaylar var ya. Özellikle çağımız, nevrozlu insanın çoğaldığı çağ; teknoloji, artan ekonomik sıkıntılar, değişikliğe duyulan ihtiyaç... Biraz da meseleye bu açıdan yaklaşabilmek önemli.

Henüz yolun başındasın, yaşın da genç, daha çok önemli eserler vereceğini umuyorum. Ve kararlısın, en önemlisi bu. Dediğini yapan bir insan. Herkes öyle mi? Ben işin tersinden başladım, belki bu da benim bir ayrıcalığımdı. Öyle ya, her adam banka soyabilir mi? Her adam bu kadar yatabilir mi cezaevlerinde?

Çıkınca, Ankara'da, okul bitene dek ister istemez en az dört yıl kalacağım. Dergi işini de bakalım, Allah büyük, ba-

karsın çıkarırız. Yalnız çok değişik şeyler düşünüyorum; insan hakları, demokrasi, felsefe, hukuk, aktüalite... Sansasyonun kralı. Salt edebiyat değil. Paramız olursa tabii, hele bir çıkalım.

18

Karşıda yatan ala dağlar uzağın da uzağına bırakılmış bir zamanı andırıyordu. Beyaz bir sessizliğin içinde duran bu zamanın bakışlarından, bezgin, umudu unutmuş insanlar, kış uykusuna dalmış ağaçlar, kendini döke saça yorgun düşmüş karlar, epilek yağmurlar, sert kuzey rüzgârları, solgun evler geçiyordu. Oysa saçaklardan sarkan buzların sivriliğinden kaçıp ayaklarımın altındaki buzun camsı kayganlığına yansıya yansıya, akşamüzeri gelen gazeteleri almaya giderken ya da postanede telefon kuyruğunda orada ne aradığımın yanıtını bulmaya çalışarak beklerken, zamanın geçtiğini samıyordum. Hiçbir iş yapmadığım işyerinden çıkışta kendimi otele atıp da romanımın sayfalarına baktığımda, onlar da zamanı çeviriyor gibiydi.

Otelde oda komşum olan Abdullah'ın dükkânına gidiyordum ara sıra. Ailesi, kış aylarında kapanan yolu altı aydan önce açılmayan uzak bir köyde yaşıyordu Abdullah'ın. Bazı akşamlar onu da çağırıyordum yemeğe. Özellikle hamsiye bayılıyordu. Şehre hamsi geldiğinde alıp otele gönderiyordu. İşyerini veya oteli telefonla arayıp beni buluyor, haber veriyordu. Bin kez özür diliyor, ayıp edip etmediğini soruyor, bana zahmet olacağını bildiğini ama ben de sevdiğim için, balıkları taze görünce de dayanamadığını söylüyordu. Balıkları temizleyip tepsiye diziyordum, üstlerine soğan ve limon dilimliyor, bir margarinin yarısını da parça parça kesip serpiştiriyordum. Sonra danışmadaki çocuklardan biriyle, Erol ya

da Şuayip'le yandaki fırına gönderiyordum. Bir tepsi de burma kadayıf siparişi veriyorduk alttaki tatlıcıya. Kokuyu alan geliyordu. Yalnızca bu yüzden de olsa Abdullah'ın beni sevdiğini düşünüyordum. Dükkânına uğradığımda yalansız bir sevincin ışıltısını görüyordum gözlerinde. Her şeyin tozlu gibi göründüğü; köylerin karanlığının, ıssızlığının, çamurunun, dağlara teslim olmuş bıkkınlığının; raflardaki kutuların, çuvalların, paketlerin, şişelerin, bardakların, bir sürü ıvır zıvırın üzerinde pinekliediği bu loş dükkânda, Abdullah'ın gözlerindeki ışıltı kolay bulunur bir şey değildi. O kadar mal satıldığı halde hiç eksilmiyor gibiydi. Toprak zemin her zaman nemliydi. Islatılıp süpürülüyordu her sabah. Neredeyse her müşteriye çay söylüyordu Abdullah. Çay tabaklarındaki, gelirken biriken çaylar dökülüyordu önce yere, sonra çay bitince bardağın dibinde kalanlar şöyle özenle serpiliyordu.

Abdullah'tı, iki üç saat uzaklıktaki "Doğu'nun Paris'i"ne gitmeyi öneren. İki üç ayda bir gidiyor, hafta sonunu orada geçiriyorduk. Geniş bir bulvar, lüks pastaneler, bir sinema, birkaç birahane bizi kısıldığımızı hissettiğimiz bu kapandan kurtarıyor gibiydi. Başka da yapacak bir şeyimiz yoktu zaten.

Çıkmayan tayinim ısıtılıp ısıtılıp ortaya getirdiğimiz en önemli konulardan biriydi. Ülke görev bölgelerine ayrılmıştı. Karlar şehri en son bölgedeydi. Dört bölge daha vardı. Birinci bölgenin bir iki şehri dışında diğer bölgelerin birbirinden fazla bir farkı yoktu aslında. Ama burada yaşayan herkes (yerliler dışında) her yerin buradan daha güzel olduğu konusunda aynı görüşteydi. Yerliler ise memleketlerine toz kondurmuyorlardı. Yine de fırsatını bulan İstanbul'a ya da İzmir'e kapağı atıyordu. Farkına vardığımız en önemli noktalardan biri halkın yalanı çok sevdiğiydi. "Yalan ağızlarına yuva yapmış bunların" diyordu Uğur. Yalan konuşurken amaçları yalan söylemek değildi aslında. Farkında bile değillerdi yalan söylediklerinin. Bir sinema oyuncusunun, bir şarkıcı veya türkücünün, tanın-

mış isimlerden herhangi birinin hemşerileri, hatta akrabaları olduğunu, İstanbul'da filan yerde tanıştıklarını söylemek hoşlarına gidiyordu. Şu ünlü türkücü bunların İstanbul'daki amcaoğullarmın en yakın arkadaşıydı sözgelimi. İstanbul'a ne zaman gitseler ne yapar eder bunları bulur evinde ağırlardı. İstanbul'da az macera yaşamamışlardı. Kaç hatun, kaç dalga... Ama burası gibi yer yoktu Türkiye'de. Havası, suyu... Buraya elinde bir valizle gelen memur, bir tır dolusu eşyayla, ağlaya ağlaya gidiyordu buradan.

Geldiğimden beri tabutla gideni çok görmüştüm oysa. Daha geçenlerde, altıncı senesini çalışan bir bayan öğretmen kendini asmıştı. Üç yıllığına gönderilen öğretmenlerden üçüncü yılın sonunda tayini çıkan neredeyse yok gibiydi. Buranın uzaklığına, ıssızlığına, kuşatılmışlığına, anlaşılmazlığına dayanamayıp intihar eden çok köy öğretmeni vardı. Aylarca köyde kapalı kalan Necdet Öğretmen geldiğinde sorardım, öğrencileri evlerine gönderdikten sonra ne yaptığını. Hava kararduğında... İnsanın tükendiğini duyumsadığı o anların ve her şeyin sonuna gelmişliğin, bir sınırda, geri dönüşü olmayan bir noktada durmanın tedirginliği gelip gözlerinde birikirdi Necdet'in; sonra geldiği bütün yollarla, nefes nefes içtiği bütün zamanların tükenmişliğini yutkunurdu. Geri dönüp baktığında görebileceği bir şey bulamamanın sıkıntısı gezinirdi yüzünde. O sıkıntının benzeri hatta daha da beteri, steyşın Reno'yla boş bir tabut getiren genç kızın babasının yüzünde de yer bulurdu kendine; tabutun üstündeki gelinlikte de uçuşurdu bir süre, dağlardan da soğuk köy gecelerine dayanamayan bir yüreğin, dünyanın ıssızlığının, kışın derinliğinin, tükenmeyen günlerin acımasızlığının ardından.

Bir piknik tüp, bir iki tencere, tava, bir çaydanlık, bardak, tabak almıştım otelde kalan herkes gibi. Yemeğimi kendim yaptığım halde para biriktiremiyordum. Otelci, ay sonunda yüklü bir fatura çıkarıyordu. Şu kadar telefon, şu kadar ban-

yo parası. Her katta bir banyo vardı. Anahtarı danışmadaydı. Banyo yapacak kişi danışmaya haber veriyor, çocuklardan biri de banyodaki şofbeni yakıyordu. Telefon ücreti de konuşma bittikten sonra postaneye soruluyor ve deftere yazılıyordu. Tek eğlencemiz ara sıra gittiğimiz birahane ve Doğu'nun Paris'indeki genelev turlarıydı. "Bekâr adamsın ne masrafın olacak?" sözünün altında eziliyordum günbegün.

Bir erkekle bir kadının birlikte yemek yemesi ya da pastanede oturması günlerce konuşulacak bir malzeme sağlıyordu insanlara. Daha yeni yemekten kalkmış gibi elindeki kürdanla sürekli dişlerini karıştıran altın dişli encümen azası, bir erkekle otururken gördüğü kızların çevresinde altın rengi parlayan dişli bir gülümseme oluşturuyordu hemen. Şehre yeni gelen ebe, hemşire ve öğretmenler onun koruyucu kanatlarının gölgesini üstlerinde hissediyorlardı gelir gelmez. Belkıs adlı sarışın heyecan, yolunu kaybetmiş gibi karlar şehrine düşünce, oturdukları koltukları her halleriyle doldurduklarına inandığımız koca koca adamlar bile yollarını şaşırmışlardı. Hangi beceriksiz herif onu buraya gönderdiyse çok doğru bir iş yapmıştı aslında. Encümen azası aynı gün merkezdeki okullardan birine tayinini yaptırmıştı hemen. Herkes tek kişilik dünyasına, düşlerine, gecelerine, iç sessizliklerine Belkıs'ı katarak çoğalmak istemiyor muydu?

Bütün bunlar olup bitiyorken şimdi dört duvar arasında, koğuşta ya da televizyon salonunda (oraya ne demeli, iki uzun masa, sandalyeler, köşede bir çay ocağı, yukarı monte edilmiş bir televizyon ve hepsini kuşatan sigara dumanı) tek başına oturmuş bana bakan biri vardı. İşte bunu hissettiğimde, beni sarmalayan bütün bu saatler ve saatlerin içindeki bütün yaşananlar birdenbire donuyor, asıl yaşadığım benim hayat oradaki, aslında hayalimde canlandırdığımı sandığım hayatmış da buradakini hayal ediyormuşum gibi geliyordu bana.

Ne yazacağımı bilmiyordum. Söyleyecek bir sözümün olma-

yışı beni korkutuyordu. Zaten benim söyleyecek sözümün olmaması gerektiğini düşünüyordum bir yandan da. Romanım anlatmalıydı ne anlatacaksa. Onun anlatacakları benim için de merak konusuydu. Asıl serüveni o zaman yaşayacaktım. Anlatıcı romanın kendisiydi, o kendi kendini anlatıyordu.

Soluk alıp verdiğini ve akıp gittiğini her nasılsa bildiğimiz hayatın herhangi bir yerinden; sözgelimi ucundan, kıyısından ya da kendiliğinden sarkmış bir köşesinden tuttuğu bile kuşkulu olan bu ölü şehirde, olay ya da olaylar yaşanması söz konusu değilken, kaldı ki, hep aynı günün, aynı sonsuz saatinin yaşandığı duygusu kendisini iyiden iyiye duyumsatıyorken, yaşanan günlerin yazıya aktarılması nasıl gerçekleşecekti?

Bu şehirdeki, bu kadar uzakta olmanın insanın içini yaralayan keskin anlamını, her şeyin bu kadar tanıdık gelmesinin saçmalığını mı anlatmalıydım yoksa?

Yanımda yürüyen biri vardı, biliyordum, tanıdık mı yabancı mı olduğunun hiçbir önemi yoktu nedense, hatta her adımını benimkilere uydurmaya çalışmasına bakılırsa içime yerleştiği bile söylenebilirdi.

İzmir, Ankara ve İstanbul otobüslerinin gidiş ve geliş saatlerinde, hiç bitmeyen yolculuğum her gün yeniden başlıyordu. Şehir meydanından tıslaya tıslaya, yaylana yaylana geçen her otobüs gitmenin sevinç ve özlemini, dönmenin hüznünü ve şaşırtıcılığını ve gidememenin acınası burukluğunu taşıyordu.

Her şey bir romanın sahneye konulmuş biçimi gibiydi burada. Adını ve yazarını kimsenin bilmediği; bilmediği bir yana, öğrenme isteği duymadığı; öğrense bile zaten anında unutacağı; yarım kalmış bir romanın, daha doğrusu romanların içinde yaşıyordu herkes.

Ben ise birden her şeyin sonuna gelmişim gibi bir duygunun içinde çalkalanıyordum. Çok merak ettiğim bu yerler birdenbire çözülmüştü belleğimde. Yoktu, hiçbir şey yoktu!

Merak edecek, bakacak, inceleyecek, keşfedecek, yaşayacak hiçbir şey yoktu. Zaman donmuştu. Şimdi değil, zaten donmuş (belirlenemeyen, sonsuzca bir süre önce donmuş) bir zamanın içine düşmüştüm.

Bir gece yarısı çıkıp ırmağa gitmeyi düşünüyordum kimi zamanlar.

Som karanlıkta. Koyu. Derin. Irmağın sesi. Karanlığın yani. Belki o bile yoktur. Belki o bile korkudan sesini yutmuştur. Gecenin, karanlığın, gün battıktan sonra yeniden kurulan bu bilinmeyen dünyanın hiç işitilmemiş, tanımsız, şimdiye kadar duyulanlardan hiçbirine benzemeyen sesleri vardır belki. Karanlıkta yaşamaya alışmış sesler.

Düşündükçe korkuyordum. Daha gitmeden. İçimdeki sözcükler bile titriyordu. Gece yaratıkları vardı belki, bizim görmediğimiz. Biz, karanlık çöküp de bu toprakları terk ettiğimizde ortaya çıkan yaratıklar.

Geceyi sevsem mi sevmesem mi bilmiyordum. Ya geceler olmasaydı, günler biter miydi o zaman? Bir günü bitirip yenisini başlattığı için geceleri sevmeliydim aslında. Yalnızca bunun için sevmeliydim.

Akşama kadar –o uzun saatlerde– doldukça doluyordu içim, sabaha kadar –o uzun gecelerde– dolaştıkça çözülmez hale geliyordu. Günün hiçbir saati üzerimdeki baskıyı azaltmıyordu. Hele akşamlar, özellikle geç saatler, üzerime üzerime geliyordu. İnsan içinde bulunduğu anı yaşamalıymış. Nesini yaşayacaktım bu tutukluluğun! Arasında bir cadde bulunan iki farklı hücreye konulmuş bir mahkûm gibiydim. Gerçek bir mahkûmdan tek farkım buydu. Gün sayıyordum ben de onlar gibi. Üstelik benim mahkûmiyetimin ne zaman biteceği belli değildi. Dış görünüşüm ara sıra değişse de yani bazen neşeli gibi görünsem de içimde hiç değişmeyen bir donukluk vardı. Ancak yazarsam dalgalanacaktı bu katılık.

Siyasi bir roman yazmak istemiyordum. O karmaşa dönemi romana doğrudan yansımamalıydı, ondan tamamen uzak olması da düşünülemezdi elbette. Zaten o dönemi yazmak şu an için zor görünüyordu.

Okulda sağcılarla solcuların koridorları ayrıydı. Sınıflarda da ona göre oturulurdu. Sonraları koridorlar ve sıralar karışmaya başladıysa da kimin ne olduğunu herkes bilirdi.

Burada durum biraz daha karışıktı. İnsanlar renk vermemeye çalışıyorlardı. Anayasa oylamasında herkes "evet" demiş gibi görünüyordu ilk bakışta. Bir kişi de çıkıp ben "hayır" dedim diyemiyordu. Ancak bazı kişilerle çok yakınlaştığınızda öğrenebiliyordunuz gerçek düşüncelerini.

Kimin ne iş yaptığını anlamanız da zordu karlar şehrinde.

Attığınız adımların sizi nereye götüreceğini önceden çok iyi bilmeniz gerektiği gibi, yuttuğunuz lokmaların sayılabileceğini ve ağzınızdan çıkan sözlerin duyulmaktan öte görülebildiğini de hesaba katmalıydınız sözgelimi. Burada kurduğunuz zoraki arkadaşlıklardan birinde, artık kendisinden arkadaş diye söz edeceğiniz birinin hemşerisi de bundan sonra arkadaş diye anılacaktır. Ve adının Şadi olduğunu söyleyen bu arkadaş sizi çok sevecek, çok iyi anlayacak, her an yardımınıza koşacak bir mesafede size yakın duracaktır. Aynı zamanda Emniyet'te çalışacaktır, dolayısıyla söylenmeden söylenmiş bir ağırlığı olacaktır herkesin üzerinde. Zayıf, uzun, deri ceketli, okuldan kaçmış bir öğrenci kurnazlığındaki bu gölge, tam da yemek saatlerinde, –var olup olmadığını bilemediğiniz (bazen vardı, bazen yok) kaynanası tarafından çok sevildiği için– kapıyı aralardı cin bakışlarıyla. Ama doğruyu söylemeli, çok mahcuptu sevgili arkadaşlarına karşı. Böyle olmuyordu, bir gün hep birlikte, hatta o an orada olmayan, falan ve filan arkadaşları da alarak şöyle içkili bir yemeğe gitmeliydiniz. Size bakmalı, sizi yaşatmalıydı. Haydi, şimdi şerefeydi.

Ne var ki, Şadi sık sık ortadan kaybolur, döndüğünde ilçele-

rin uzak yollarının sarsıntısını, karanlık sokakların üşüten çıplaklığını, görünmez bir köşede pusuya yatmış bir arabanın ölgün bekleyişini, kenar mahallelerden birinde kuşkuyla titreyen bir evin korkak ışıklarını dökerdi üstünden. Siz de o döküntülerin içinden adını ilk kez duyduğunuz yerlerin karanlığına karışmış parçalı yürek zonklamalarını, bir yanıp bir sönen namlu parıltılarını, köşeyi dönen bir ayak sesini bulup çıkarırdınız. Dinlenen telefonları, üzerine basıla basıla izlenen gölgeleri, gerçek olmayan kimlikleri, uydurma yer ve kişi adlarını nereye koyacağınızı bilemezdiniz. Bunları kimse bilmiyordu, siz de bilmiyordunuz. Öyle olunca bütün o soğuk gecelerin uykusuzluğu, izbe mekânların tozlu kokusu üzerinize siniyor, adını bilmediğiniz uzak yerlerin derin yollarına düşüyordunuz farkında olmadan. Farkına vardığınızda, deri ceketini kabartan silahının ışıltısını ödünç almış bir Şadi sırıtıyordu karşınızda. Hayat o kadar kolay değildi, sizin bildiğiniz gibi değil... Dikkatli olmayı bir yaşam biçimi olarak benimsemeli, hatta bir giysi gibi üzerinize giymeliydiniz, tepeden tırnağa. Sözgelimi geçen gün saat 12:10 ile 12:55 arasında neredeydiniz? Hatırlamıyorsunuz değil mi? Bir düşünün: Yemek saati, lokanta... O Ağacın Altı... Tabii orası. Çorba, karışık pide, salata ve üstüne de burmalı kadayıf. Bir ara Şadi'den söz ettiniz, hatırlasamza. Yalana gerek yok, sohbet bütünüyle Şadi üzerineydi. Ayrıntıların önemi yoktu, arkadaşınızın arkasından kötü konuşacak değildiniz ya. Değil mi? Elbette ki Şadi orada değildi ama ne önemi vardı!

Şadi'nin gözlerinden, korkusunu saklamayı beceremeyen çocuk gözleri; Şadi'nin dudaklarından, titremesini engelleyemeyen çocuk sesleri dökülüyordu. Babalarının ardından bakan çocukların gözleri Şadi'nin gözlerinde kendilerine yer bulmuş, bir köşeden, babalarını bir kez daha görebilmek için çipil çipil çevreyi tarıyorlardı. Ve biz onu değil, o gelip bizi bulduğu halde orada, o anda, Şadi'nin karşısında neden bulunduğumuzu bilememenin şaşkınlığıyla donup kalıyorduk.

19

Tarihsiz

Nedendir bilemiyorum tam olarak, kısa mektup yazamıyorum. Herhalde gevezelik ya da duygu yoğunluğu. Hangisi olursa olsun önemi yok değil mi? Mektubunu aldım. Merak ettiğim şu: O kadar kısa yazmana rağmen anlatmak istediğin her şeyi anlatıyorsun. Kısa ama anlamlı. Benim içinse yetersiz, yani muhabbet açısından. Ama haberini almak bile önemli.

Psikolojide resim yapmak, sanatla uğraşmak, "pasif saldırganlık" olarak nitelendiriliyor. Belki hoşuna gider diye yazıyorum. Hani sen de yazıyorsun ya. Başkalarına saldırmamak için... Anlıyorsun ya...

J. A.C. Brown'un *Beyin Yıkama ve İkna Metodları* adlı kitabını arıyorum, on, on iki yıl önce okumuştum ama bir daha okumam gerekiyor. Anlıyorsun değil mi?

Ne kadar günüm kaldı? Dur bakalım, dokuz hafta... Neden iki ay değil diyorsundur. Ay 30 gün, böyle olunca çokluk söz konusu, insan ürküyor, oysa hafta yedi gün...

Böyle düşününce mutlu oluyorum. Nedir mutluluk? Kimine göre para, kimine göre mevki, kimine göre sevgilinin kolları.

Tarancı ne diyor:

Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hatırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız

Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

Çocukluğun o kaygısızlığını yitirmiş gibidir ama gene de "neylersin" diyerek hayata bağlanmak gerektiğini vurgular. Benim hayatım tıpkı yukarıdaki satırlar gibi işte. Her şey bir hayal oldu ve ben artan bir yalnızlığın içinde kaldım. Yıllar boyu. Ama işte sonuna geldim. Bak ne diyor Necati Cumalı benim için:

Nedir bende bugünlerdeki
Bu on beş yaşındaki çocuk hali?
Çiçeklere duyduğum bu sevgi?
Bu küçük eşya merakı?
Böyle uzun uzun seçişim yemeklerimi.
Sigaramı, kahvemi keyifle içişim?
Ve böyle yerleştirip odamı
Hiç yoktan gülüşüm, sevinişim.

Hiç yoktan olur mu hiç. Bunca yıldan sonra...

20

Bu hikâyenin başlangıcı aslında o büyük kavganın, daha doğrusu meydan savaşının yaşandığı güne kadar uzanır.

Müdürlükteki odamın penceresinden arka sokaklara bakıyordum. Issız bir mahalle geldiğimden beri öylece durup duruyordu orada. Donuk, renksiz, kırgın evlere; çamurlu ara yollara; hiç girmediğim, dolaşmadığım, dolaşmayı da aklımdan geçirmediğim sokakların sessizliğine; sessizliğin ağırlığının açtığı büyük boşluğa dalmıştım.

İlk kimden çıktığı, kimin söylediği bilinmeyen, tam olarak ne söylendiği de anlaşılmayan ama içinde "kavga" sözcüğü geçen telaşlı, yüksek tonlu, heyecanlı, koşuşturmalı konuşmaları duyunca koridora çıktım, neler olduğunu anlamaya çalıştım. Memurlar ve hizmetliler, konuşmaktansa ana caddeyi gören taraftaki odalara girmeyi tercih ediyorlardı. Ben de karşıdaki odalardan birine girerek pencere kenarında yerimi aldım.

Neredeyse bütün şehir meydana, valilik konağının önündeki açık alana birikmiş, kaynayan bir kalabalık halinde, kendilerinden daha büyük bir karmaşa bulutunun altında kara bir lekeye dönüşmüştü. Dalgalanan, savrulan, tekrar toplanan, yükselen bir uğultunun içinden çıkıp çıkıp tekrar meydana, kahvenin ve Mevlana Lokantası'nın kırılan camlarına, parçalanıp kırılmaz birer sopa kılığına bürünmüş masa ve sandalye bacaklarına, Yeni Otel'in kanayan duvarlarına benzeyen bir leke.

Bu büyük lekenin içindeki birbirine kaynamış parçaları tek tek ayırıp bir kenara aldığınızda birer insana dönüşebilirlerdi. Şimdi, gözleri, burunları, ağızları silinmiş; yüzleri yok olmuş; her biri kimliği belirsiz gerçek dışı figürlere benzemişti.

Havada parlayıp sönen bıçak ışıltıları gözlerdeki korkuların aynasından hışıltıyla geçerek, savrulan ceket eteklerini, dışarı çıkmış yırtık gömlekleri, parçalanmış pantolonları keskin çizgilerle dilim dilim doğruyordu. Her biri birer kürek sapına, masa ya da sandalye bacağına, arasanız mümkünü yok bulamayacağınız ama o kargaşada ve zaman kıtlığında her nasılsa ortaya çıktığını gördüğünüz akla hayale gelmedik sopa, odun ve demire benzeyen kollar, yaşlı genç ayırmadan kalabalığın içinden bulduğu, yüzleri belirsiz kafalara iniyordu.

Bütün kahveler, bütün dükkânlar boşalmış, hatta yakın köyler bile buraya akın etmiş gibiydi. Polis araçları geldiğinde kalabalığın bir bölümü çözüldü, ara sokaklar kaçak adımlarla yankılandı, kapılar açılıp kapandı.

Açılıp kapanan kapılardan biri de bulunduğumuz odanın kapısıydı. Bizim hizmetlilerden İskender Efendi hızlıca kapattığı kapıya sırtına dayamış soluğunu toplamaya çalışıyordu. Yakası yırtılmış, gömleği kan içinde, suratı patlamış... Elinde bıçak. Kanlı.

Odada bulunanlar çevresini sardı hemen.

"Ula sen ne yapmışsın öyle" dediler.

İskender Efendi daha ağzını açmaya fırsat bulamadan sırtını dayadığı kapı, zorlanmadan daha çok ardındaki çığlıkların baskısıyla açıldı. Muhasebe şubesinin memurlarından Saniye Hanım, adeta önceden prova edilmiş feryatlarla odaya daldı. İskender Efendi'nin çevresindeki memurlar Saniye Hanım istemeden de olsa onlara dokunur da abdestleri bozulur diye hemen çekildiler. Kadın adama bakıyor, dokunacak gibi oluyor, dokunamıyor, ortalığı yıkıyordu.

Kadının açık bıraktığı kapıdan sıyrılıp çıktım, odama girdim. Saniye Hanım'ın İskender Efendi'nin karısı olması, dışarıdaki aşiret kavgasından da İskender Efendi'nin elinde bıçakla kavgaya karışmış olmasından da daha fazla şaşırtmıştı beni.

İskender Efendi'nin, Saniye Hanım'ın masasının tozunu aldığını, odasını süpürdüğünü düşünemiyordum. Yapmazdı. İstese de yapamazdı. Karısından önce gelip odasını temizlemezdi.

Yavaş yavaş da olsa öğreniyordum: Her ne kadar kızlarını okutup liseyi bitirmelerini, memur olarak iş yaşamına katılmalarını sağlasalar da, ortada aşk da yokken, ilkokul mezunu biriyle evlendiriyorlardı burada.

Beşinci sınıftan sonra okutulmayıp evlendirilen kızlar, ekonomik güçlerinin sergilenmesi olarak düşünülen ve olağanlaştırılan erken evlilikler, birden fazla eş almalar. Yoksul ailelerin başka bölgelerden gelen yaşlı adamlara başlık parası karşılığında kızlarını vermeleri, karlar şehrine uzak bölgelerden gelenlerin bir süre sonra farkına bile varmadan kabullendikleri bir yaşam biçimine dönüşüyordu.

Ortasından koskoca bir ırmak geçen verimli ovanın, Karadeniz bölgesinden gelen çalışkan insanlara kiralandığını öğrendiğimizde çok şaşırmamıştık. Sayısını bilmedikleri çocuklarının önüne kattıkları sürülerin arkasından bakarak, sırtlarını dayadıkları taş duvarların gölgesinde, tembel tembel tüten sigaralarının dumanında yeşil meraların ıssızlığını içen adamlara alışmıştık çünkü. Yine de şehrin ortasından geçen koca koca kamyonların üstündeki balıkçı teknelerini gördüğümüzde, rüyada mı uyanık mı olduğumuzu bilemediğimiz anlardakine benzer sarsıcı şaşkınlığı yaşamıştık. Gözümüzün önünden martı çığlıklarıyla, çıldırtıcı maviliğiyle, bizim dünyamıza ait olmayan, bizim hak etmediğimiz bir deniz geçiyordu adeta. Öyle ki, o koskoca balıkçı teknelerinin, aslında çok

iyi bildiğimiz çift dingilli koskoca kamyonlara nasıl sığdırıldığını çözemiyorduk. Çünkü kamyonlar bu pek de alışılmadık yolculuğun utancıyla küçüldükçe küçülmüşlerdi. Karadeniz'den karaya çıkan yosunlu tekneler, kamyon sırtında dağlar aşıp sınırdaki büyük göle, gurbete gidiyordu. Karlar şehrinden, gövdelerine, direklerine sinmiş dağların beyaz korkusunu, kayalıkların dik yankısını, uçurumların soğuk ürpertisini döke saça geçerken, daha önce denizin sakladığı, şimdiyse kamyon kasalarının örtemediği gövdelerinin alt kısmının çıplaklığını sergilemenin çaresizliği apaçık görülüyordu.

Yerli halkın deniz dediği büyük gölün balığını tuttuktan sonra gurbeti bitirip sılaya dönen teknelerin dönüş yolculuğunu da yine ilk kez görüyormuş gibi karışık duygularla izleyecektik sonraki zamanlarda.

Dünya çok derindi burada, yeryüzü çok derindi. Dipsiz, ufuksuz. Issız. Her dağın tepesinde yolunu, sesini, canlılığını yitirmiş mezralar. İnsanların niçin birbirlerinden kaçtıklarını; bir dağın yamacını, bir uçurumun dibini, bir kayalığın duldasını nasıl sıcak bir yuvaya dönüştürme çabasında olduklarını anlayamıyorduk. Horantaları kalabalık olduğu halde niçin bir iki gözlük küçücük evlere hayvanlarıyla birlikte sığıştıklarını da ortaya sorulmuş ancak muhatabını bulamamış bir soru olarak dolaştırıyorduk kafamızda.

Köylerde hela yoktu. Eline ibriği alan ıssız bir köşe arıyordu kendine. Kadınlar çamaşır ve bulaşıklarını köy çeşmesinde ya da derede yıkayıp çimenlerin üzerinde kurutuyorlardı. Erkek gördüklerinde yemenileriyle ağız ve burunlarını kapatıp arkalarını dönüyorlardı.

Kadınların sırtları dönüktü her şeye. Onların görmeleri de görünmeleri de istenmiyordu.

Saniye Hanım'ın çığlıkları olağanlaşmıştı, alışkanlıklarımızın bir parçasıydı artık. Her ne kadar yeni karşılaşsak da önceden bildiğimiz gerçeklerin içinde yaşadığımızı birdenbi-

re görmenin iç burkan gerilimini yaşıyorduk.

Yine de, beni roman kahramanıma doğru götüren yolun başında olduğumu bilmiyordum henüz.

O akşam, öğretmenevinde, kendisini, oraya her gittiğimde okey oynarken gördüğüm; dörtlüyü tamamlamak için veya okey sırası beklerken, sanki daha önceden tanıştırılmışız gibi yakından selamlaşıp birbirimize kısa kısa hal hatır sorduğumuz; her nasılsa adının Hayati olduğunu sandığım öğretmen yanıma geldi.

"İyi akşamlar Metin Bey, nasılsınız?"

"Teşekkür ederim Hayati Hoca'm, siz nasılsınız?"

Yüzüne baktım, söylediğim ad yerini buldu mu, karşıdan bir düzeltme gelecek mi ya da yanlışımı yüzüme vurmamak için kendince birtakım yollar arayacak mı diye.

Bir yanlışlık yoktu, Hayati Hoca'nın adı Hayati'ydi.

Hemen sigara paketine davrandı, bir elimle elini tutup diğeriyle masanın üzerindeki paketimi kaptığım gibi sallayarak birkaç sigarayı öne çıkardım. En ileride olanı çekti, masanın üstünde sırasını bekleyen çakmağım da yanmıştı hemen ardından. Benim sigaram ise her zaman olduğu gibi yanıyordu zaten.

Öğretmenevine alınan renkli ve ucuz gazeteler masanın üzerindeydi. Az önce onlara göz gezdiriyordum.

"Asıl haberler sizin orada... Değil mi?"

Aradaki duraklama bana soru sormak ya da sohbeti başlatmak içindi. İyi birine benziyordu Hayati Hoca. Bir insan iyi birine nasıl benzer, bunu ilk önce, gözlerinden aldığı gizli ışıkla parlayan saydam yüzünden anlarsınız. Hayati Hoca'nın yüzünde de yerini beğenmiş bir sıcaklık vardı.

Bir yandan onu dinlerken, diğer yandan da okey masalarının arasında çay dağıtmak ya da boşları toplamaktan çok kimin hangi taşı beklediğini, kimin okeye döndüğünü, kimin

elinin bozuk, kimin ballı, kimin acemi olduğunu denetlemek ve bazılarına yanlış taş attığı için sinirlenmek, bazılarının da atacağı taşı ondan önce seçip atmak için dolaşan garsonun beni görmesini sağlamaya çalışıyordum. Boynumu uzatıp çenemi yukarı kaldırarak garsonun bulunduğu yere doğru bakarsam görülebilirmişim gibi yapıyordum yani. Garson tarafından henüz görülmediğim halde;

"Ne içersiniz hocam?" diye sormayı ihmal etmemiştim tabii ki.

"Çay içeriz" dedi ve ayağa kalktı.

"Tahsin!"

Tahsin bu çağrıyı bekliyormuş gibi baktı bize.

Yukarı kaldırdığı iki parmağını ileri geri sallayarak söyleyeceğini söyledi.

"Sizin İskender Efendi'yi diyorum. Adam yaralamış. Allahtan ölü yok."

Hayati Hoca karlar şehrinin yerlisi galiba. Şimdi bu "meydan muharebesinin" nedenini sorsam, dağların arasına kısılıp kalmış köylerden; dere diplerindeki, dağ uçlarındaki mezralardan; sessizliğin dibindeki, toza ya da kara belenmiş kasabalardan; otobüslerin bile güç bela ulaştıkları bu ülkenin en uzak illerinden gelen iki aşiretin, birbirini ancak bu vesileyle gören öfkeli kalabalığını, şu köhne şehrin çarpık meydanına yığacak, kimin kime yan baktığını, kimin merasına kimin hayvanlarının girdiğini, ne zaman başladığını artık en yaşlılarının bile anımsamadığı bir kan davasının bu çamurlu sokaklardan ya da dumanlı kahvelerden birine düşmüş gölgesine edilen bir küfrü veya delici bakışı anlatarak çözümsüz bir bilmece gibi önüme serecekti. Sormadım. İskender Efendi'yi o kapının arkasında, elinde kanlı bıçağı, yırtık yakası, kanlı gömleği, patlamış suratı ve önleyemediği bir korkunun içinde devinen aralıksız soluklarıyla baş başa bırakmaktı niyetim.

Tahsin çaylarımızı getirdi. Hayati Hoca'yla hal hatır sor-

dular birbirlerine. Neredeyse oturup kalacaktı, gittiği yerde unutulmuş çul gibi kalıyordu bu adam. Hayati Hoca'dan bir sigara alıp uzaklaştı neyse ki.

"Metin Bey, sizi ne zaman görsem elinizde kitap var, okumayı seviyorsunuz galiba."

"Öyle sayılır."

"Eskiden ben de okurdum, sonra iş, güç, çoluk çocuk derken, fırsat bulamıyorum artık. Duyduğuma göre bir şeyler de yazıyormuşsunuz."

"Yok canım, nereden duydunuz?"

Hayati Hoca kıtlama şekerini dilinin altına yerleştirdi iyice, çay bardağı dudaklarının ucunda bekledi, önce lafını bitirmeliydi:

"Burada kimsenin tek başına yaşamasına izin verilmez. Çok meraklıyızdır başkalarının hayatına..."

Çayını yudumlarken, benim nasıl bir hayatım olduğunu çoktan öğrenmiş olmanın gururuyla bakıyordu gözlerime.

"Kırtasiyeci Fehmi, benim eski arkadaşımdır. O anlattı, gidip dergileri, kitapları soruyormuşsunuz sürekli. Bir tane dergi varmış, siz yazıyormuşsunuz o dergiyi."

Dilimin ucuna takılan çayın çöpünü aldım, küllüğe atmaya uğraşıyordum.

"Bizim buralarda yazan insanlara kolay rastlanmaz. Bir tek bizim gazeteci Cengiz var, görmüşsünüzdür, mobiletiyle gezer sürekli. Önünde "Basın-Press" diye yazar. Gözünde kara gözlük, omzunda fotoğraf makinesi. Ara sıra gazetenin bir köşesinde ufak bir haberi çıkar. Bir de cezaevinde bir çocuk var; o da kendi kendine yazar, yırtar, bir daha yazar."

Benim dergi yazmış olmamdan daha şaşırtıcıydı son sözleri.

"Cezaevinde mi?"

"Evet... Bilmiyor musunuz, ben cezaevinin öğretmeniyim. Sizi rahatsız etmemin nedeni de bu. Bize derse gelir misiniz?"

Hayati Hoca beni iş yerinden aldıktan sonra, cezaevinin mahkûm taşıyan aracıyla yola çıktığımızda cezaevinde yatan bir yazarla karşılaşmayı diliyordum. Neden olmasındı; yapıtlarını okuduğum ya da yalnızca adını duyduğum, her nasılsa dikkatimden kaçmış veya gizli kalmış bir yazar burada yatıyor olamaz mıydı?

Kendimi bir yazar olarak görmüyordum elbette, yazma heveslisi biri olarak tutukluluk dışında bir nedenle de olsa cezaevine girmenin nasıl bir şey olduğunu merak ediyordum. Cezaevinin dış kapısından girdikten sonra arabadan inip ana binaya doğru yürürken bütün mahkûmların beni izlediği düşüncesiyle kendi içime kapanmış, ben kimseyi görmezsem onlar da beni görmez diye kafamı kaldırıp da çevreme bakamamıştım. Yine de, içeri girdikten sonra hiçbir ayrıntıyı kaçırmamak, her anı belleğime iyice yerleştirmek için dikkatimi her köşeye; her adıma; kıpırdayan kıpırdamayan, canlı cansız her nesneye; her görüntüye yoğunlaştırmıştım. Hiçbir şeyi kaçırmamak isterseniz çok şeyi kaçırıyordunuz.

Hayati Hoca'nın odasında oturuyorken onun ne zaman içeri girdiğini, ne kadar zamandır odada olduğunu şimdi anımsamıyorum işte.

Önce müdürün odasına girmiştik. Müdürün kapısının önünde, Adıgüzel'in sonradan yazıp bana göndereceği öykülerden birindeki, parasını kaptıran osuruklu yaşlı gardiyana benzeyen biri bekliyordu. Sonradan bize çay getirdiğinde ve gardiyanlarınkine benzemeyen giysilerini fark ettiğimde, müdürün hizmetinde çalışan mahkûmlardan biri olduğunu anlayacaktım.

Müdürün odası, adamın kavruk yüzü, susuz gözleri, kenarlarında tükürükler biriken köpüklü ağzının bütün iticiliğine ve buraya girene kadar geçtiğimiz koridorların, çıktığımız merdivenlerin, bizi kuşatan duvarların içimizde açtığı soğuk boşluğa hiç de uymayan çiçeklerle doluydu. Küpe çiçe-

ği, begonya, sardunya, köşede kocaman bir kauçuk, her yeri sarmış bir mum çiçeği. Çiçeklerin kan kırmızısını, tozan pembesini, utanan morunu, nazlanan beyazını şımartan ışığın geldiği pencere hiçbir yeri göstermemesine karşın odaya büyülü bir genişlik veriyordu. Her nedense ağır olduğu izlenimi uyandıran masanın üzerindeki dosyalardan, evraklardan temizlenerek bin bir itinayla oluşturulmuş boşluk, masanın, işini çarçabuk yapıp bitiren titiz bir adama ait olduğundan çok bu masada yapılacak pek bir iş olmadığını düşündürüyordu. Hantal deri koltuklar odanın eskimişliğini artırıyordu.

Müdür, kendisine bir hayli büyük gelen makam koltuğundan gıcırtıyla kalkarak devasa masanın yanına geldi ve güler yüzle beni karşıladı.

Hayati Hoca benden söz etmiş. Önce anımsayamadı. Birkaç kişi daha varmış derslere girecek olan. Vereceğimiz derslerle ve çalıştığımız yerlerle ilgili ayrıntılar ortaya çıktıkça, "Tamam, tabii, tabii, evet, hoş geldiniz" dedi müdür.

Sonra uzun uzun telefonla konuştu, araya argo sözcükler katıp şivesini ortaya çıkararak.

Kapıdaki görevli yaşlı mahkûmun getirdiği çayları içip çıktık. Ayaküstü, yandaki odada çalışan müdür yardımcısıyla tanışıp Hayati Hoca'nın odasına geçtik. Çok daha küçük (çiçekleri de küçük) gariban bir odaydı. Elde ne varsa bulup buluşturularak döşenmiş bir oda. Ve sanki müdürün odasındakilerden gizlice koparılarak küçük saksılarda çoğaltılmış aynı çiçekler.

Hayati Hoca adını bile bilmiyordu çiçeklerin. Öyle ki odasında çiçek olup olmadığının bile farkında olmadığını düşünmüştüm bir an. Mahkûmlar bakıyordu çiçeklerin suyuna, toprağına. Hayati Hoca'ya kalsa hepsi kururdu.

Köşede küçük, eski bir dolap vardı. Çocukluğumda, ödevlerimi yapmak için gittiğim, okulumuzun bitişiğindeki çocuk

kütüphanesinin dolaplarına benziyordu. Sahi, gerçekten çocuk kütüphanesi miydi orası? Belleğim beni yanıltıyor olabilir mi? Çünkü çarşının içinde daha büyük, ortaokul ve lise öğrencisiyken neredeyse haftada iki üç kez kitap almak için gittiğim halk kütüphanesi vardı. İlkokulun bahçesine bitişik o küçük kütüphanenin adını biz mi çocuk kütüphanesi koymuştuk? Halk kütüphanesinin yüksek tavanı, uzun kemerli pencereleri, gıcırdayan ahşap zemini ve kasvetli havasının yanında, çocuk kütüphanesinin aydınlık salonu, açık renk formika masaları ve gürül gürül yanan sobası kalmış aklımda. Bir de şu Hayati Hoca'nın odasındakine benzer dolapları.

Fazla kitap yoktu dolapta. Daha çok, ilk okuma ve yazmaya yönelik kitaplar. Sınıf öğretmeniydi Hayati Hoca. Ortaöğrenim düzeyindeki derslerin verilebilmesi için dışarıdan öğretmen getiriyorlardı.

Çayları o mu getirmişti?

Gerçek olmadığını bildiğiniz bir şey, bir gün, hiç ummadığınız bir anda gerçeğe dönüşebilir miydi? Aklımın umulmadık an olarak nitelediğini bilinçaltım reddediyordu işte. Buraya gelmeye karar verdiğimden beri bilinçaltım yeni bir oyunun hazırlıklarını yapıyormuş meğerse.

"Adıgüzel" demişti Hayati Hoca, ne zamandan beri odada olduğunu fark etmediğim gölge için.

Alnı açılmaya başlamış, koca burunlu, meraklı bakışlarıyla karşısındakini rahatsız eden kara kuru bir genç adamdı. Genç miydi? Benden sekiz on yaş kadar büyük olmalıydı. Yaşlanmaya başlamıştı neredeyse.

"Ne güzel adın varmış" dedim meraklı bakışlarından ve buraya geldiğimizden beri üzerimize yapışıp kalmış resmi havadan kurtulmak için.

"Babam çok aramıştır herhalde. Bari adı güzel olsun demiştir..."

Ses tonu, gözlerinden yansıyıp içinizde bir yerleri huzur-

suz eden ışıkların sertliğini yumuşatan bir akıcılıktaydı, hatta tatlıydı bile. Sevimliydi.

"Hep öyle yaparlar" dedim gülerek.

"Metin Bey" diye tanıştırma görevini tamamladı Hayati Hoca. Sonra:

"Adıgüzel ve Metin Bey, ne tesadüf değil mi?" diye ekledi.

"Evet, tanışıyor sayılırız," dedi Adıgüzel, "ben onun diğer yarısıyım, o da benim diğer yarım..."

Düpedüz muzipti bu adam. Lisede okuyorken kolundan tutup buraya tıkmışlar ama delikanlılığını elinden alamamışlar, o da bu ayrıcalığın değerini bilerek yudum yudum tadını çıkarıyor gibiydi.

"Adıgüzel çok kitap okur, durmadan da bir şeyler yazar."

"İşsizlikten..." dedi Adıgüzel. Okumamak için işlerini bahane eden herkesi alaya aldığı belli, bir yandan da aramızda kalmasını istediğini hissettiren bir gülümsemeyle. Bir tek göz kırpmadığı kalmıştı.

Hayati Hoca'yı unutmuştuk odada. Çayları kim tazeledi, kim kimin sigarasını içti bilmiyorum. Neler okuduğumuzdan, hangi yazarları sevdiğimizden, şu an elimizde hangi kitapların olduğundan başlayıp benim aslı olmayan yazarlığıma, öykülerimi gönderdiğim dergilere kadar kendimizin kıldığımız bir coğrafyada dolaştık durduk.

Nedense beni özel bir ilgiyle incelediğini düşünüyordum. İnceden inceye süzmeksizin, gözünü yüzüme dikmeden, yani içimden yüzüme yansıyanları okumaya çalışmadan kendi yöntemleriyle beni gözlemlediğine ilişkin bir duygu vardı içimde. Yoksa böyle yapan ben miydim? Bilmiyordum.

Yüzündeki çizgiler ve çok zaman sonra yakalanmış bir sevinci yansıtan gözlerinde bir zekâ parıltısı yakalamıştım. Derse giren her öğretmeni tedirgin edebilecek bir parıltı. Denetimi elinizden kaçırabileceğiniz kaygısı. Adıgüzel bu duygularımı anlamışçasına birden kendini toparlayıp, ağzımdan

çıkacak sözcükleri merakla bekleyen bir çocuğa dönüştü sonra. Bir yandan Hayati Hoca'yı ya da beni dinliyor, diğer yandan da alışkın olduğu bitkinlik ve iç sıkıntısının gelip kendisini kuşattığının ayrımına vararak bundan kurtulmak istercesine kıpırdanıyordu.

Karşımdaki sandalyede oturuyordu. İki elini bacaklarının altına sokmuş, birbirine kenetlediği ayaklarını da sandalyenin altından arkaya doğru uzatmıştı.

Ben de ellerimi, üst üste attığım bacaklarımın arasına sokmuştum. Kendi içime kapandığımda hep yapardım bunu.

Bir ara, bütün konuşacaklarımızı unutmuşuz gibi bir sessizlik büyüdü odada.

"Ben bu gözleri daha önce görmüş gibiyim" dedi Adıgüzel.

Hayati Hoca keyifli bir gülümsemenin içinde yüzüyordu.

"Adıgüzel dört duvar arasındadır ama sanki bizden daha fazla dolaşır dışarıda."

"Demek ki o dolaşmalarından birinde rastlamışım ona. Ben de Adıgüzel'i tanıyor gibiyim. Olanaksız olduğunu biliyorum ama..."

Hayati Hoca'nın gözleri benden aldıklarını Adıgüzel'e, ondan aldıklarını bana aktarırcasına ikimizin arasında dolaşıyordu.

Adıgüzel, elinin birini bacağının altından çekmiş, yanındaki çiçeğin yaprağına düşen gün ışığını oraya iyice yedirmek istercesine sıvazlıyordu.

O gün derse girmedim, "Bu tanışma faslıydı" dedi Hayati Hoca. Yönetim katından inip, tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu bölüme geçtik. Gardiyanlar demir kapıları açıyor, ardımızdan tekrar kapatıyorlardı. Çay salonu olduğunu söyledikleri bir bölüme girdik. Birkaç masa, sandalye, köşede bir çay ocağı, onun yanında, herkesin görebileceği bir yüksekliğe asılmış televizyon, sigara dumanı... Biz girince ayağa kalktılar; kimi gelip tokalaştı, kimi uzaktan selam verip hoş

geldiniz dedi. Hemen çay getirdiler. Hayati Hoca, benim "Güzel Konuşma ve Yazma" dersine geleceğimi söyledi. Umursayan olmadı. Birkaç kişi yeni bir yüz görmenin merakıyla bana bakıyordu. Birer çay içip kalktık. Adıgüzel orada kaldı.

Kapıdan çıktığımı gören şoför hemen fırladı dışarı, koşturarak aracın yanına vardı; ceketinin önünü ilikleyerek beni beklemeye başladı.

Dönüp arkaya bakmak istiyordum. Adıgüzel, yönetim katındaki bir pencereden beni izliyor olabilirdi.

Bakmadım.

Canım yürümek istiyordu. Şehre kadar yürümek. Irmağı görmek. Gelirken üzerinden geçtiğimiz ırmakla göz göze gelmemiş miydik? Zaman ve belleğimin kaydettikleri birbirine karışmıştı. Bütün bunları uyduruyor muydum, yoksa daha önceden yaşanmış bazı zaman parçaları bir sis kümesinin içinden dışarı çıkmak için beni zorluyor muydu? Adıgüzel'in daha önce yazdıklarını ve bundan sonra yazacaklarını okuyup okumadığımdan bile emin değildim.

Aracın yanına gelince,

"Yürüyerek döneceğim, bu kez böyle olsun, sonra görüşürüz. İlginiz için teşekkür ederim" dedim şoföre.

Şehir uzakta, dumanlı kavakların altında kaybolmuştu.

Irmak az ileride olmalıydı.

Yürüdüm.

Hayal ettiğim ve yaşadığım her şeyin birbirine karıştığı bir baş dönmesinin içinde yürürken sözcükler çevrelerinde büyük bir boşluk yaratarak art arda sıralanmış, önüm sıra akıyordu.

"Bir kitabın sayfalarını çeviriyor gibiydin. Yeni başladığın bir kitabın..."

21

22 nisan 1989

Bugün cumartesi. Biraz önce ezan okunuyordu. Ezan sesi buradan duyuluyor biliyor musun? Şehrin dış mahallelerindeki camilerden geliyor ses. Hayata ne kadar yakınız aslında; evlere, sokaklara, mahallelere... Yaşayan, koşturup duran, hep bir yerlere yetişmeye çalışan, birbirini kıran, üzen, ağlatan, hayatlarının hep aynı biçimde geçeceğini düşünen, buraları, bizleri hiç ama hiç aklına getirmeyenlere ne kadar yakınız. İnsanlar uyanıp uykularından telaşla sokaklara fırlıyorlar; duraklara, otobüslere, dolmuşlara; bir pastaneye sıcak bir poğaça için, bir simitçi tezgâhına; acılı, limonlu bir mercimek çorbası için garsonu uyuklayan yarı açılmış, belki henüz çorbası bile kaynamamış bir lokantaya; bir gün önceki yorgunluğunu ve dumanını üstünden atamamış bezgin bir kahveye, bir çay için... İstanbul'da, televizyonun durmadan gösterdiği yerlerde vapurlara koşturanlar; büyük şehirlerde banliyö trenlerine... Burası gibi sıradan şehirlerde bir an önce kepenk açmak, okuldaki sırasını doldurmak ya da dairesindeki masasına geç kalmamak için ıssız sokakları uyandıranlar...

Benim ve benim gibilerin hiç acelesi yok. Tadını çıkara çıkara sabah ezanlarını dinliyorum. Güzel sesli bir müezzinin ağzından ne kadar cezp edici çıkar ve hüzünlüdür sabah ezanları. Öteden beri böyle sabah ezanlarını dinlemek bana o kadar hoş gelir ki. Ve "Essalatü hayrun minen nevm..." Bu

ne kadar hoştur. Neden biraz hüzünlüdür? Ezan sesinden başka ses duyulmadığı için mi, yoksa sabahın o erken saatlerinin mahmurluğu mu, nedir? Ama fazla değil. Yani hüzün... Sanki tek gerçek bu, başka yok, der gibi...

Bir kızın ilk görüşte vurulacağı bir tip değilim. Allah, uzaktan bir et yığını fırlatmış suratımın ortasına sanki. Ben seviyorum ama başkaları "Burnu büyük" diyor. Ne var yani, seninki de küçük. Eee, ben de şimdi, "Iıhh! Burnu küçük" mü diyeyim? Ah min-el aşk! Ne gırgır olurdu ama! Hani bir kızı görmeye gidiyorsunuz da "Burnu küçük" deniliyor ve geri dönüyorsunuz. Şaka bir yana, çok ciddiyim, aslında çevrem de baskı yapıyor bana. Anam, ailem... Hele küçük kardeşlerim, ille de evlen, sıra bize gelsin diyorlar; şimdiden kendilerince hazırlıklara başlamışlar sanırım. Herhalde bir erkeğin bir kadına, bir kadının da bir erkeğe kendini adaması güzel bir şey olsa gerek.

Geçenlerde liderleri seyrettim televizyonda. Maalesef doyurucu bulmadım. Dış politika yok, kültür, sanat, eğitim gibi konulara ya hiç değinmediler ya da somut öneriler getirmediler. Aslında sakladıkları çok önemli fikirleri var; bombalar, gizli bombalar... Patlatmıyorlar. Demirel çok önemli mesajlar verdi: "Yazıktır bu millete. Allah'tan korkmak gerekir! Vebaldir!" dedi. Ne demek istedi? Bilmiyoruz. Sosyal patlamadan söz etti. Sorokin ne demiş: "Aç toplumlar, tok toplumlara saldırırlar." Bizde de bir söz var, derler ki: "Aç it fırın deler."

Uykum geldi, yatacağım. Arkası yarın. Zaten birkaç gün önce de bir mektup postaladım. Sen de yaz ki, açlığımı gidereyim.

Ah! Her yan aydınlanmış ve ben hâlâ ayaktayım. Yatıyorum artık, kusura bakma. Yarın... Yarın...

Evet... Yarın dediğim, aslında bugün. Hep gece yatar insan, ertesi sabah kalkar ya, bizim uyku saatimiz ramazan dolayısıyla iyice altüst oldu. Olsun, güzel bir duygu.

Yarın 23 Nisan. Açık görüş. Bakalım kimler gelecek? Belki de hiç kimse.

T. S. Eliot ne diyor: "Başladığım yerdir son." Yani her bitiş yeni bir başlangıçtır.

Önümde bir kitap var. *Çağdaş Demokrasiler*. Bizim Melaike'nin gönderdiği kitap. Birilerindeydi, yeni geldi. Melaike'ye (bu ad ona yakışıyor değil mi?) bazen kızıyorum. Her zaman değil, bazen. Kızsam mı, kızmasam mı onu da bilmiyorum aslında.

.....

Kusura bakma, demin mektuba ara vermek zorunda kaldım. Yaşlı bir amca –ki, bir zamanlar gençti– "Hadi, tavla oynayalım" diye tutturdu. Gittik, oynadık. Sonuç: 5-1 yendim. Bazen de o yeniyor. Zar tutuyor yaramaz.

Uzun zamandır satranç oynamıyorum. Tavlayı da burada öğrendim. Hayatımda kâğıt oynamadım ama. Kumarı hiç sevmem. Adamın biri dermiş ki: "Kumar oynarım, içki içerim, karıya kıza giderim. Hiç kötü huyum yok." Mübarek, dersin ki evliya. Şaka bir yana yıllar önce ben de arada bir bir iki kadeh içerdim. Şimdi kanım tertemiz.

Evet, bu mektubu muhtemelen pazartesi atacağım. O zaman görüş bitmiş olur; nasıl geçtiğini anlatırım. Açık görüş. Bugünlük de bu kadar. Yarın akşam, iftardan sonra yeniden yazmaya başlarım.

.....

Dün, oruç ağız, karşı bloğa gittik futbol oynamaya. Her tarafım ağrıyor. Bizi kötü yendiler.

Hâlâ kimse gelmedi, bekliyorum. "Wait and see!" diyor İngilizler. "Bekle ve gör." Neyi? Ben biliyor muyum ki? Ama bekliyoruz işte; "Her hakikat bir hayalle başlar." Bunun için umut ediyor, hayal kuruyoruz. Evet, geldiler işte...

.....

Görüş bitti. Bu defa az kişi gelmişler. Sonra Bursa'da bir-

likte yattığımız bir çocuk geldi. Daha küçücüktü, ne kadar büyümüş, tanıyamadım. Hoş beş... (Dikkat ediyorsan, senin için önemli olmadığını düşündüğüm kısımları atlıyorum.) Tanımadığım iki kişi daha geldi. Oturdular karşıma. Biri sakallı, gözlüklü; derviş kılıklı mı olsam, çağa mı ayak uydursam tereddüdüyle kuşanmış belli ki. Diğeri, normal, herkes gibi. Kardeşimiz hemen tebliğe geçti: "Bir anamız, bir rüya görmüş; Çankırı Cezaevi'ne bir nur iniyormuş gökten zincirlerle." Allah Allah! Yoksa Hz. İsa olmasın! Yarım saatimin ırzına geçti resmen. Bırakın kardeşim şu gökte bağdaş kurmayı! Ayaklarınız yere değsin. Ehlül behlül olmuş mübarekler. Öyle de bir çene var ki, meyhane ağzı ile külhanbeyi sohbeti birbirine karışmış. Arabesk sohbet. "Kalk ulan, git buradan, kim zincirle nereye inmiş?" diyesim geldi. Bunlar mı tebliğci? Dili Türkçe değil her şeyden önce. Arapça. O da yarım yamalak. "Git be kardeşim, on yıldır yatıyoruz, şimdiye kadar neredeydiniz?" diyecektim, vazgeçtim, bunların hiçbirini söyleyemedim. Tefekkürden söz ediyor. "Hindiler de tefekkür ediyor" dedim bir tek. Neyse, şu mübarek günde gıybet iyi değil. Ama her birimiz onca yıl yattık, yarı deh insanlar olduk, şimdi bizimle kafa buluyorlar utanmadan.

Satırlarıma son versem iyi olacak, sıkıldın belki.

Yaz, sen de yaz, açız işte.

22

Yeni bir kitabın sayfalarını çevirmeye başladığım günlerin üzerinden çok zaman geçti. Kaç yıl? Artık saymıyorum bile. Saymaya kalkıştığımda bu şehre geldiğim ilk günden beri yaşadığım her günü (yaşadım mı?) yeniden yaşıyorum adeta. Kış bulutları yeniden kesiyor ovayı bitirmek için atılan yolun önünü. O günden beri hiç değişmeyen otogara iniyorum yeniden; aynı yağmur yağıyor yine, aynı puslu hava. Aynı biçimde boğuluyorum. Nereye geldim ben, şimdi nereye gideceğim, nerede kalacağım, nasıl karşılayacaklar beni, ne iş yapacağım, bundan sonra ne olacak? Bundan sonra, bundan sonra... Hep sonra... Nereye kadar? Girdiğim otelden çıkıp bir başka otel arıyorum her defasında. Otelciyle, müdürle, işyerindekilerle (İş arkadaşları demeye dilin varmıyor değil mi? "Arkadaş" dediklerini o duvarların dışında da görmek istiyorsun, Vilayet'in kapısından çıktıktan sonra da tanıdığın, iki çift laf, gülümsemeli bir selamlaşma istiyorsun değil mi? Ama unutma, yalnızca "iş arkadaşı" onlar.) yeniden tanışıyor, lokantada hesap açtırıyor, postanede telefon kuyruğuna girmeyi öğreniyorum. Sokaklara, şehrin tek caddesine, tek caddenin vitrine benzemeyen vitrinlerine, önünden geçen hiç kimseyi yansıtmayan vitrinlerine kendimi tanıtıyorum; bir daha geldiğimde beni tanısınlar diye. Ne garip, bu cadde, bu dükkâna benzemeyen dükkânlar, kendini vitrin zanneden vitrinler, kaldırım niyetiyle yapılmış kaldı-

rımlar, kapıların önünde dikilmiş, gelip geçenleri izlerken karşıdaki ya da yandaki komşularıyla anlamadığım bir dilde ve nedense çok önemli ve derin mevzulardan söz ediyorlarmış izlenimi uyandıran bir konuşmaya dalmış esnaf, hep aynı yerinde, aynı sandalyede oturan ve bir türlü bitmeyen aynı çayı yudumlayan kahve müdavimleri tanımıyor beni. Bu yüzden mesai çıkışları, hafta sonları yüzlerce, binlerce, milyonlarca kez aynı yerlerden, aynı adamların önünden, aynı camların kirinden, aynı dükkânların tozundan, aynı saatlerin sessizliğinden, aynı bulutların gölgesinden geçiyorum, geçiyorum.

Böylece daha hızlı yaşlanıyorum. Saymıyorum artık geçen günleri, ayları, yılları. Araya bir de askerlik girdi. On altı ay ara verdim buradaki tutsaklığıma. Geri gelmem, kurtuldum sandım o ara. Bir kez buradan gittin mi kurtuldun sayılırdı. Nasılsa bir yolu bulunurdu. Ya başka bir iş, ya bir adam, bir kısmet, bir fırsat, bir çıkış yolu... Bir iş sınavı açılırdı, girer kazanırdım, hop Ankara, İstanbul... Bir arkadaşa rastlardım, bir işyeri, birlikte çalışma olanağı, neler neler...

Terimiz tuz olup sırtımızda ağardı. Kulaklarımız soyuldu güneşten, potinler ayağımızı vurdu. Yastığa yarım metre kala uykuya daldık. Gün ışımadan, martılar Marmara'nın üzerinde görünmeden uyandık, karanlıkta kahvaltıya gittik sıra olup. Metal bardakların griliğinde içtiğimiz ağız yakan renksiz kahvaltı çayları. Tavşan Tepe'ye çıkmadan önce. Pantolonumun önü sökülürdü sürekli. Dikerdim, yine sökülürdü. Beceremezmişim meğer. Bir arkadaş dikti sonunda, bana acıyıp. Bir daha sökülmedi. Ben de o arkadaşın yerine nöbet tuttum hafta sonları. O evciydi, yeni evliydi. Hafta sonu evinden çıkıp gelmesine gönlüm razı olmazdı. Tavşan Tepe'den Tuzla Piyade Okulu'nun yanında dinlenen Marmara'ya bakarken kendimi İstanbul'da bir büroda çalışıyorken görüyordum. Karlar şehrinde geçirdiği günleri çoktan unutmuş, İstan-

bul'un koşturmacasında kendine dingin bir köşe bulmuş mutlu bir adam...

Uyandığımda nerede olduğumu anlamaya çalışıyorum uzun süre, bulanık bakışlarla. Daha önce yattığım odalar, yataklar, sırasıyla kendilerini gösteriyor önce. Duvarlar, pencere, yer. Rüyaların mekânları ile geçmişin mekânları yer değiştirip asıl mekânın önüne geçmek için adeta birbirleriyle yarışıyorlar. Artık hiçbir evde bir yatağım yok.

23

13 mayıs 1989

Bayrama hediyelerini yetiştiremedim, kusuruma bakma. Çerçeve ısmarladım, gelince göndereceğim. Umarım beğenirsin.

Neler yapıyorsun? Yeni bir şeyler var mı?

Önümde *Edebiyatımız* dergisi var. Dergi gelir gelmez hemen karıştırdım. Ne hain adamlar, neden senin yazılarını basmıyorlar? Yoksa sen mi yollamıyorsun?

Senin yanına geldiğimde, koridorda bir kız görmüştüm. Çok dikkatli bakmıştı bana. Sanki gözlerimizle konuşmuştuk. Niye sordun diyorsan, bilmiyorum, öylesine merak ettim işte.

Neler yaptığımı merak ediyorsundur belki. Voleybol, futbol maçlarından arta kalan zamanımı okuyarak ve tavla oynayarak geçiriyorum.

Fakülteye devam edip etmeme, askerlikten sonra Türkiye'de kalıp kalmama konusunda karar aşamasındayım. İnsanların ölümden beter edilmediği bir ülkeye gitmeyi düşünüyorum. Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın *Marifetname*'sini okudun mu bilmem. Orada okumuştum: "Görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler."

Bekle ve gör. Canımız çıktı bekleye bekleye. Şubat, mart, nisan... Geçiyor aylar, yıllar.

Not: İhtimaldir, bir af var...

14 mayıs 1989

Kartını aldım. "Güzeldi," sağ ol. Ne zamandır düşünüyordum, "Mesele nedir?" diye. Sen benim dostumdun, dolayısıyla senden gelecek yanlış bir yaklaşım, ters bir davranış aklımın ucundan geçmiyordu. Fakat görüşlerim netleşmediyse bile şimdi daha iyi anlıyorum.

Sana, seni başkasıyla karıştırmadığımı anlaman için küçük bir ipucu vereceğim. "Geçti Bor'un pazarı, sür eşeği Niğde'ye", derler ya, benim aklımın ucundan bile geçmiyor Bor'a, Niğde'ye gitmek. Anladınız mı? Sen anlamadın, çünkü çok az şey biliyorsun. Kısaca şunu söyleyeyim: Kimse merak etmesin. Kimse de yapmadığım, yapmayı düşünmediğim şeyleri bana mal etmesin. Buna kimsenin hakkı yok. Evet, bazı olaylar beni çok üzmüştür. Kimin üzüldüğü şeyler yok ki! Hepsi o kadardır. Kafamı o kadar karıştırdınız ki, şizofren miyim diye merak etmeye başladım. Belki de öyleyimdir. Hezeyan ve paranoyaya gelince: Allah kimseyi mahkeme kapılarına düşürmesin. Uyum güçlüğüm yok. Uyumsuzluğum kendimleydi, geçti. Fakülteye devam, Türkiye'de kalıp kalmama konusunda ciddi ciddi düşünüyorum. Galiba gene yanlışlık yaptım, birilerinin nasırına bastım.

Belki bir daha seninle karşılaşmayabiliriz fakat şuna emin ol ki, her zaman, bana yaptığın iyiliklerinle gönlümde yerin olacaktır.

Ben herhangi bir oluşumun içine girmemeye kararlıyım. Kimlik meselesi de o kadar önemli değil. Aykırı gibi görünse de, kendime bile açıklayamamış olsam da, kendime özgü düşüncelerim var. Önemi de yok. Bir iddiam olmadı, olamaz da. Yalan yanlış, toplama bilgilerle insana uzaktan değer biçmek, bir "güzeldi" kelimesiyle, bir şununla bununla, başkalarıyla özdeşleştirmek yanlıştır. İşte böyle kapalı, diktatör zihniyetli toplumlarda eleştirinin adı "ihanet" olur. Umarım sizler, yani çoğunuz benim sizlere anlatmak istediğimi anlamış-

sınızdır. (Bu mektubu okuyan herkese söylüyorum.) Suizan... Ne kadar kötü değil mi? Bir iftira ne kadar kötü sonuçlar doğuruyor değil mi? Ha, hatam yok mu, olmaz mı, bilmiyor muyum? Belli değer yargıları var. Bunlara karşı işlediğim hataları, cezasını çektiğim suçları önemsemiyorum bile. Bütün korkularımı yendim. Her insanın var mı acaba? Bence vardır. Vicdanımın beni yargıladığı, aslında yapmamam gereken şeyler yok mu geçmişimde? Kuşkusuz, başkaları fark etmemiş olsalar da vardır. Ama hepsi o kadar.

Bu ülkede bir işe atılamam artık, bir şey yapamam. Bıktım, anlıyor musun, beni bıktırdılar. Siz ey yakın dostlarım, neler düşünüyorsunuz hakkımda? Sizi anlayamıyorum cidden. "Boynumuz kıldan ince" diyorsunuz.

Sanki ben bir caniyim. Öyleymişim gibi yazıyorsun. Neden? Ben Kırşehir ile Amasya'yı karıştıracak kadar akılsız mıyım? Tamam, diyelim ki çılgının biriyim ama cani olduğumu nereden çıkarıyorsunuz? Anlamıyorum, vallahi anlamıyorum. Bana dostça, insanca yaklaşıp değer vereceğiniz yerde, bak beni nerelere getirdiniz? Nedeni ne? Hem sen eğer o Kırşehirli adam bile olsaydın inan bir parça kötülük aklımdan geçmezdi. Dönemin koşullarına göre o da bir iş yaptığını sanmış. Yarım yamalak, kulaktan dolma sözler, bir iki ihbar. Hepsi bu. Sen gönlünü ferah tut. Benim kardeşimsin. Öbür adama da kötülük düşünmüyorum. Umurumda bile değil. Yalnızca senin dostluğuna değer veriyorum. O psikoloğa da söyle bir zahmet, Ceza Kanunu'nun 12. maddesini okusun. Hakkımda bilgiç, erenlerden, zırt pırt yaklaşımını da değiştirsin. Onda da "fabülasyon" var benim gibi. Herhangi bir işte hata varsa onlarındır, benim değil. Gerekli uyarıları yapmışımdır, bir insan olarak. Yalnızca kuşkularımın, yani paranoyamın bilincine vardım. Beni yanlış yargılara götürebilirdi. Ama bak, onlar sayesinde birçok şeyi anladım sayılır. Tamam, işte, bu açıdan ona teşekkür borçluyum. Peki, o, bana

yaptığı kötülüklerin bilincinde mi? Yani bana başkasının ağzıyla mektup yazması mı gerekiyordu? Ne kadar ayıp şey!... Beni de utanılacak durumlara soktu. Neyse. Gerçekten, bu yazdıklarımdan hiçbir anlam çıkaramıyor musun? O zaman hepsini yırt at. Say ki hiçbir şey olmamış. Bunları bir delinin yazdıkları, sancılı günlerinin bir ürünü olarak kabul et.

Tekrar selam eder, mutlu, "güzel" günler dilerim.

Tarihsiz

Seni kızdırdığımı son mektubundan anladım. Çok üzgünüm. İnan ki, son zamanlarda çok bunaldım.

Selim İleri'den hiç okumadım, Woolf'tan da. *Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi*'ni de... Elimde 15-20 kitap var. Birkaç tane ancak okuyabildim. İmam-ı Gazali'nin bir kitabını okuyorum şimdi. Elişleriyle uğraşıyorum, sana da güzel şeyler yaptım. Çerçeve hâlâ gelmedi.

Seni çok özledim be... "Gel" diyeceğim ama bir sürü masrafın olur.

Az kaldı ama, kafayı yemeden bir çıkabilseydim şuradan. Bıktım artık, dayanamıyorum. Sıkıntı, sıkıntı. Neyse ki artık geçti sayılır. O kızın da kalbini kırdım. Ne aptalım! Neler oluyor bana, anlamıyorum bir türlü. Hezeyanlar görüyorum. Bağırıp çağırıyorum.

O ilginç adamların anlattıkları rüya hoşuma gitmedi. Çünkü rüyayla kaybedilecek zamanım yok.

"Kıza yaz. İnsan! İnsan!" diyorsun. Ben insan değil mi dedim? O da yazmalı ki, ben yazayım. Sonra, görmediğim biri. Biraz feminist imajı bıraktı bende. İnşallah ben yanlış anlamışımdır. Hayata çok bağlı ve hayatı seviyor. Bulutları, havayı bir tasvir edişi vardı... Bayılmıştım. Kısaca hata benim. Özür dileyeceğim, olmuyor.

Kulağına bir şey söyleyeyim mi?

Evlenme teklifinde bulundum.

"Ulan delisin be!" diyeceksin, ama olsun, de...

Bana kızdığını belli etmemeye çalıştığın mektubunu alınca kendime çekidüzen vermem gerektiğini anladım. Özür dilerim.

24

Bir şehirde, açılan bir pencere ve bu pencereden gözüken loş bir ev içi; açılan bir kapı ve bu kapıdan dışarı bakan, çarşıda pazarda, her yerde satıldığı için çoğu evde olması gerektiğini düşündüğünüz buralara özgü, kırmızısı bol kilimler, halılar, halı yastıklar; sıyrılan bir perde ve bu perdenin gerisinde bir tül gibi solgunlaşıp kendi kendine silinen genç bir kız; balkona benzer balkonlar ve avluya benzer avlular ile bu balkonlarla avlularda astıkları çamaşırların aklığında uçuşan ya da renklerinde ışıldayan kadınlar olmaz mıydı?

Hadi onları bırakın, bir şehirde, manavdan aldığı yeşil soğan, maydanoz, domates ve salatalıkların iştahlı gülümsemesini, kasaptan koparabildiği iki yüz elli gram kıymanın eksik sevincini ve fırından üstüne sinen ekmek kokusunun sıcaklığını evine taşırken, mahallenin bütün tozunu toprağını peşlerinden koşturan çocukların içinde kendi oğullarını arayan babalar olmaz mıydı? Ya da, baston tıkırtılarını sokağın sertleşmiş toprağı ile evlerin boyasız duvarları arasında gezdire gezdire caminin gölgesinde onları bekleyen derin suskunluğa doğru silinip giden beyaz dedeler? Hatta, bir şehrin, kimi ilkokulun kapısından, kimi ortaokulun yarısından dönüp, günlerini koca beklemenin nakışlı saatlerine ve iş beklemenin dumanlı sıkıntısına göre ayarlamış gençleri ve bu gençlerin çarşıya ya da bir arkadaşa gitme bahanesiyle kıvrıldıkça kıvrılan en dolambaçlı, en uzak yollarında tıpırda-

yan yüreklerinin kaçak heyecanı olmaz mıydı?

Yahu, bir şehirde, pencerelere dizilmiş, evlerin içindeki sıkıntıya inat, renklerinden çok şey kaybetseler de ne yapıp edip bir yerlerden bulabildikleri uzak renkleriyle sokağa bakan saksı çiçekleri de mi olmazdı!

Sabahları pencereyi açtığınızda içinizi şenlendiren görünmez kuşların cıvıltıları... Kül serçelerin pır pır sıçrayışlarından arta kalan titrek sevinç.

Boşuna arıyorum bunları tabii. Nasılsa bir süre sonra bu şehri buradan kaldıracaklar, dün olmadığı gibi yarın da olmayacak böyle bir yer. Ben eğer, olur da bir gün buradan gidersem, bu şehri de ardım sıra götüreceğim. Önce odamı alırım yanıma, öyle sanıyorum; sonra odamla birlikte oteli tabii ki. Otelin yaz kış değişmeyen soğuğunu sözgelimi, karanlık koridorlarının kasvetini, kasvetin iyice yoğunlaştırdığı yıllanmış yemek kokularını, kokuları zoraki aralayan cılız kapı üstü ışıklarını, banyonun rutubetli kapısının karanlığını alırım; merdivenlerin indikçe ışıyan, ağaran tozlu halısının yıpranmış kırmızısıyla televizyon salonunun sahte mutluluğunu da. Ekrandan yansıyan değişken, karşısına sıralanmış yüzleri bir bir dolaşıp her birinde farklı coğrafyaların ve oralarda yaşanan başka hayatların gölgelerini dolaştıran yalancı ışığı da alırım yanıma. Kenardaki koltukta gittikçe soğuyan bir boşluk gibi donup kalmış hayalimi de bırakmam buralarda elbette. Televizyonun arkasındaki kirli, karanlık duvarda kırpışıp duran ve buradan baktıklarında ta memleketlerini gördüklerini zanneden gözlerin nice yıllardan beri birikmişliğini de toplarım tek tek. Sonra Haydar Ağabey'in içinde doğup içinde büyüdüğü kabul yerine doğru inerim. İnerken de onun gün boyu izlediği boş duvardaki, kimselerin görmediği, ancak, sadece ve sadece Haydar Ağabey'e görünen hatıralarının ve hayallerinin izlerini de farkında değilmişim gibi belli etmeden, sağ yanımı duvara sürterek silerim.

Adamcağız fark etmesin diye de ondan önce selam verip hatırını sorarım. O beni, saatlerdir içinde tekrarlaya tekrarlaya ezberlediği sohbetin giriş kapısına doğru sürüklemeye çalışırken, ben, onun arkasındaki haritada tozlanan bir iki şehri ve kıvrımlarını bir çırpıda düzeltip katladığım yolları atıveririm cebime. Haydar, bakmaya bakmaya artık unuttuğu haritadan, daha doğrusu gözlerinin arkasından neleri alarak nasıl bir boşluk bıraktığımı düşünüp dururken ben çoktan çıkmış olurum kapıdan.

İlk geldiğim günden –hani o yağmurlu gün– kalma kasvet –hava nasıl olursa olsun– beni bekliyordur dışarıda. (Hadi oldu olacak, şımarık, oynak, çocuksu bir hava varmış o gün, yani öyle olsun.) Doğrusunu söylemek gerekirse, onu alıp almamayı biraz düşünürüm. Yine de şimdilik sen bir kenarda dur ve beni bekle dercesine ve hatta görmezden gelircesine ilgilenmeden içine dalarım. Ben böyle yapınca zoruna gider belki, şöyle bir dalgalanır, kâh esecek gibi olur, kâh küsecek gibi, kâh benim ukalalığıma gülecek gibi. Sonra kendi halime bırakır beni. Kendi halime kalınca, kendi halimde önce şu ünlü ve tek, cadde bozuntusuna doğru ağır adımlarla ilerlerim.

Caddenin başındaki, parka benzemeye çalıştıkça, insan boyunu aşamayan birkaç çalı yeşilinin çekimserliğine gömülen ve bakımsız bir bahçe artığına benzeyen parkın önünden geçerek caddeye girerim. Gölgesiz masalardan birine oturmuş, namaz saatini bekleyen bir iki ihtiyarın ve nasıl vakit geçireceklerini bilmeyen işsiz gençlerin, saatler sonra da orada olacaklarını bilerek bırakırım parkı arkamda. Üzerime bulaşır da gece gündüz beynimin içinde dolaşır, dilimden dökülerek kendi kendime sinirlenmeme sebep olur diye kasetçiden yayılan gürültüden uzaklaşırım. Karşı kaldırım biraz daha iyidir bu yüzden. Ne var ki, kasetçinin camlarını süsleyen, buraların medar-ı iftiharı, hemen herkesin –nasıl olu-

yorsa– yakın akrabası ve canciğer arkadaşı, yeni kaset çıkardığı gibi geçenlerde televizyonda da bir programda türkü söyleyerek ülkenin en ünlü sanatçıları arasına katılan yerden bitme, tuzluk kılıklı türkücünün posterlerine bakmadan edemem yine de.

Postane uzak ve soğumuş bir ses, unutulmuş bir haber gibi durur dar sokağın başında. Caddenin, hatta şehrin en kalabalık yeridir her zamanki gibi. Nedir herkese bu kadar uzak oldukları duygusunu veren bu topraklarda? Kime, kimlere ya da nerelere gitmek veya kimleri, nereleri yanlarına getirmek istiyor bu insanlar? Ben artık Ankara'nın silik bir hayale dönüştüğünü, gittiğimde kimseyi bulamayacağım gibi, orada kalacak yerimin de olmadığını, tıpkı bir yabancıymışçasına, otel pencerelerinden izlediğim şehre her dakika biraz daha yabancılaşarak anılarımın izini süreceğimi biliyorum. Bir bir dağılan arkadaşlarımın ara sıra anımsanacak ve kimi zaman anlatılacak komik anılara benzediklerini. Mektuplarımın kimseye ulaşmayacağını ve kimseden mektup gelmeyeceğini. Memlekete de sık gitmiyorum artık. Annem, paranı çar çur ediyorsun, eşya alalım, taksit taksit ödersin, evlenmeyi düşünmüyor musun deyip duruyor.

Pastanenin önünden geçerken, askere gittikten sonra bir daha dönmeyen garsonun orada kalmış, caddeyi izleyen bakışlarını ve içerideki masalardan birinde romanının ilk sayfalarını yazan bana benzer bir hayalin acemi heyecanını da görürüm elbette. Roman kahramanıyla karşılaştıktan sonra romanını yarıda bırakan bir yazara benzetirim onu.

Sonra O Ağacın Altı Lokantası'nda yemek yiyenlerin hangi Şadi'ler tarafından izlendiğini düşünürüm. Ve aklıma, sanki izleyeceğini sokakta izleyemez mi diye bir soru gelir; buna da canım sıkılır tabii. Ama mademki bu kar(ga)lar şehrinden gidiyorum, yanıma güzel şeyleri alayım diye lokantadan çıkarıp aklımı, sağa sola bakarım. Birahanenin bulundu-

ğu sokağın başında biraz dikilirim örneğin. Şöyle bir bakarım uzaktan uzağa. Ben bakınca, birahanenin kapısı, ekşi bir koku, sigara dumanı, sobanın yalancı ılıklığı ve konuşuyormuş gibi yapan üç beş kişinin suskunluğu ile garsonun yalnızlığının üzerine açılır. Soğuk da her zaman olduğu gibi kapının açılmasını fırsat bilerek, belki de biraz ısınmak için –öyle ya, ta dağlardan buraya boşuna kaçıp gelmemiştir– kimseye görünmeden içeri sokulur, gelip beni bulur. Önce ayaklarıma sarılır bir tanışını görmüşçesine, bir süre birlikte üşürler, sonra benim içim üşür ve garsona şu kapıyı kapatmasını söylerim, bir de sobaya odun atmasının mümkün olup olmadığını. Sobadan doğru, insanı uzak bir yuva özleminin içinde yüzdüren şefkatli bir sıcaklık yayılmaya başlayınca, birayla birlikte söyleyeceği bütün sözleri de içen Baki, artık kendisini dinleme zamanımın geldiğini anlayarak sormamı bekler. Baki memleketinden ilk kez ayrılan, buraya bile babası tarafından getirilip otelde tanıştıkları öğretmenlere emanet edilen, yine o öğretmenlerin arasında ağzına ilk kez içki koyan, evli ve bir çocuk babası olmasına karşın hâlâ büyümemiş bir yeniyetmedir artık. İki yaşındaki oğlunu çok özlemiştir, gözünde tütmektedir ve yakında memlekete gidecektir de, işte sıkıntı da buradadır. Şimdilik bir çocuk daha istememektedir. Ortada sorulmuş bir soru olmadığı halde beklenen bir yanıtın utangaçlığı vardır; hatta böyle bir konuyu açmış olmanın pişmanlığı. Ardından, içmediği halde bir sigara yakılmıştır ve belki dumandan bir perde onu koruyacaktır. Eczaneden alacağı prezervatifle bu sorunu çözebileceğini duyunca yüzünü kapatan dumanı aralamak için biraz canlanacaktır. Sonra aynı utangaçlığın içine tekrar gömülecektir.

"Ben isteyemem. Ne diyeceğim ki eczacıya?.."

"Tamam, biz alırız. Ne var oğlum bunda utanacak!"

"Olmaz!"

Baki, kısacık konuşacaktır, o zamazingonun bir sürü insanın elinden geçtikten sonra bize ulaştığını söyleyecektir; bir sürü insanın elinin değdiği bir şeyi nasıl olur da... Tövbe tövbe!.. Ya, olur mu hiç!

Niye bu kadar çok üşüyorum ben! Kimse, yahu arkadaş niçin kapıyı kapatmıyorsun, görmüyor musun hava buz gibi, zaten soba da geçti demiyor. Zaten burası, dağların bile korkuyla baktığı sıradan ama benzersiz bir dağ başı demiyor.

En iyisi ben bu sobayı da alayım yanıma diye düşünürüm sonra. Burada kalmasın. Burada kalıp da, günün birinde benim gibi çok üşüyen birinin boşuna ümitlenmesine sebep olmasın.

Birahanenin bulunduğu sokağı geçerim. Buzdolapsız kasapların kirli camlarının ardında sallanan etlerin önünden ve caddedeki hiçbir şeyi kaçırmayan berberin makas şıkırtılarının içinden de geçerim. Göremeyeceğimi bile bile caddenin aşağısına, Abdullah'ın dükkânı ile Şehir Kulübü'ne doğru bakarım.

Cadde biter böylece.

Mahalleler başlar. Çoğu tek katlı, renksiz; kimi çatısız, toprak sıvalı evler; tek tük ağaçlar, dar sokaklar başlar.

Irmağın üzerinde dolaşıp duran martıyı gördüğümde bir kez daha şaşırırım. Denizden bu kadar uzakta martı olabileceğini hiç düşünmediğim aklıma gelir tabii. Cezaevi kütüphanesindeki ansiklopedileri karıştırıp bulduğum satırlar da: "Karabaş Martı – Larus ridibundus. 35–38 cm. Hem deniz kenarında hem de denizden uzak göl, bataklık ve ırmaklarda bulunur. Başı yazın koyu kahverengi, kışın ise beyazdır. Kanatlarının ucundaki siyahlıklarla Akdeniz martısından ayrılır." Sonra kıyıdaki kayalara konmuş diğer martıları görürüm.

Gökyüzü öyle derin görünür ki... İçimin doluluğuna inat, bomboştur. Yine de görünmeyen bir rüzgârın elini kolunu sallaya sallaya dolaştığını bilirim ama. Bu gökyüzünün az son-

ra, yuvarlandıkça kararan bulutlarla kırışacağından korkarak, bir süre daha durduğu yerde durması için ancak ikimizin anlayacağı gizli sözcükler gönderirim ona.

Sonra... O bana bakar da bakar.

Ben, akar da akarım.

25

26 mayıs 1989

Öykülerini eleştiri için bana göndermene inan ki çok şaşırdım. Bu konularda hiçbir deneyimim yokken söyleyecek ne bulabilirim ki. Ancak, öykülerinin klasik yapıda olduklarını ve tasvire çok yer verdiğini söyleyebilirim. Yani alışılmış kalıpların bir tekrarı. Bilmiyorum ama okuyucu kendi hayatından kesitler bulmalı bir metinde. "Aa, bu duyguları ben de yaşadım" dedirtmeli insana. Oysa senin yazdıklarında nesneler insanlardan daha ön planda. Daha çok insanı anlatmalısın. Konular basit ve benzer. Gereksiz tekrarlar çok. Örneğin, karın yağışını her sayfada anlatmışsın. "Kar yağıyordu" şeklinde. "Kar hâlâ yağıyordu" demelisin ya da karın yağışında bir değişiklik olduğunda söz etmelisin bence. Sevgililer melankolik olmalı. Gökyüzü onlar için mavi, masmavi olmalı. Bunları biliyorsundur sen.

Gelelim o konuya. Başkalarını ne ilgilendirir iki kişi arasında yazılan şey. Aradakilere ne? Bir insan ve muhatabı. Meseleye buradan niye bakmıyorsunuz? Üstelik ne meseleler konuşuldu, konuşuluyor. Bunları biliyor musunuz? Efendim, okunmaz mı? Okunursa okunsun canım. Gelir ifademi mi alırlar? Neden yazdın bunu mu derler? Anlamadığım bir şey var, sen neredesin?

Buraya bir gelebilseydin, konuşurduk. Sana para göndersem, babalar gününde gelebilir misin? Açık görüş var.

Sana kitap göndereceğim, eğer okuyabilirsen. Kafam kar-

makarışık. Uzun süredir okumayı da bıraktım ama...

Cemil Meriç ve Nurettin Topçu'yu okudun mu? Raymond Aron'un *Aydınların Afyonu*'nu? Göreceli konular, sağcı aydın, solcu aydın ayrımı var. Benim için kıstas, şu anda, sağcılık ya da solculuk değil, düşünceler...

4 haziran 1989

Ah! Hezeyanlardan kurtuldum sayılır.

İnsan meğer ne acizmiş. Mesela ben... Bir şey yapmak istiyorum, engellendim mi çıldırıyorum. Herkes böyle mi? Tabii insan mutlak edilgenliğe katlanamıyor; istiyor ki hayatında her şey kendi istediği gibi olsun. Ama nafile. Soğuk bir surat, kara bir el, sfenkslere benzeyen bir yüz ve tavır... İllet oluyorum. İnsan sevecen olmalı, yüreği sevgiyle dolu olmalı. Böyle olmayınca siz de etkileniyor, hasta oluyorsunuz; sorunlu insan oluyorsunuz.

Şu anda elimde Márquez'in *Kolera Günlerinde Aşk* adlı kitabı var. Okuduktan sonra sana gönderirim. Aramızda şöyle bir trafik oluşturalım: Ben okuduklarımı hemen sana göndereyim. Kalsın sende. Sana hediye ettiklerimin dışında kalan kitapları gelip senden alırım. Nasılsa, yeni bir karar vermezsem, yani fikir değiştirmezsem, Ankara'ya gideceğim. Senin de tayinin nasılsa oraya çıkmayacak mı?

Yazmayı henüz düşünmüyorum. Amacım nitelikli bir şeyler vermek. Verebilir miyim bilmiyorum ama şimdilik erken. Bir hoca öğrencilerine dermiş ya, "Kırkından önce eser vermeyin". Ben hiçbir şeyden emin değilim. Açık konuşayım: Allah'a inanıyorum, bunun dışında da tam olarak netleşmiş bir düşünce yapısına sahip değilim; bu yüzden bugün söyleyeceklerim –ne olursa olsun– yarın söyleyeceklerimle çelişmemeli. Bu çok önemli. Gerçi fikir değiştiren çok aydın görüyoruz. Katılar ve dogmatikler, bunları "döneklikle, ihanetle" suçluyorlar, ancak insanın robot olmadığını, düşünen bir var-

lık olduğunu kabul ediyorsak bu nitelemeler de tartışılır. Bu yüzden bugün, insanlarla kurduğum dostluğun bozulmaması için biraz esnek davranıyorum. Bak ben namaz da kılıyorum. Dinin gerek toplumsal açıdan fonksiyonunu, gerekse kişi boyutunda, kişiyi rehabilite fonksiyonunu biliyorum. Bu konuyu birçok solcuyla da tartıştım. Tabii din denilince akla gericilik, irtica geliyor. Kuşkusuz, irtica da, yobaz da var, ama ilericiyim diye dine karşı katı, dogmatik tutum takınanların ilericiliği de tartışılır.

Şiir yazmayı bıraktım. Olmuyor. Sevgiyi mi unuttum acaba? Onun için mi yazamıyorum? Sevgi ne kadar önemliymiş! O kız da yaralarımı deşti. Aslında iyi bir insandı. Galiba ben yanıldım. Ama onun gönlünü alacağım. Çok kırdım. Benimkisi delilik. Neler yazdığıma, açıldığım hususa gelince... Hiç sorma... Ona CIA, KGB sırlarını verdim. Şaka bir yana, beni sardı epey. "Sarmak" mı, ah, doğru ya, belki argoya yabancısındır; hani "bant sarmak" var ya? Uyandın mı işe?

Hep bir kurtarıcı bekledik durduk ömrümüz boyunca. Ah şu kurtarıcılar! Şairin biri (Neyzen Tevfik galiba) hayatında bir kez sinemaya gitmiş de çıktığında sormuşlar film nasıldı diye. Demiş ki, "Oğlan kızı kötü adamların elinden kurtardı. Sonra da ırzına geçti". Hep öyle oluyor zaten...

İnsan gençken, delikanlıyken "Ulan ben her şeyi yapabilirim" diyor, kendisinde bir güç olduğunu sanıyor. Fakat gün geliyor anlıyor ki, "Nah, her şeyi yaparsın!" Evet, insan olarak neler yapabilirim? Bir kızı bile avucumda tutamıyorum. İşte bu yüzden görünen ışığı da söndürmeye çalışıyoruz hep inadına. Ne hıyar adamım ben! Allah aşkına vur iki tane şu akılsız kafama.

8 haziran 1989

Kolera Günlerinde Aşk'ı bitiremedim. Gözlerimden uyku akıyor. Ne ki uyku düzenim bozuldu.

Sana Necip Mahfuz'un *Midak Sokağı*'nı gönderiyorum. Herif Nobel almış ama o kadar önemli bir kitap değil. Mısır'daki geçiş sürecini anlatıyor; bir sokak, kahve, mahve.

O kadar az şey biliyorum ki, korkutuyor bu durum beni. Çoğuna göre tuhaf, eksantrik bir kafa yapım varmış. Yazmalıymışım. Bense erken diyorum. Örneğin, doğayı unuttum ben. Senin gibi çiçekleri de tanımıyorum. Hangi çiçek nasıl bir koku saçar bilmiyorum. Belki yapabileceğim en iyi şey, insanı anlatmak.

Şu anda Hafız Burhan söylüyor: "Bir günüm asude geçmez... Medet ey!..." Sanki eskilerde, yüz yıl öncesinde yaşıyorum.

Beynimin içine bomba attılar.

Sislerle dolu beynime bomba attılar. Bilinçaltı patlaması oldu bende. Biliyorsun bunları değil mi?

Ben de yazmaya başladım. Artık kalemi elimden düşüremez kimse. On yıl sonra mı yayınlanır, bilinmez.

Namaza başladığımı yazmış mıydım? Namaz sonrası dua etmiyorum; ilginçlik olsun diye değil, etmiyorum o kadar. Hiçbir duam kabul olmadı ki. Bu isyan da değil. "Allah ne yaparsa yapsın" diyorum. Hawkins Allah'ın hiçbir şeye karışmadığını iddia ediyor. Benimkisi ne Hawkins'inkine ne de Diderot'ya benzer bir yaklaşım; sadece "Ne yaparsa yapsın" düşüncesi.

Önemli olan felsefede, yabancılaşmamadır. Bir kez septisizm çukuruna düşmeye görsün insan. Korkunçtur. Bundan dört beş ay önce bir gazetede okumuştum: Biri cezaevine düşüyor, orada okumaya başlıyor, Nietzsche'yi, Sartre'ı ve diğerlerini. Anlayacağın, adam bunları yutuyor. Gazeteyi bıraktım, düşünüyordum. Bir arkadaşım almış, okumuş.

"Bak bu adam da bizim gibi..." dedi.

"Tamam" dedim, "o da yakında benim gibi kafayı yer."

Ben atlattım sayılır.

Geçenlerde biri:

"Sana inanmıyorum, cezan az kaldı, sen sıkılıyorsun; milletle kafa buluyorsun" dedi.

Güldüm. Öyle miydi? Hayır. Belki fazla okumanın ya da sıkıntılı anlarımda ağır kitapları okumanın sonucu...

Sana yaptığım hediyeyi beğendiğine sevindim. S.ye sevk edilme durumum var. Babalar Günü'nden sonra sevk işlemleri başlayacakmış. Daha başka resimler de var, onları da yapıp göndereceğim. Camel sigaralarının üstünde posta arabası var ya, ondan bir tane yapacağım sana. Ha, hediye etmek istediğin biri varsa hiç çekinme, bir dostun, bir arkadaşın; yapıp gönderirim. Acemiliğim de geçti ki, fıstık gibi yaparım. Mesai arkadaşlarına da söyle. Yalnız para almam, haberin olsun. Sakın para mara teklif etmeye kalkmayın.

Nasıl yaptığıma gelince... Bakırdan yapıyorum. Aydınger kâğıdına çizilen resimleri bakırın üzerine yapıştırıyoruz bantla, ucu yazmayan bir tükenmez kalemle, biraz bastırarak çizgilerin üzerinden geçiyoruz. Tabii altta gazeteler var. Aydınger kâğıdındaki resim aynen bakıra geçiyor. Bu defa bakırı ters çevirip kabartıyoruz. Tükenmez kalem ve sert tahtalarla (gürgen vb. ucunu sivrilttiğimiz tahtalarla) kabartma işlemini sürdürüyoruz. Bakırın yırtılmamasına da dikkat ediyoruz bu arada. Kabarttığımız yerlere yapıştırıcı sürüyor ve alçıyla dolduruyoruz. Yirmi dört saat kalıyor, alçı kuruyana kadar. Sonra suntaları kesiyor ve yapıştırıyoruz.

Almanya'da, cezaevlerinde, mahkûmların rehabilitesi için böyle şeyler yapıyorlarmış. Ben bir başladım mı hemen yapıp bitiriyorum, alçısını döküyorum, tamam. Millet bir tanesi için günlerce uğraşıyor. Elim alıştı mı tamam, herkes şaşırıyor. Bazen yemeği bile unutuyorum çalışırken.

Vefaya gelince... Bunlar önemsiz şeyler, gönül isterdi ki, param olsaydı da kitaplarını bastırsaydım.

Benim yazdıklarıma gelince: Benim bir huyum var, inandığımı, düşündüğümü söylerim. Sürekli okuduğum için oturmuş bir kafam yok. Psikoloğa götürseniz,

"Us yarılması var" der.

Fakat değil. Kafa karışıklığı. Bu yüzden bazı konularda biri bana bir iki soru sordu.

"Yaz" dedi, "gelip alayım".

Yazdım. Okudu.

"Ihhh..." dedi.

"Ne oldu?" dedim.

"Aykırı" dedi.

"Bunları düşünüyorum" dedim. Öylece kaldı. Dondu sanki.

Aslında yazmaktan ziyade okumayı düşünüyorum ve seviyorum. Bu da önemli bence. Şimdi okuyorum. Bir de deneme var elimde, yazıyorum. İç monolog gibi bir şey. Örnek mi istiyorsun:

"... Ben Lanetli Ada'nın geri kalmış ücra kentlerinden birinde dünyaya geldim. Babamla anam çok çalışmışlar. Babam durmadan anamın ırzına geçmiş. Sonra on iki çocuk dünyaya gelmiş zırlayarak. Bunlardan altı tanesi kız. Benden önce hep kız çocuğu olmuş. Babamla anam, bir de oğlumuz olsun diye gece gündüz çırpınmışlar. Neyse ki, XY kromozomları bir araya gelebilmiş de, ben dünyayı görebilmişim. Dünyaya geldiğimde de her çocuk gibi zırlamış durmuşum.

"Belli bir yaşa kadar beni leyleğin getirdiğine inandırmaya çalışmışlar; inanmış mıyım bilmiyorum ama diğer hikâyeyi hiç kabullenemedim. Hani şu çingenelerden alma hadisesi var ya, onu... Neyse. Aslında neyse değil, çingene çocuğu olmak da mümkündü. Olmadığıma şükredecek olsam, çingene çocuğu lanet mi etsin? Sonra kitaplardan, resimli dergilerden okudum, gördüm. Ve dedim ki, 'Ha, ben de böyle çıkmışım, dokuz ay kaldığım, şimdi özlem duyduğum (!) inimden.'

Önce kafam gelmiş, sonrası malum. Hep iğrendirir beni o kan, o cıbıl kafa, yumuk gözler. Ya kadının suratı? Sadist insana zevk verir psikologlara göre. Bunu da nereden mi çıkardım? Öyledir herhalde, çünkü sadist insan başkasının acı duymasından zevk alır.

"Lanetli Ada'nın o ücra kentinde geçen çocukluğum hep yalnızlık dolu. Dar bir çevre. Yakın akrabanın dışına taşırılmayan bir sevgi..... (Buraları geçelim, önemsiz.)

"Lanetli Ada'nın o ücra kentindeyim ya... Köyden yeni gelmişiz o kente. En yakın arkadaşlarım, akrabalarım; dayımın, amcamın çocukları.

"Dayımın oğluyla geziyoruz o kentte. Kaldırım aralarında çizgiler vardır, bilirsiniz belki, bu çizgiler kalıp yapılırken aralara konulan çıtalardır. Kalıp dökülüp kuruduktan sonra söküldüğünde izi kalır. İşte o çizgilerden birine basmışım. Dayımın oğlu birden kolumu tuttu.

"'Basma o çizgilere! O çizgilere bastığın an polis gelir seni götürür,' dedi.

"Korkmuştum. Polis herhalde insanı dövüyor olmalıydı. Bu da doğaldı. Evde de anam dövüyordu suç işlediğim zaman. Suçum camları kırmak oluyordu hep.

"O çizgilere yıllarca basmadım.

"Sonraki yıllarda da inadına bastım durdum. Yıllarca o çizgilerden atlama aptallığını nasıl göstermişim, hayret.

"Sonra o Lanetli Ada'nın birçok çizgisine bastım. Çılgınlığım, deliliğim tuttuğunda da basmayı sürdüreceğe benzerim. Bu kadar asi oluşum da belki o çizgilerin intikamını almaya uğraşmamdan ileri geliyor. Ah şu çizgiler!

"Bir düşünür diyormuş ki: 'İnsanların hayatında ya kırmızı ya da yeşil ışık vardır.' Kırmızıda ya da yeşilde olanların dışında kalanlara hep 'aykırı' deriz. Ben neredeyim? Yeşil gibi görünüyorum ama değilim; kırmızı hiç değilim. Biliyor

musunuz, artık Lanetli Ada'nın dışında başka hiçbir yerde kırmızı ışığa değer veren yok. Olsa olsa kırmızının değişik tonlarını denemek isteyenler olur. Kim inanır? Çizgiler boldur kırmızı ışıkta; kesin hatlarla doludur. Hoş, yeşilde yok mu sanki? Bunu bildiğimden, yeşile daha yakınım. Kendimi aykırı olmaya zorlayanlardan değilim."

.....

İroniyi yakaladın mı? "Irzına geçme" hadisesi. Okuyanlar oldu.

"Ne anladın?" diye sordum.

"Çizgi dışı laflar, terbiyesiz şeyler" dediler.

Ben de dedim ki:

"Eleştirdiğim şey evlilik kurumu ya da karı koca ilişkileri değil. Orada bilinçsiz çocuk yapmayı eleştiriyorum."

"Haa, o zaman anlıyorum..." falan dediler.

İçimden:

"Bok anlıyorsun" dedim.

Sen nasıl buldun? "Devam" mı diyorsun?

"Yaz... Yaz..." dedin, başına bela aldın. Ama mektuptan başka bir şey yazamıyorum ki. Yazdıklarımı da yırtıp atıyorum. Kafam bozuluyor. Beni sınırlayan bir şeyler var. Farkındayım, biliyorum. Ama nedir? Aşamadım bir türlü. En iyisi dursun şimdilik. Belki ilerde. Henüz kuşkularımı yenememiş olmamdan kaynaklanıyordur, kim bilir...

Çıkınca kan kardeşi olur muyuz?

Çocukken yapardık, parmaklarımızı keser, kanlarımızı birbirine karıştırırdık, sonra herkes kendi parmağını emerdi.

Parmağını kesebilir misin? Ben senin için bileklerimi de keserim.

Sana dergi gönderiyorum. *Erkekçe, Playmen, Playboy* değil elbette. Okur musun böyle dergileri? Ben okumuyorum. Biri almış, bana da gösterdi.

"Ne bu?" dedim.

"İşte aldım" dedi.

Bu konuları konuşmayı, –hele seninle– sevmiyorum.

Eleştirilerimi anlayışla karşılaman ne kadar iyi.

"...Geleneksel kalıpları kır" derken yalnızca dilde değil, değişik boyutlarda kır demiştim. Gogol'ün *Bir Delinin Hatıra Defteri*'ni ele alalım. Okuduğun zaman, "Allah Allah, ne var bunda?" deyip geçiyorsun. Oysa psikoloji kuramlarını bilenler o romanın ya da hikâyelerin değerini anlayabiliyorlar. Örneğin orada "ana rahmine duyulan özlem" olayı, şizofrenik vakalar, hezeyanlar ve daha bir yığın olaya rastlamak mümkün.

Sana bir ara yazdığım, sonra da yaktığım (bunu hep yapıyorum) bir öykünün –Poe'dan hiç okudun mu?– kahramanının psikolojisine benzeyen bir şeyler yazayım. Şimdi bu adama kirli, eski birtakım eşyaları da biriktirttin mi, bu adam, psikolojide anlatılan "dışkıl biriktirici tip" olur.

Ayrıca günümüz romancılığında ya da öykücülüğünde göze çarpan bir şey var: Fantezilerin bolluğu. George Orwell'in *1984*'ünü sormuştum sana okudun mu diye. "Yarıya kadar okudum" demiştin, anımsıyor musun?

Neyse biz kendi tipimize dönelim:

"Çıksa da biz de kurtulsak" diye düşünüyordu yaşlı adam. Evinden çıkmış işine gidiyordu. Çakkana bıyığı ve suratının ortasına sanki uzaktan fırlatılmış gibi duran kocaman burnunun aykırılığını gizlemeye çalışırcasına kamburlaştırdığı bedeniyle hiç gülmeyen bir sfenksi andırıyordu.

Gökyüzüne baktı, kara bulutları görünce, "Yağmur yağacak herhalde, acele etmeliyim" dedi kendi kendine. Adımlarını hızlandırdı. Yol kenarında sıra sıra söğüt ağaçları vardı. Arkasına dönüp baktı, kimseler yoktu. Yalnızca söğütler. Kimse duymazdı nasılsa. Söğüt yapraklarının hışırtısı da her

şeyi gizlerdi. Öyle sıkışmıştı ki, içindeki ona, "Bırak beni alçak herif!" diye küfrediyordu. Tam zamanıydı bırakmanın. Çevresini tekrar taradı aceleyle. Ve bıraktı esirini. Esir, mancınıkla fırlatılmış bir gülle hızıyla ve gök gürültüsünü andıran bir sesle çıktı hapsedildiği yerden.

"Zaarrrttt!"

Yaşlı adam, bozuk bir yumurta kokusu duydu. Adımlarını hızlandırdı hemen. Hızlanmasa o koku pantolonuna yapışacaktı sanki.

Doğrusu az iş değildi elin ipsiziyle, hırsızıyla, katiliyle uğraşmak. En korktuğu şey de firar olayıydı. Geçen yıl, firar eden mahkûmlar yüzünden beş arkadaşı tutuklanmıştı. Tutuklanmak... İşte bu korkunçtu.

Kapıdan içeri girdiğinde nöbet değişimi yapılmak üzereydi. Arkadaşından nöbeti teslim aldı. Sayım yaptılar. Her şey yolundaydı.

Öğleye doğru bir haber ulaştı: Savcı gelecekmiş.

Af işi tamammış.

Resmi Gazete'de yayımlanmış. Vakit geçirmeden yapacaklarmış tahliye işlerini.

Biraz sonra savcı geldi, tahliye işlemlerine başladılar.

Yaşlı adam içten içe seviniyordu. Hem gündüzcü hem de kapı nöbetçisiydi bugün. Yani bol bahşiş...

Savcı isim isim mahkûmları çağırmaya başlamıştı bile. Mahkûmlar ona geliyor, o da ismi okunanı yukarı gönderiyordu. Tahliye olan mahkûmun ayakları birbirine dolanıyordu. Dışarısı, yakınlarını almaya gelen çoluk çocuk, kadın erkek meraklı bir bekleyişin sabırsızlığıyla uğuldayan bir yığın insanla dolmuştu. Sevinçle karışık bir hüzün vardı yüzlerinde. İçeri düşenin çok kaybı oluyordu, üzüntü bu yüzden olmalıydı. Mahkûmlar da aynı duyguyu yaşıyorlardı; "Ben ne yaptım da bunca yıl yatırdılar?" düşüncesi. On yıl, on beş yıl. Dile kolay. Kendilerine bile itiraf edemiyorlardı. Her şey değiş-

miş olmalıydı. Nasıl da korkuyorlardı.

İsmi okunan kişi yukarı çıkarken yaşlı adamın cebine elini şöyle bir daldırıp az çok bir şeyler bırakıyordu.

Tahliye işlemleri epey uzun sürdü. Hava kararmıştı. Tahliye işlemi bitmemiş iki kişi kalmıştı. Bunlardan biri gasptan yatıyordu, diğeri hırsızlıktan. Gasptan yatanı çağırmışlardı idareye. O da elini yaşlı adamın cebine daldırmıştı. Keyfi yerine gelmişti yaşlı adamın. Bugün karısını hiç konuşturmayacaktı, atacaktı paraları önüne.

Son tahliyeci de çağrıldı. O da aynı şekilde daldırdı elini yaşlı adamın cebine.

"Hakkını helal et" demeyi de unutmadı.

"Helal-ı hoş olsuuunn. Bir daha gelme, iyi bir iş bul kendine" dedi.

"Bugün tahliye olanlar hiç bahşiş vermediler mi?" diye bağırıyordu karısı.

Yaşlı adam pancar gibi kızarmıştı.

"Namussuz herif, inşallah sana da böyle bir karı düşer" diyordu içinden.

Böyle bir şey işte.

Bugün, hangi dergiye götürürsen götür, bunu yayımlamaz. Oysa psikoloji var burada. Biraz sonrası deliliktir. Hani Anadolu'da bir laf vardır, "Sıçmış, bokunu yiyor" diye. Ama bunu yayımlamazlar. Peki sanıldığı ya da söylenildiği gibi terbiyesiz şeyler mi bunlar? İnsanı içinde bulunduğu çevreden soyutlayamazsınız ki. Nesnelerin anlatılması insanların onlarla ilişkisine bağlıdır. Söz gelimi çoğu insanın çiçeklerden haberi yoktur. Hayat bütün boyutlarıyla nasıl anlatılabilir ki...

"Hayat, uzaktan bakınca güzel bir kadına benzer. Ama içi-

ne girince, heyhat!..." diye yazıyor Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde yatan bir şizofren. Bugün insanlar hayatı geçim sıkıntısı yüzünden sıkıcı, çekilmez buluyor, kimi de benim gibi bunalımlara duçar olmuş. Yabancılaşma hastalığı. "Ben ne arıyorum?" sorusu. Korkunçtu. Allah'ım, şükürler olsun...

Sana Fanon'un *Yeryüzünün Lanetlileri*'ni gönderiyorum. Avrupa'nın çirkin yüzünü çok iyi anlatıyor. XV-XVI. yüzyılda bütün dünyayı merkantilist sömürgeciliğin kurbanı eden şu Avrupa... Şimdi de dış pazarlar bularak sömürgeciliğini sürdürüyor. Sekiz on yıldır, sanki dünyada sömürü bitmiş gibi, bu tür bilinçlenmeleri yok ettiler. Oysa değişen ne? Sömürü, sömürgecilik, emperyalizm olayları bitti mi, bunlara yeryüzünde rastlanmıyor mu artık?

Yarın görüş günü. Biraz sonra sabah namazını kılacağım. "Yarın" diyorum, hay Allah, oysa bugün oldu.

Virginia Woolf'u soruyorsun bana. Okumadım. Sende varsa gönderir misin? Dergileri pek izleyemiyorum bu ara. Hukuk dergilerine bakıyorum; hukukçu olacağız ya. Düşünebiliyor musun, benim bir insana ceza verebileceğimi... Bu, cesaretle ilgili değil. Bazen biri bana meydan okur, gülerim. O kadar. Oysa kimse bilemez ne kadar çılgın olduğumu. İnsan hayatı söz konusu olunca, dururum.

Senden ve Nur'dan çok şey öğrendim. İnsanlara olan güvenim yeniden yerine geldi.

26

Penceremin hemen altında, avlu duvarı bizim otelin duvarına bitişik bir ev vardı. Küçücük bir avlu, beton. Kalabalık bir aile yaşıyordu evde. Canım sıkıldıkça, vakit geçirmek için kıvrandığım zamanlarda ya da yemek hazırlıyorken, ocaktaki yemeği beklediğim aç saatlerde, oraya baktığım anlaşılmasın diye önce karşı caddeye, caddeyi koca kütlesiyle korkutan ve şehrin en yüksek binası olan altı katlı otele, onun sağında ve solunda birbirini sıkıştırmaktan yorgun, yıkılmaktan beter ama yine de yiğitliği elden bırakmamaya niyetli görünen zavallı dükkânlara uzun uzun olduğunu sandığım, ne var ki, ne kadar çabalasam da hemen bitiveren bir süre göz gezdirdikten sonra pencerenin altına, avluya dikiyordum gözlerimi. Bir yandan yemekle uğraşırken bir yandan da pencereden aşağı bakar, onun niçin evine girip de yemek hazırlamadığını düşünürdüm.

Avluda görüyordum onları.

Kadının gözü benim pencerede oluyordu çoğu kez.

Bakıyor, bakıyordu... Hatta bakmak için fırsatlar yaratıyordu. Avluya çıkıp bakıyordu, içeri girip pencerenin gerisinden bakıyordu, elişi yaparken sık sık kafasını kaldırıp bakıyordu. Kendini daha iyi gösterebilmek için, pencere ile demirlerin arasındaki dar boşluğa sıkıştırılmış yağ ve salça tenekelerindeki çiçek olmayan çiçeklerin kökleriyle oyalanıyordu.

Kocasını hiç görmemiştim. Uzakta olabilir miydi? Belki de

kocası yoktu. Ayrılmış olabilirlerdi ya da adam ölmüş...

Eğer Uğur'un söylediklerine inanacak olursak bu kadın biraz rahatsızdı, kafadan... Niye düşünüyordum bunları? Bu soruya verebileceğim ilk yanıt, ilk aklıma gelen, bu konu üzerinde bir öykü geliştirmek olabilirdi. Ama nasıl başlayacağını, nasıl biteceğini henüz düşünmemiştim.

Pencereden bakan delikanlıyla o kadını tanıştırmak ya da aralarında herhangi bir başlangıç, bağlantı kurmak oldukça zordu. Bütün bir öykü, yalnızca birbirlerine bakıp hayaller kuran genç kadınla genç adamın duyguları üzerine kurulabilir miydi? Yoksa, bir araya –bir kez de olsa– gelseler miydi? Öykü ve romanlarda öyle olmuyor muydu? Anadolu'nun pek çok yeri gibi burada da erkekler cinselliği ancak hayallerinde ve –bulabilirlerse eğer– genelevlerde yaşayabiliyorlarken, öykü ve romanlarda, kadın erkek cinselliği bitirilmiş, üçüncü türlere geçilmişti. Cezaevinden çıkan bir roman kahramanı –özgür olanını siz düşünün– hangi sevgilisine gideceğinin kararsızlığını yaşıyordu bazı metinlerde. Bu kadının da beklediği, yakında cezaevinden çıkacak olan bir sevgilisi olamaz mıydı? Penceredeki genç adamı ona benzetiyor olması çok mu akıldışıydı!

Kadın bu küçük avludan çıkamazdı. Öyle olsa bile avlunun dışının içinden bir farkı yoktu. Herkes aynı avlunun içinde yaşıyordu bu şehirde.

Konuyu bir de onun açısından düşünmek gerekirdi. Önce, genç adamın bu otelde sürekli kalıp kalmadığını, dahası, pencereden bakan kişinin aynı kişi olup olmadığını anlamaya çalışmıştı. Dışarıdan gelen biri. Bir öğretmen, bir memur... En iyisi, ne iş yaptığını söylemeyelim, memur diyelim. Evet, galiba en iyisi bu, memur olmalı. Genellikle akşamüzerleri görüyor onu. Pencerede bir görünüp bir kayboluyor. Evli mi acaba? Hayır, evli değil, olsa böyle bakar mı? Ya kendisi niye bakıyor? Üstelik daha yaşına girmemiş çocuğunu

kucağına alıp, bir de ona göstererek... Her neyse... Adam perdeyi yatana kadar kapatmıyor. Geceleri avlu karanlık olur. Bütün şehir gibi... Yalnız o kadın... geceleri kendini karanlığa gizleyip, ışığı yanan o odayı izler mi?

Bir akşamüzeri, serinlik henüz çökmeye başlamışken genç adam yine pencerede belirir. Alışverişini yapmış, yemek hazırlığı içindedir. Bunu hareketlerinden anlamak gayet kolaydır. İşte, pencerenin önündeki masada bir şeyler doğruyor, şimdi tencereye eğildi, işte böyle... Genç kadın yine avludadır. İkinci kata çıkan merdivenin son basamağında oturmakta ve çocuğuyla uğraşmaktadır; biraz sevmekte, biraz kızmakta... Birden yerinden kalkar ve merdivenlerde kaybolur. Az sonra mantosunu giymiş, çocuğunu mavi renkli o küçük arabaya yerleştirmiştir bile. Bir yandan da otelin penceresini gözlemektedir sık sık. "Arkamdan gel" der gibidir. Avludan çıkmıştır. Yemekle uğraşan genç adam, anlayacağını anlamıştır ama anlayamadığı şeyler de vardır.

Gitmeyecektir. Bugüne kadar kimsenin ardından gitmemiştir. Gitmek nasıldır, bilmemektedir. Kadın biraz sonra karşı caddede belirir. Kaldırımda, bebek arabasını yavaş yavaş sürerek ve uzaktan da olsa pencereyi gözleyerek yürümektedir.

Avlu şimdi kara gömülmüştü. Her şey gibi...

27

Tarihsiz

Selam eder, saygılarımı sunarım.

İnşallah iyisindir. Beni soracak olursan, verdiğin dersten sonra daha iyiyim.

Neden ağabey, neden? Neden bu kadar dolambaçlı yollarla, bende olan olmayan zaafları bana yükleyerek bu dersi verme gereği duydun? Sana karşı nasıl bir hatam oldu? Olduysa bu kadar büyük müydü? Allah aşkına söyle ağabey?

Sen demedin mi, "Bana okuduğun kitaplardan söz et, sevinirim..." diye Ben de söz ettim. Sen benim Nietzsche delisine inandığımı mı sandın? Sonra mektubuma verdiğin cevap... Peki ağabey, ben kuşkucu, hatta hasta bir adam olabilirim. On yılım cezaevlerinde geçti; sayısız hatalarım olabilir ama vallahi sizin bana koyduğunuz teşhis kadar değil, değil... "Sen güçlüsün!" diyorsun. Bu söz ağabey... Peki ağabey, ben Wagner'e mi âşığım? Bana yazdığın mektupta Nietzsche'nin neden kadın düşmanı olduğunu da yazmadım mı? Wagner'i filmden bile seyretmedim. Sadece bir iki bölümünü o kadar.

Sen hayatında hiç ümitsizliğe, çaresizliğe düşmedin değil mi?

İlan mı? Zıkkım çıksın, Allah kahretsin! Ne var onda? Adalet Bakanı'nın bir konuşmasını okudum gazetede, 18 ayı kalanları açığa göndereceğiz, kazalara vs. diye. Bunun üzerine o ilanı verme gereği duydum. Sen Ankara'ya gittiğini yazmıştın, belki tayini çıkmıştır diye düşündüm. Para aklımın

ucundan bile geçmedi. Büyük bir bunalıma girmiştim. Karlar şehrinden beri felsefe okumuyordum, düşünmüyordum. Ve ben eğer o okulu, Ankara'yı, okumanın dışında bir amaçla seçmişsem Allah canımı alsın. Ama göreceksin, okumayacağım da... Çünkü siz beni bitirdiniz. Anlıyor musun? Keşke beni öldürseydin ağabey! Unuttuğum, sildiğim şeyleri bana neden hatırlattın? Hayatından kesitler ha? Benim bunalımım oldu tabii. Ancak birini ya da kendimi öldürmek hiç aklımdan geçmedi. Ben sana Yusuf Atılgan'ın kitabından söz ederken Zebercet'le mi özdeşleştirdim kendimi? Böyle mi düşünüyorsun? Hiç ilgisi yok. Evet, felsefi anlamda dumura uğramıştım, yalnızlık duyuyordum; o da içinde bulunduğum koşullardan kaynaklanıyordu. Zor bir karar arifesindeydim; tanıdığım insanlardan ayrılıp ayrılmama, yer, şu, bu... Bunun yanında bir de maddi sıkıntı çekiyordum. Öyle ki bir sigara paramın, çay paramın olmadığı günler yaşadım. Yoksulluğum yüzüme vuruldu. Bunlar yazılmaz aslında, ama bir düşün. Allah aşkına bir düşün. Geçmişte herkes birbirine düşmandı. Ben kimseye düşman değilim. Ve sen beni yerin dibine sokup çıkardın. Neden? Hatalarım varsa bilmek isterim, bilmemde fayda var. Bir kurt günlerdir içimi kemiriyor. Beynimi yedi. Dünyada fikir değiştirmeyen birçok insan var kuşkusuz ama değiştiren insanlar da var, hatam bu mu?

Hatamı biliyorum aslında. Size göre bir amaç belirlemişim, ne olursa olsun o amaca varmalıyım. Nedir bu amaç? Peki hepiniz "Kendi yolunu kendin çizeceksin demiyor musunuz? Ben 30 yaşındayım, elbet çizebilirim yolumu. Bu yüzden o okula girdim. Diyeceksin ki, "Ne olacaksın okul bittikten sonra?" Bu ülkenin kanunları yok mu, dağ başı mı burası? Var. O halde ne olmak istediğimin ne önemi var? Okulu bitireceğim, diplomayı önüme koyup "Ne cici şeymiş, bıcı bıcı..." deyip seveceğim. Öyle mi? Yanlış, vallahi yanlış...

İçine düştüğüm bunalım nedeniyledir ki, en büyük haksız-

lığı aileme karşı yaptım. İnan bu... sürekli edilgenlik... 30 yaşıma geldim, şuradan buradan gelen parayla bir asalak gibi geçiniyorum. Gencim, çalışacak gücüm ve enerjim var ama bu durum beni deli ediyor. Yani istemek zorunda olmak. Babamı, ailemi düşündükçe deli oluyorum; bu da beni saldırgan, kırıcı bir insan yapıyor. Diğer taraftan o insanlardan da para istiyorum. Öyle bir çelişki ki, anlatamam. Onlar için hiçbir şey yapamamanın ezikliği... Ben o kadar sadist miyim? Bunu anlatmanın başka yolu yok muydu? Ve devam ediyorsun: "Sen güçlüsün!" Öyle mi? "Güçlüyüm" desem sadist, "âcizim" desem narsist, neyim ben?

Niye, Allah aşkına niye? Bana söyleyin, deyin ki, şu sebeple. Birini sevmek mi? Herkes seviyor birini... O da, öbürü de... Garip olan ne sevdim, istettim; vermediler. Daha ne var? O kadar kötü adam mıyım? Ve cezaevindeyim ben... Bana yatağı çağrıştıran kitaplar, ikinci mektupta "sevgi, umut, daha başka ne verebilirim..." sözcükleri.

İnsan olarak zaaflarım olduğunu biliyorum, ne var ki bu kadar da değil. Elbet bir kızı seveceğim, sevecek bir kalbim var. Gel gelelim, bana neden kız arkadaşından ayrılmış numaraları yaptın? Hiçbir şeyden haberim yok mu? Bütün bunlar benim nevrozlarım mı?

Sana şunu söyleyeyim, aldığım ders bundan sonraki hayatımı yönlendirecek. Sana karşı eğer içimde bir parça kin, husumet varsa Allah beni buradan kurtarmasın. Seni daima karlar şehrinde gördüğüm dürüst, efendi, çelebi bir insan olarak hatırlayacağım.

Allah yardımcın olsun.

Saygılarımla.

Kabul edersen yine kardeşinim.

28

23 haziran 1989

Yeni yeni kendime gelmeye başladım. Yaptığım hatayı yeni anladım bu yüzden. Yalnız bir şeyi açıklamama izin ver. O gazete ilanını verirken kesinlikle parayı düşünmedim. Senin tenezzül etmeyeceğini biliyordum. Ancak hatamı kabul ediyorum; o ilanı vermeyecektim. İlanın sende oluşturacağı olumsuz izlenimi düşünemedim. Bu konuyla ilgili yazdıklarımdan hiçbir şey anlamadığını söyleyerek kızgınlığını gizliyor, kibarlık gösteriyorsun biliyorum, ne var ki, hiç değilse affettiğini söyle de içim rahatlasın.

Anlamamış gibi davranarak Nur da sen de bana iyi bir ders verdiniz.

İnan, Nur şimdiye kadar gördüğüm (kaç tane gördüysem) en akıllı, en kültürlü kızlardan biriydi. Yalnız faşizm konusunda bir hayli bilgili de, karşısındakini cahil sanıyor.

Biraz önce, masamın üzerindeki kâğıtları karıştırırken, altı yedi ay önce yazdığım bir not yere düştü. Alıp tekrar okudum. Şöyle yazmışım:

1. Allah Allah, fotokopicinin kartını istemediğim halde, isteyeceğimi nereden bilip de göndermiş?

2. Hukukta okuyan bir öğrenciden ziyade psikoloji-sosyoloji öğrencisi izlenimi bırakıyor insanda.

3. Zarfın üzerindeki posta damgaları. Hep aynı yerden atılmış gibi.

4. Yazılardaki benzerlik.

5. TCK'nın 12. maddesi... Hayır, kesinlikle hukukta okumuyor. Bu kesin.

6. Leo'nun kitabı. "Hep söylüyorum arkadaşlara, onun kadar hayatı seven bir insan görmedim, diye senin için... Senin 4. sınıftan biriyle mektuplaşmanı sağlarsak..."

7. Verdiğim ipuçlarından kurgular yapması ustaca...

8. Fabülasyon...

9. Onu çok seviyorum. Bu oyunu sürdürelim. Oğlum dikkat et, inanmaya başladın. Tanrım! Tanrım!

10. Kuşku! Kuşku!... İşin içinden çıkamıyorum. Bunalıyorum artık.

11. Nur'a âşık oluyorum...

12. Allahım yardım et...

13. Artık dayanacak gücüm kalmadı.

14. Zavallı bir insanım.

15. Kendini toparla oğlum. Neler oluyor?

16. Allahım yardım et...

17. Neden?!.. İşte başlangıcından bugüne kadar... Kendi yalanıma kendim inanmaya başladım.

"Bunlar ne?" diye sorarsan, "Hiç sorma" derim. Anlatırım. Görüştüğümüzde...

Şimdi beni affettiğini yaz lütfen. Ha, 18. maddeyi unuttum.

18. Allahım, yazı nasıl benziyor! Zarfın üstündeki yazı...

Satırlarıma son veriyorum.

Bir de bu bayramda gelebilsen...

24 haziran 1989

Böyle sık sık yazmakla seni rahatsız etmiyorum ya...

Ruhsal durumum düzeliyor. Doktor rahatlatıcı ilaç verdi. Toksik madde içeriyor. Bir tane içiyorum, leyla oluyorum. Bu yüzden az içiyorum.

Hani bir türkü var: "Kara bahtım, kem talihim, taşa bassam iz olur..." Bizimkisi de o. Allah bir ömür vermiş, böyle geçip gidiyor. O kadar yaramaz kulu varken, bize çektiriyor.

Dışarı çıkınca ne yapacağım? Onu düşünmeye başladım bile. İşlerimin ters gitmesi durumunda herhalde çok kötü şeyler olur. Feleğim şaşmış zaten. Devlet dersen, çeşmesinden su içenin kendi namına...

Bayramda gelip gelmemen önemli değil; durumun müsaitse...

29 haziran 1989

Başka bir bloğa gitmiştim, orada bir kitap buldum: René Guénon, *Modern Dünyanın Bunalımı.* Hemen 15-20 sayfa okudum, ilginç geldi.

İnsanlar, sorunlar karşısında çaresiz kalınca ya Allah'a yöneliyorlar ya da çocukluğa dönüşte buluyorlar çözümü. Düşünceler bölünüyor, uçuyor; bocalamalar, sayıklamalar, hezeyanlar, kuşku, güvensizlik...

Bakalım şu yazdıklarımı beğenecek misin?

Bir daha yaşanmaz aynı şeyler,
Bu kapıyı daha önce açmadım.
Sonuçlarla zaman kaybetmedim.
Şimdi varım, öncesi, sonrası boş şeyler
Almak mı ciddiye,
Gülesim geliyor...

29

Bir romanda yağmur ne kadar yağmalı! Yani sayfa olarak. Harf harf... Sözcük sözcük... Ne kadar yağarsa doyarız yağmura... Arada bir, sık sık...

İsterdim ki her sayfada yağmur yağsın. Özellikle bölüm başlarına bakardım, yağmurlu mu diye. Sonra diğer sayfalara hızla bir göz atardım; oralarda da yağmura yakalanmak için. Yağmur altında dolaşmak hoşuma giderdi de, dinmiş bir yağmurdan sonra ne yapacağını bilemeden şaşkın, kasvetli, şimdi ne olacağını bekleyen damlalı yapraklar, titrek dallar, göz göz olmuş sokakların dağılan bulutlara bakışı ve o bulutların arasından cılız bir güneşin başını uzatışı daha bir çekici gelirdi bana.

Yağmur öyle güzel yağar ki romanlarda... Ormana başka yağar –ürkütücü–, denize başka –çağıltılı–, bozkıra başka –hışım gibi–, çayırlara başka –sakınımlı–... Köylere yağan yağmurla şehirlere yağan farklıdır. Köylere yağan, roman gibidir de, şehirlere yağan şiir gibi... Avlulara yağanla kaldırımlara yağan farklı.

Yine yağmur.

Pencerenin önünde dikilmiş avluyu izliyorum. Evin penceresinde benim gibi yağmuru izleyen bir kadın gölgesi görüyorum. Bazen bakıp çekiliyor, bazen donup kalıyor dakikalarca. Kaç kez geldi o kadın odama? Hiçbir şey konuşmadığımız, dahası tanışıp tanışmadığımızı bile bilmediğim halde... Tıp-

kı, büyük şehirlerin bazı otellerinde yaşandığını duyduğum gibi. Burası da bir otel ve bana anlatıldığı gibi kapı açılıyor bir gece yarısı (niçin gecenin bir vakti, orasını bilmiyorum) ve kadın giriyor içeri. Film oyuncularını aratmayacak güzellikte bir kadın. İtalya'nın kartpostal rengi ışıklarla yıkanan sahillerinde ya da kafamızdaki köy kavramını altüst eden köylerinin saray yavrusuna benzer evlerindeki yatak odalarında veya samanlıklarında gördüğümüz (ta ortaokul yıllarında hem de) ve –demek ki– unutmadığımız kadınlardan birine, beşine, hepsine birden benzeyen bir kadın. Bir gölge misali süzülüp yatağıma giriyor. Daha girer girmez değişiyor, başka bir kadın oluyor; öpmeden başka bir kadın, okşamadan başka. Sonra kadının kocası olduğunu sandığım, bir anı bir anına benzemeyen kocalar; tanımadığım halde tanıdığımı sandığım, ta meydan savaşından kalma adamlar; bizim otelcilere benzediklerini düşündüğüm şehirdeki bütün otelciler; Şadi'nin peşine takıp getirdiği resmi ya da sivil polisler; garsonlar; lokantacılar; arkadaşlarım; iş yerindekiler; müdürüm... Kim varsa tanıdığım, herkes yorganın kıvrımları arasına, uykumun dalgalarına karışarak beynimin odasına doluşuyor her defasında.

"Neyin uzmanı bu? Daha yaşı kaç, başı kaç bunun!" diye arkamdan konuşup, "Bir oda ayarlayın, otursun orada. Bakarsın bir angarya çıkar, yıkarız üstüne. Nasılsa uzman değil mi," diyerek beni aşağılayan müdürü o kalabalığın arasından çıkarıp bir kenara koyuyorum. Müdürün, buraların ve burada çalışanların asıl sahibi oymuşçasına sık sık gelen, denetleyici ve hükmedici havasını koridora, kapısı açık odalara, en çok da sekreterlik bölümüne bulaştıran iğrenç karısını da çağırırım. "Bak," derim okuma yazması bile olmayan ama kocasını müdür yaptığını sanan dört çocuklu kadına, "senin bu sabun eziğine benzeyen hödük kocan, hani şu altın dişli, ağa artığı encümenin yeğeni var ya, kocanın sekreteri, hani

sen gelince 'ablacığım, ablacığım' diye kuyruğunda dolaşan kız, işte onu götürüyor; bak, yakında üstüne kuma olarak da getirir, nasılsa buralarda normal karşılanıyor" derim. Daha olmazsa, çocuklarıyla yüzüstü bırakıp onu, genç sekreterini kaptığı gibi ülkenin diğer ucunda soluğu alacağını ve izini kaybettireceğini söylerim. Bütün bunları, hatta daha fazlasını, bir gün bir yerlerde yazarak hepsini birden cümle âleme rezil edeceğimi de eklerim. Sonra sıra Şadi'ye gelir. "Korkmuyorum ulan senden ve arkadaşlarından!" derim gözlerine bakarak. Ve orada, derinlere gömdüğü ne kadar acılı yüz, parçalanmış yürek, korkulu çocuk gözü varsa, hepsini tutup çıkarırım oradan. Derken nerede olduğumu, yatağıma giren kadınları, odama doluşan yüzleri ve sesleri birbirine karıştırır geceyi de düşleri de haram ederim kendime.

Az önce kitap okurken aklıma birden –kitapta da oradan söz ediyordu– Ahmet'le askerlik için İstanbul'a gittiğimiz gün geldi. Bülent'le buluşacaktık. Sabahın erken saatleriydi. Külrengi bir gökyüzü, yağmur yağdı yağacak. Cennet Bahçesi'ndeydik. Bizden başka kimse yoktu. Sandalyeler masaların üzerine ters çevrilmiş, avlu sulanmıştı. Aşağıda Kız Kulesi. Beyaz vapurlar, Sarayburnu, Topkapı Sarayı... Beride, eski evlerin arasında, yine eskilerden kalma bir minare. Sonra yağmur başlamıştı. Bu yağmura benzeyen bir yağmur.

Havalar bir türlü düzelmedi. İnce bir rüzgâr kavakları sallıyor. Uzak dağların yükseklerinde kar alacası.

Akşamları birahane. Kırmızı loş ışık. Şarkıcı türkücü tayfasının çevirdiği salya sümük filmleri ışık ışık, renk renk parçalayıp, her parçasını tekrar tekrar, dumanlı gözlerimize, yanmayan sobanın borularına, o duvardan o duvara, ıslak zemine düşüren video, sigara dumanı, fıçı birasının köpüklerinde patlayıp patlayıp sönen saatler... Konuşulanlar hep aynı. Kitaplardan konuşacağımız kimse yok. Adıgüzel benden daha şanslı sanki.

Kitapların beni aldattıklarını düşünüyorum. Onların anlattığı doğayı, ağaya benzeyen ağaları, konağa benzeyen evleri, şu sinemacıların çektiğine de benzeyen sevdaları bile göremiyorum. Nasıl bir yere düştüm ben!

Bir tek yağmur. Bir tek o, kitaplardaki gibi yağıyor.

30

8 temmuz 1989

Gözlerimden uyku akmasına rağmen sana yazmak gereği duydum.

Dostoyevski'nin, Márquez'in kitapları için teşekkür ederim. Bütün bu kitapları okuyabilmek için çapraz sistem, bazı yerleri atlama gibi yöntemler deniyorum, doğru olmamasına rağmen. Ne yapalım, sırada çok kitap var ve ben sanki yarın ölürüm de onları okumadan giderim diye korkuyorum.

Söylemeliyim...

Hastalığım bu, virüs bulaşmış bir kere, kızma lütfen; Dosto'nun kitabını okurken dayanamadım üzerine yazdım, altını çizdim.

Sana bunları yazarken beni çağırdılar. Sevkim Ç.'ye çıkmış, oysa ben S.'yi istemiştim. Gidelim, oradan da nasibimizi alırız herhalde.

Bana kırgınlığın hâlâ geçmemiş gibi. Dosto'yu karıştırırken, altlarını çizdiğin satırları görünce... öyle düşündüm.

Tamam, sevgi, paylaşmak, bunlar güzel şeyler. Cezaevindeki birine bunları söylemek kolay.

Her taraftan kan ve barut kokusu geliyor, sosyal katmanlar arasındaki uçurum büyüyor, ortadaki pastayı çakallar, çapulcular, üçkâğıtçılar, hayali ihracatçılar, dangalaklar, pezolar yutuyor. Irz suçları suç olmaktan çıkıyor, birçok kişi parasızlıktan etini satar duruma geliyor ve kapitalist, parayı canı gibi koruyor, ırzından üstün tutuyor. Adıgüzel 19 yaşın-

da 30 yıl cezaya çarptırılıyor siktiriboktan bir suçtan. Ohh, dünya ne kadar güzel değil mi? "Sev ulan dangalak Adıgüzel, sev, kimseye kin besleme, hınç duyma! Çünkü sen eşeksin, sıçansın, böceksin, köpeksin; önüne bir kemik atıldı mı onunla idare et!" Yoo, sonuna kadar bu soyguncu, bu adi düzene karşıyım. Benim işlediğim suçla, şu hortumcuları bir karşılaştırsana... Yüzümde tüy bitmemişti hâkim büyük bir zevkle cezayı yüzüme okurken. Şimdi saçlarıma aklar düştü, hoş, onlar da beni terk ediyor ya... Yüzümde derin çizgiler...

Sartre'ın *Bulantı*'sında okumuştum: Orada, dünyayı boş, saçma, insanı dünyaya kusulmuş bir varlık olarak gören; insan amaçsızdır, dünyaya atılmıştır, nereden, nasıl geldiği belli olmayan ama şu anda var olan bir varlıktır diye düşünen bir roman kahramanı vardı. Bunlar beyin zonklamaları tabii. O kitabı okurken çok düşünmüştüm. Niye varız, varlığımızın nedeni, ölümün varlığı gibi bir dolu sorular... Bizde de *Anayurt Oteli*. Bir bayan eleştirmiş o kitabı; diyor ki, Anadolu insanı yalnız ve baskı altında değil. Bir genç olarak düşündüm, sahiden öyle mi diye. Keşke öyle olsa; aramızda "Zebercetler", "sıçanlar" veya sevmediğimiz, bizi kızdıran insanlara ne ad yakıştırıyorsak işte o tip insanlar dolaşıyor. Bir sabah uyanıp da kendini böcek olarak hisseden o kadar çok adam var ki...

Şu karşımdaki, durmadan konuşan... Düşüncelerimi bölüyor. Dışarıda yediği haltları anlatıyor, çok zenginmiş de, yer içermiş de, karılar, kızlar... O da benim gibi geçmişte yaşıyor. Benimkisi farklı ama, benim kaybettiklerim ve beni üzen şeyler başka. Hâlâ susmadı. Hem yazıyor hem de arada bir "Evet" diyerek söylediklerini dinliyor, anlıyormuş gibi ara ara yüzüne bakıyor, başımı aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı indirip kaldırarak ona karşı tamamen ilgisiz olmadığımı göstermeye çalışıyorum.

Sustu. Çok şükür. Bir ağızda madeni bir diş görmeyeyim,

dayanamıyorum. Hastalık mı bu, ne dersin? Hatırlıyor musun, karlar şehrinde derse gelen bir hoca vardı; bazen sen dersi bitirdiğinde karşılaşırdınız. Adamın, bir kilometreden görünen bir altın dişi vardı. Benim için ne kadar büyük bir aykırılıktır o hocanın o sarı, parlayan dişi... Böyle saplantılarım var. Babamın altın dişine de uyuzum ya... Zenginliğin belirtisi diye yapıyorlarmış. Gülüyorsun bana değil mi? "Bu çocuk deli" diyorsun. Delilik aykırılıktır. İnsana kız bile vermezler deli diye. Genetik, ne yaparsın! Bir gün, bir siyasi olaydan dolayı küçük kardeşimi karakola almışlar. Babam, "Ulan karı, ben mi deliyim, sen mi delisin? Bu çocuklar niye böyle oldu?" demiş anama.

Kafam attığında taşlarla camları şangır şungur indiren, köpeği tandıra düştüğü için anasını, bacısını suçlayan ve evde üç gün yas ilan ederek radyo açtırmayan bir çocuktum.

Ben buyum...

Aşkı, hüznü, ayrılığı, acıyı, ihaneti, kötülüğü, vefasızlığı, vefayı, sevgiyi, yabancılaşmayı, yalnızlığı, korkuyu, çılgınlığa varan cesareti, korkaklığı, hepsini bir arada, zamanla yaşadım, gördüm, tanıdım. Yazdıklarıma da yansıyordur bu. Sana gönderdiğim metinleri beğenmene sevindim. İç dünyamın yansımaları. Zaten sanat, Milan Kundera'nın dediği gibi "itiraf" değil mi?

Popper'un *Açık Toplum ve Düşmanları* adlı eserinin ikinci cildi çıkmış. Sevke gideceğim için istetemedim. Popper, çağımızın en gözde düşünürlerinden. *Tarihselciliğin Sefaleti*'ni okumuştum. Marksizme mükemmel eleştiriler getiriyor. Hani İngiliz İşçi Partisi'nden birinin "İktidara geldiğimizde keseceğimiz kafa" dediği adam.

Yedi ayım kaldı.

İyimser olmak... Şimdi yapmam gereken bu. Becerebilirsem. Sarhoş bir bilge kişi (Yunan mitolojisinden biri işte –her kimse) mutluluk için, "En büyük mutluluk dünyaya gelme-

mektir" demiş. İlginç bir yaklaşım ama ne yapalım, "kusulduk" işte...

Cezaevlerinde belki çok ezilmedim ama psikolojik olarak çok şey yaşadım. Zaman zaman hayatla ve insanlarla fütursuzca dalgamı da geçtim. Mahkemeye girmeden, her duruşma öncesi Ağır Ceza Reisi yanındakilere, "Bakalım, mahkemeyi uzatmak için bu sefer neler söyleyecek?" dermiş. İşlemediğim bir suçtan ötürü yargılanıyordum, elbette dalgamı geçecektim. Üzüldüğüm zamanlarım daha çok kalmış belleğimde. Babamın mahkemede ağlaması... Yumruklarımı sıkmıştım, yıkıldığım andı o an ve yıllarca beni yargılayanlara karşı, adaletsiz sisteme karşı nefret ve kin beslememe neden olacaktı. Şimdi "Ne gereği var" diyorum, birileri bu işleri böyle tezgâhlamış. Kimilerinin yuvarlak bir dünyası var ama mutsuz, kimilerinin de benim gibi dört köşe bir dünyası, mutlulukla mutsuzluk arasında gidip gelen.

Yazacak olursam bunlar yansıyacak satırlarıma. Öyle, bazılarının dediği gibi "nur yüzlü" tipler olmayacak belki hiçbir zaman. İnsan, muhafazakâr bir düşünce yapısına sahip olsa da sekse ihtiyacı yok mudur? Öykülerimi sapıkça buldu buradaki arkadaşların çoğu. Nasıl sen akşamsefalarını, menekşeleri, laleleri, camgöbeğini anlatıyorsan; insanın iç dünyasının da böyle karışık çiçeklerle dolu olduğuna –aralarda dikenler de var– inanıyorum ve anlatılması gerekir diyorum.

Boşluk... Jerzy Kosinski'nin kitabı elimde. Romanın kahramanı, dünyayla kafa bulan, hasta ama çok zeki bir adam. Beni güldüren yanı, kadehe işemesi. Burada da vardı öyle biri. Sevmediği kişilerin demliğine işiyormuş. Bana da yaptı mı yapmadı mı bilmiyorum.

Elimde iki de öykü var, daha bitmedi. Biri, "Bir Firarın Anatomisi". Fütürolojik sayıklamalar. Suçlular uzay aracına bindirilip götürülüyorlar başka bir gezegene. O gezegende koloniler oluşturulmuş, suçlular çalıştırılıyor. Sömürgeci zih-

niyet... Diğeri de "Rodin'in Heykeli Altında" diye bir şey, geveliyorum işte. Dışarıda ne var bilmiyorum. İnsanın hapishanesi dört köşe midir, yuvarlak mı?

Bugün A. Cezaevinde açlık grevinden iki kişi öldü. Bir de Nail; acıyorum bu çocuğa, ömrü tünellerde geçecek. Kazıyor, yakalanıyor. Dev-Yolcu. Bir de şiir kitabı var, *Acının Dar Açısı* mı ne?

Özgürlük ne kadar güzel. Namık Kemal mi diyordu, "Esirin olduk, gerçi kurtulduk esaretten" diye hürriyet için. Efsunkârmış.

Kusura bakma, ara verdim az önce. Arkadaşlar geldiler top oynayalım diye. Gittik oynadık. Oynamayı da seviyorum, seyretmeyi de. Küçükken, bizim mahallede bir Sanayi Spor vardı, hepsi benden büyüktü, almazlardı aralarına. Babam bana çok para verirdi, yani para bol, gider bir meşin top alır gelirdim; başlardım tek başıma saydırmaya. Bakardım ki gelmişler yanıma. Biraz sonra onların arasında, bacak kadar boyumla bağırıp koşturuyor olurdum; "Oğlum, yuvarla gelsin, aradan oğlum aradan, yuvarla..." Ne günlerdi!

Ne diyor Bülent Abla? "Maziye bir bak, neler neler bıraktık." Çok şey değil canım, küçücük bir aykırılık (!) bırakmış.

Birkaç sayfa bir şeyler yazdım bu arada. Ne yapalım, kafama vura vura yazdırıyorsun. İkisi vahşet dolu bunların. Bir idam mahkûmu var. Bunu firar ettiriyorum önce. Sonra aslında bu idam mahkûmunun arkadaşları tarafından korkunç bir şekilde öldürülüp etinin pişirilerek yendiği anlaşılıyor. En sonunda ise bunun bir hikâye olduğunu, gerçekle uzak yakın hiçbir ilişkisinin olmadığını söylüyorum.

Diğeri de şöyle: Mahkûmlar kuş besliyorlar; güvercin, taklacı olanlarından. Cezaevinde de iki tane kedi var. Bu kediler kuşlara dadanıyor ve onları yiyor. Kediler yakalanıyor ve biri şiş, bıçak, falçatayla katlediliyor; diğeri de demokratik bir yargılama yapılarak suda boğmak suretiyle öldürülüyor.

Sana bir sorum var, lütfen açık ve net olarak cevapla. Sana gönderdiğim öyküleri ve bu anlattıklarımı nasıl buluyorsun? Kitap olarak bastırmaya değip değmeyeceklerini söyle. Sen aklıma sokuncaya kadar yazma eylemini böylesine ciddi olarak düşünmemiştim. Öğrenmek istediğim en önemli nokta, yazdıklarımın psikolojik olup olmadığı. Çevrem değişik psikolojilere sahip insanlarla dolu. Yazacak malzeme çok. Hatta seninle olan ilişkimizi başından beri anlatmaya kalkışsam iyi bir roman çıkar ortaya.

Yanılıyor muyum?

Tarihsiz

Gönderdiğin kitabı okudum ve yazarın hayal gücüne hayran kaldım. Merak ediyorum, kitabın iç kapağına aldığın tarihi yazmışsın da, o tarihte kaç yaşındaydın, yani çok küçük yaşta neler okumuşsun neler... Herhalde korkunç bir bilgi birikimin vardır, ancak nasıl gizliyorsun bunu, çelebi insansın vesselam.

Sahi kitabın ne zaman çıkacak? Bir an önce çıksa da arkadaşlara havamızı bassak, "Arkadaşım yazar" falan...

Şaka bir yana, bunca çağrışım, semboller beni kuşatmışken, yazsam diyorum. Sözgelimi geçenlerde Halis Manav adlı birisinden para geldi bana. Böyle birini tanımıyorum. Düşünüyorum, Halis'in "h"sini sona, "s"yi başa koyuyorum, olmuyor. Sonunda hatırladım, soyadını değil ama adını. Yargılandığım davaya onu da eklemişlerdi. Güya birlikte adam öldürmüştük. Oysa bu şahsı ve öldürülen (!) şahsı –ki öldürülmedi, silahı açılmıştı elinde– tanımıyordum. O halde bu ne demekti? Bana şaka yapıyorlardı. Sen bu şakanın neresindesin? Sen yapmazsın böyle bir şaka. Peki, kim? Bu işin başı kim?

Görüyorsun gene başladım saçmalamaya.

31

Sonra bahar gelir mi?

Camı ağartan bahar dalları.

Pencereye aylar boyunca yağmur dalları çizen, kimi zaman onları çırpıp inleten, kimi zaman sonu gelmez bir durgunluğun solgun yüzünde donduran erik ve elma ağaçlarının, bir baktığınızda kupkuru çizgiler suretinde titrediğini, bir baktığınızda tomurcuk narinliğinde patladığını gördüğünüz dallarının hangi arada bembeyaz çiçeğe kestiğini anlayamazdınız.

Bir bakmışsın bahar gelmiş.

Burada, baharın geldiğini duyuyoruz sadece. Bir bakınca görmüyoruz. Biliyoruz ki aslında bahar gelmiş. O kadar.

Karlar şehri ve benim bu şehirden dünyaya baktığım yer küçücük olduğundan mıdır nedir, buranın dışındaki her yer olduğundan büyük görünüyordu bana. Onlar böyle kendileri bile farkında olmadan büyüyünce ben küçülüyordum ister istemez ve gökteki yıldızlar kadar uzak ve küçük hissediyordum kendimi. Ve yıldızlara bakıyordum uzun uzun. Her şey ne kadar da gerçek dışıydı. Şu, ilk gözüme ilişen, en yakında olduğunu sandığım yıldız gerçekten orada mı, yoksa yıllar yıllar önce sönüp gitmiş bir yıldız mıydı? Gerçek olan neydi?

Aslında olmayan bir şeyi var mı sanıyorduk yoksa?

Aslında bir hücrede yaşıyordum da, içinde bulunduğum yeri karlar şehri diye ve romantik olduğunu sandığım bir ad

takarak şirin göstermeye mi çalışıyordum?

Aslında bu hücrenin dışına ancak ırmağın çıkabildiğini niçin söylemiyordum? Balıkçıların buzda delik açarak balık tuttukları, üzerinden atlı kızaklarla köylülerin geçtiği ve bu yüzden durduğunu, hiçbir yere gitmediğini zannettiğimiz ırmağın aslında buzun altından akarak bu şehri terk ettiğini... Geri dönüşü, geriye akışı olmadığını...

Yollara benzemezdi ki ırmak. Akşamları bu şehirden çekip gittiğini düşündüğümüz yollar aslında her sabah yeniden giriyordu şehre...

Irmağın karşı kıyısına geçsem, bu taraf farklı mı görünecekti? Bütün yaşayanlar ve yaşananlar arkamda kalmış gibi geliyordu. Karşıda olsam her şeyi görebileceğimi sanıyordum nedense.

Böylece daha sabah olmadan sabah oluyordu uykusuzluğumun arasında.

Yani uyumadan uyanıyordum.

32

1 eylül 1989

Yusufçuk kuşu incir ağacına kondu
Balları damlayan incirleri delik deşik etti
Sonra metelik vermeden çekip gitti.
Ben de incirlere uzanacak oldum
Kıyametler koptu
Altın teraziler kuruldu
Ahret sualleri soruldu.
Yarab! Beni de yusufçuk gibi bahçelere
Kırlangıç misali mevsimlere uçur!
Senin elinden çıksın rızkım
Beni sen acıktırdın sen doyur
Bensiz boy atsın başakların
Bensiz kabarsın karpuzların
Çilekleri halkederken bana mı sordun
Beni rezil rüsva etme Tanrım
Ben bir misafir kulunum
Kölen değil, kölen değil.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "İstida"sıyla başlayalım dedim.

Seni kızdırdım mı? Cahit Sıtkı ne güzel söylemiş:

Bilirim ne yapsam hata
Yanlış attığım her adım,

Ellerim elma dalında
Bir sen varsın bana yakın
Günahım başımdan aşkın.
Belli ne birdir ne iki;
Adem'le Havva ecdadım.
Yaşaran gözlerime bak,
Ben yalan söylemek bilmem.
Her şeyim güneşte çıplak;
Nedamet bende cehennem.

Bir başka yerde de bohem yaşantısından bezginliğini, bıkkınlığını dile getirir:

Bu akşam ilk olarak ağladım,
Bekâr odamın penceresinde.
Hani ev bark? Hani çoluk çocuk?
Ne geçti elime bu hayatın
Meyhanesinde, kerhanesinde?
Yatağım böyle her gece soğuk.
Saadet bu ömrün neresinde?

Yıllar geçti böyle... Biz de elimizi uzattık, uzattık, lakin anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirdiler. Artık umurumda değil. Önemsemiyorum. Gelecekten veya başka herhangi bir şeyden de korkmuyorum. Çıktığımda Türkiye'de yaşamayı düşünmüyorum. Kararımı verdim, belki çok çok uzun yıllar sonra dönerim, bir turist olarak.

Şu anda herkes uyuyor mışıl mışıl. Bir ben ayaktayım, akşamsefası gibi, onun izdüşümü gibi...

Ne eşim, ne dostum kaldı şu dünyada.

Yalnızım, yalnızlığa mahkûm viranede, demiş biri ve alıp başını gitmiş uzak diyarlara. Bir daha da haber gelmemiş. Sanki kuş olmuş da uçmuş Kafdağı'ndan da ötelere. Sonra

duvarlar örülmüş kurşuni yalnızlığın ölüm sessizliğine. Duvarlar var beton, soğuk. Duvarlar var namlu soğukluğunda, kavgaya davetkâr. Duvarlar var kaypak... Sonra duvarlar var munis, toprak yumuşaklığında. Ve duvarlar var ayrılıklara sebep. Duvarlar var deli dalgalara, sevdalara set...

Işık... Pervaneye davetiye. Işık var, nurdan da ziyade. Çerağ gibi pervaneyi kovmayan ışıklar da var. Dibini aydınlatmayan ışıklar. Benimse ışığı görecek gözüm, sezinleyecek aklım bile yok. Hele takatim, hele takatim...

Bilemiyorum, seninle görüşebilecek miyiz bir daha. Fakat şu kadarını söyleyeyim ki, seni hep bir dost olarak hatırlayacağım.

Çıkmama az bir zaman kaldı. Ve ben, kuyuda daha ne var, çok merak ediyorum.

Bugün İstanbul'daki kardeşim ziyaretime geldi. Görüş sonrası içeri geldim, baktım senin mektubun. Moralim yerinde anlayacağın.

Şu, bir yerlerden gelen para meselesi var ya... Şimdi beraat ettiğim bir dava vardı, cinayetten. Öyle ki, o adamı öldürmüş olmayı yıllarca düşündüm. Fakat suçsuzdum. Kanuna göre bu dava bitmiştir. Bunu biliyorum, biliyorum da, Ceza Kanunu'nu da biliyorum biraz. Şimdi bu parayı o adamın adıyla bana göndermelerinin nedeni, kafamı karıştırmak. "Seni biz kurtardık" söyleminin devamı. Yıllardır devam eden bir psikolojik savaş. Fakat bilmedikleri bir şey var, o da beni kimselerin kurtarmadığı. Üstelik dosyamdan delil kaybettiler. Benim kimseden korkum yok. Karlar şehrindeyken, PKK'lı biri bana kurşun sıkmaya kalkışmıştı, ben de, "Kaçma ulan Allahsız!" diye üstüne üstüne gidiyordum. Bu inançtır, bu cesarettir. Cezaevinin yüzde 80'i Kürtçü idi. Ben yapayalnız. Hiçbirinden çekinmedim. Tektim işte. İsteselerdi beni öldürebilirlerdi. Korkmadım mı? Elbette korktum. Gardiyanlar bir keresinde kapıları açtılar, bir anda etrafım sarıldı.

Korktum, çok korktum. Ama onlar da cesaret edemediler. Birbirlerine, "Hadi sen! Hadi!" dediler. İşte bunlardı ki, şimdi askere kurşun sıkıyorlar. Ve onlarla aynı kefedeyim. Ben suçsuz olarak yargılanırken ağaların sıpaları benzer olaylarda ya da daha kötü durumlarda çatır çatır tahliye ediliyorlardı. Hayır, beni kimse kurtarmadı. Suçsuzdum ve beraat ettim. Émile Zola'yı (Dreyfus olayını) okuyorum da hayret ediyorum; işte aydın diye böylelerine derim. Bana Türkiye'de kaç aydın gösterebilirsin ki, "karşı taraf" haksızlığa uğradığında ellerini ovuşturmayan... Bir Çaycı İsmet olayı oldu, az daha çocuk cinayetten idama gidiyordu; haberi var mıydı, aydınlar ne dediler, hiç araştırdılar mı? Çaycı İsmet o çocuğu neden öldürdü? Cevap yok. Garip ya. Peki niye öldürmüştü? "Canım Camus'nün Caligulasıydı..." İşte sana aydınlar. Biz PKK'ya ve böylesi ayrılıkçı, vahşi örgütlere karşı olunca iftiralara uğradık; yanımızda olduklarını sandıklarımıza kapitalizmle ilgili bir iki laf edince homurtularla karşılandık. Tekelci sermayeye karşı olmakla Marks hiç de haksız değildir. Bunlar sömürücü. Ben artı-değer teorisinin bir gerçek olduğuna inanıyorum. Batı, hayat standartlarını yüksek tutmakla işi halletmiş. A. Schumpeter diye biri var, Varlık Yayınları'ndan *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi* adlı bir kitabı çıktı, okudun mu bilmem. Ancak o adam önceden görmüş, kapitalistlerin, sosyalizmin sosyal içerikli politikalarından etkileneceklerini söylüyor. Gerçekten de batı demokrasileri artık sosyal motiflerle politikalarını süslüyorlar. Bize bakmaya gerek var mı? Müslümanız değil mi? Kaç kişi malının zekâtını veriyor?

Daha fazla sıkmayayım seni. Ne olur, sen de bana "Anlat, anlat" deme.

İmgelemimde bir ada satın aldım. Beni oyuna getiren, bana tuzak kuran, kötülük yapan herkesi bulunduğu yerden alıp adama götürüyor, oraya hapsediyorum. Yargılamalar,

gardiyanlar, hücreler, kapalı kapılar, parmaklıklar, duvarlar, duvarlar... Ne görmüş, ne çekmişsem aynısını onlara da yaşatıyorum. Çoğu çıldırıyor.

Böyle şeyler işte...

33

Sanki birileri, bir film çekilse çekilse ancak karlar şehrinde çekilebilir, çünkü orada hiçbir şey gerçek değil, film de gerçek olmadığına göre, aranan yer orası demiş de, bunlar da duymuş gibi, toplayıp aleti edevatı, ekibi (bize benzemeyen adamları, bizleri görmezden gelen kadınları) ve kara sakallı sıkıntıyı, apar topar gelmişlerdi buraya.

Buralara ya uzun gecelerin sabahında gelinirdi –şiir gibi yani– ya da film çekmeye. Şiir yazan veya yazdığını sanan –çoğu gizliydi elbette– çoktu tabii ama film çekmek çok rastlanılan bir durum değildi. Hazır bulmuşken de değeri bilinmeliydi.

Evet, bu şehre film çekmeye gelmişlerdi. Öyle ya, bu yoksulluğu, bu öldürücü töreleri, bu acımasız doğayı ve her şeyin üstünü örtmesi gerekirken yalnızca kendi üstünü örten bu karı nerede bulacaklardı.

Şehir şöyle bir çalkalanmıştı önce. Gençler, "artisleri" görmek için damlamışlardı otelle pastanenin önüne; babaları ve amcaları (tabii bunların müteahhit, ağır esnaf, parti yöneticisi, encümen ve "ileri gelen" olanları) dalmışlardı otelden, pastaneden, lokantadan içeri. Ne var ki, günlerini karlara gömülü köylerde geçiren sinemacılar, köylerde çektikleri görüntüler gibi kendilerini de gizliyorlardı şehir ahalisinden. Yalnız, sabahları köylere gitmek için minibüse binerken görüyorduk onları. Sırtlarındaki köylü giysilerine hiç uymayan gözleri, dudakları, yüzleri, konuşmaları, gülüşmeleri, şaka-

laşmalarıyla bütün bunların bir oyun olduğunu ve bir süre sonra bu oyunun biteceğini ama yıllar sonra bile hatırlanıp konuşulacağını düşündürüyorlardı bizlere.

Ama hiçbiri, başrol oyuncusu, bazı filmlerini izlediğimiz ve beğendiğimizi sandığımız için olsa gerek, yanına yaklaşarak selam vermek gibi bir eşeklik yaptığımız kara sakalın eline su dökemezdi.

Kara sakal, kimselerin anlamadığı, dahası anlayamayacağı, sakalının içine sakladığı (ta İstanbul'dan buraya kadar dağıtmadan ancak sakalının içinde getirebilmiştir) sıkıntıyı millete sırtını dönerek oturduğu pastaneye yayıyordu. Kara sakaldan yayılan sıkıntı da kara oluyordu haliyle ve pastaneyi kara bir sıkıntı basıyordu birden. Adamın gözleri ve gözlerinden ayrıymış gibi duran bakışları sakalından ödünç alınmış bir karanlığın içinde yüzüyordu adeta. Onu buraya, bizler gibi zorunlu doğu hizmeti yapmaya getirmediklerine göre başka bir derdi olmalıydı ve biz belki bir yardımımız dokunur diye "Senin derdin ne ünlü ağabey" dememek için kendimizi zor tutuyorduk. Daha doğrusu ben diyemeyeceğim için arkadaşlardan birinin cesaretini toplayıp bu kara ve kıllı sıkıntının karşısına dikilmesini bekliyordum.

Bu yüzden akşamları birahanede alıyorduk soluğu.

Ulan bir selamımızı bile almayan bu heriflerin siyasetinden ne olacaktı? Herkese sırtını dönüp oturan bu adam, burada yaşayan birini mi canlandıracaktı? Biz çocukluğumuzda "Umut"u izlemiştik. Siyah beyaz. Sanki tanıdığımız herkes perdenin arkasına geçmiş de bize hayatlarını gösteriyordu ya da kendi hayatlarını yaşayan perdedeki insanları biz zaten tanıyorduk.

Onun yerinde ben de olabilirdim duygusu... Sanki benmişim duygusu...

Siz başka bir hayat yaşıyorsunuz kardeşim. Bizim yerimize kendinizi koyabilir misiniz?

Asıl filmi biz çekiyorduk burada.
Evet, birer bira daha alırdık. Nasılsa veresiye...

34

Tarihsiz

Çıkmama az kaldı.

Herhalde biliyorsundur, beş ayım var. Ömrümüz de kısa. Günü iyi değerlendirmek lazım değil mi? Başıma daha neler gelecek, yarınlar neler getirecek, bilmiyorum ki...

Düşünüyorum da, Trabzon'a gitsem, orası iyi bir yermiş. Bir iki dostum da var orada. Gerçi İzmir'de dostlarımızın yeğenleri var, küçük suçlardan (!) düşüp çıkı(arılı)verdiler; şimdi de dayılarının sayesinde intikam peşindeler. Acaba diyorum, dayı mı yeğeni korumalı, yeğen mi dayıyı? Gerçi dayısının yeğenini tuvalete götürdüğümde dizlerinin bağı çözülmüştü. Dayısını merak ediyorum, onun da yüreği yeğeninin-ki kadarsa... Belli ki dayısı kendine çok güveniyor. Üstelik dayısının koltuğu varmış; üçüncü mü, dördüncü mü kattaymış, öyle bir şey. Koltuğu da dönermiş. Herif dızmanmış. Dızman adamların düşüşünü gördün mü hiç? Düşerken "Of" bile demezlermiş. Belki "Oflu" oluyorlarmış. Sonradan mı anlaşılıyormuş ne? Yani Oflu oldukları. Bu dünya etme bulma dünyası. Ne ekersen onu biçersin. Hiçbir şey anlamadın ya da eksik anladın veya her şeyi anladın, değil mi?

İsmail... Neyi hatırlatıyor sana? Bana bir ağa sıpasını hatırlatıyor. Dayısı devletin şu koltuğuna oturmuş mu acaba? Dayısı gelse ya buraya? Gül... Güller Çin'den gelmiş. Gül'ü göndereceğine kendisi gelseymiş erkekse. Bari şu meseleyi konuşsaydık ha! Dayısının yeğenini konuşsaydık ha!

Benim dedem yaşıyor. Hayata öyle bir bağlı ki. Benim "hâkim" olmamı istiyorlar. Sen ne dersin? Sen "Ne deyim..." derken "Allah akıl versin"i çağrıştırırsın. Sen de az değilsin ya.

Hadi görüşürüz.

Not: Bir hikâye yazdım. "Adalet" adlı bir kadın... Karaköy'e düşmüş. Göndereyim mi?

7 eylül 1989

Merak ettim doğrusu, neler oldu? Görüşe gelmedin, mektup da yazmıyorsun. Yoksa aramızdan kara kedi mi geçti?

"Sarılmışım sabır mavzerinin tetiğine
Tarıyorum zamanı takır takır."

Bu nedir diyorsun değil mi?

Burada tek yaptığımız futbol oynamak. Ama senin bildiğin toplardan değil oynadığımız. Bir top içi. Etrafını bezle dikiyorlar. On beş gol atınca devre, otuz golde bitiyor maç. Saha küçük, minyatür kale oynuyoruz. Kıran kırana bir maç oluyor. Üç korner, bir penaltı. Penaltıyı da öyle düz atmıyoruz. Gözlerimi kaparım, vazifemi yaparım misali.

Daha fazla kafanı ağrıtmayayım, yeni bir kâğıda başlarsam doldurması zor olur.

Tarihsiz

Sana bir şey soracağım.

Şu Antalya'daki kızla bir akrabalığın var mı? Kız demem doğru mu bilmiyorum, sen anlarsın. Bana kesin cevap ver, bu benim için çok önemli.

Şunu bil, her şeyi en ince ayrıntısına kadar, sezgilerimle de olsa biliyordum. Nasıl mı? Bana inan yeter. Anladığımı, bildiğimi belki biliyorsundur. Emin olmak istediğim bir iki konu vardı. Onları da aşağı yukarı öğrendim. Senin de dediğin gibi,

"Ben yaptım, oldu bitti" demek o kadar kolay değil. Herkes yaptıklarının hesabını verecek bir gün cenabı Allah karşısında. Şunu da söyleyeyim, kolay yutulacak lokma olmadığımı anlayacaklar. Şimdiye kadar susmakta tek bir amacım vardı ve onu kanıtlamaya çalışıyordum. O cinayeti (!) ben işlememiştim. Kendilerine polis diyen birtakım kişilerle sözde hocaların bir tezgâhıydı. Ben herkese, adalet denen ve gördüğüm kadarıyla nasıl çalıştığını çok iyi bildiğim sisteme bir şeyler öğrettim. Deli meli de değilim; dönek hiç değilim. Kimseyi de satmadım. *Dinle Küçük Adam* ve diğer anti-faşist kitaplardan söz etmem boşuna değildi. Anlayan varsa tabii...

Antalya güzel bir yer olmalı.

Anlamadığım ne var ki? Var mı sence?

Antalya'daki kızla akrabalığın var mı? Bu benim için çok önemli. Yazarsan sevinirim. Seni tanıyorum, iyi biliyorum. Merak etme, hedefi şaşırmam mümkün değil. Sen kafanı yorma. Benim canımı sıkan belirsizlik; bilirsem bu bana yeter. Sonra öğrenirim de...

İnşallah aynı frekanstasınızdır. Bu konuları ben çoktan biliyordum. A.'ya 1983'te geldim; o zaman başladı işler, gelişti, gelişti, değişik boyutlar kazandı. Kimi yerde hata gibi görünüyor, kimi yerde hatadır belki. Hiçbir şey anlamıyorsun değil mi?

Gene bizim hatlar karıştı (mı?).

Sen o Antalya meselesini yaz bir zahmet. Yani neyindir? Gerisi kolay. Türkiye'den gitmeyeceğim. Neden gideyim ki? Bu memleket hepimizin.

29 eylül 1989

Öyle sanıyorum ki, zaman zaman "Ulan şu çocuğu tanımaz olsaydım" dediğin olmuştur. Ama önemli olan insanların asgari müştereklerde birleşebilmeleridir. Esasen insanlık bunun acısını çekiyor.

Sanat alanında karşılaştığın sıkıntıları, taşıdığın kaygıları anlıyorum, sana hak veriyorum. Ben şimdiye kadar hep okudum ve şunu gördüm: Eğer ben yazar olsaydım, avukat olsaydım, her türlü haksızlığa karşı kıyameti koparırdım. Bize gözü kara hâkimler, savcılar, avukatlar, yazarlar lazım. Düşün ağabey, ben yarı deli bir adamım ama bir davaya inanmanın yeterli olmadığını, onu savunabilmek gerektiğini biliyorum. Ahdım var, hukuku bitirdiğimde, toplumda ne kadar çirkef, ne kadar yanlış işler varsa onunla savaşacağım. Yoksa tüccarlıkta daha çok para var.

Yapmadığım bir suçtan (!) –suçsa– yıllarca yargılandım. Zincirlerle bağlandım köpek gibi. Başıma çok çoraplar örmeye çalıştılar. Ajanlar mı takmadılar peşime, dilekçe yazsın mı demediler. Ama ben onlara öyle şeyler yaptım ki, yöntemlerinin kendileri gibi basit olduğunu yüzlerine çarptım. Anladıklarında ay bacayı geçmişti.

Aydınmış! Ne aydını? Dipsiz kuyulardan arşa yükselen sesleri duyan oldu mu?

Rahatsızmışsın, geçmiş olsun. Ben de geçen hafta ağzıma bir lokma ekmek koymadım. Yataktan dahi çıkamadım. Kolumu kıpırdatacak halim, isteğim yoktu. Çok az kitap okudum. Dün kalktım, tıraş oldum, yemek yedim.

Son günlerde epey kitap getirttim. Karman çorman okudukça kafam da karışıyor. İşin kötüsü, sanki beni kovalayan var; kendime düşünme payı bile bırakmıyorum. Böyle de kötü oluyor. Kendime bir "doğru" tespit edeyim diyorum, ama bu da oldukça zor. Salt karşı olmak için değil, farkı yakalamalıyım diye bir güdü var içimde. Bu nedenle olsa gerek, paradokslar yaşıyorum.

Kafamın içindeki "uğursuz kuşlardan" kurtulmaya çalışıyorum. Attilâ İlhan'ın dediği gibi, "Yarın artık bugündür".

Sen de sıkılıyorsun herhalde.

Bana gelip gelmeme hususunu kafana takma. Üç buçuk

ayım kaldı, ben gelirim; senin canın sağ olsun.

Gazete okumaktan hoşlanmıyorum. Hep aynı şeyler. Bir iki yıl gündemi bir tek konu dolduruyor: Gidecek mi, yolcu mu, kalacak mı, çıkacak mı, inecek mi? Papatya falı gibi. Hiçbir şey sağlamıyor. Değişen bir şey yok. Kısırdöngü... Bıktırıyor insanı.

Bizim köyde bir Mırık Mahir vardı. Mırık, yani ağzı eğri. Ölmüştür herhalde. Yaşlıydı. Evlerin önüne kuyu kazardı. Biz ya da başkası yalan söylediğinde anam, "Ağzınız eğrilir" derdi. O zaman ben Mırık Mahir Dayı'nın ne kadar çok yalan söylemiş olabileceğini düşünürdüm. Bizdeki pedagoji buydu işte; ceza taraftarı pedagoji. Çoğu kez, cezadan kurtulmak için yalan söyler insanlar. Anamın sözünü hatırlarım tebessümle. "Yalan söyleme, ağzın eğrilir."

Anam ümmidir. Çerçinin biri gelmiş bizim kapıya.

Anam, "Gardaş bu kaça?" diye sormuş, ne alacaktıysa. Herif de,

"Beş lira" demiş.

"Vıışş gardaş" demiş anam, "beş lira çoktur, on liraya ver de alayım".

Bazen anama takılırdım, "Beş lira çoktur, on liraya ver de alayım" diye.

"Hele gâvur göbel, büyüdün adam oldun da ananı yansılıyorsun" derdi.

Babam da çok iyi bir insandır, şeker gibi sohbeti vardır. Göze gibidir babam.

Bunlar nerden aklıma geldi şimdi? Epeydir babam ziyaretime gelmiyor ondandır belki. Anamı da çok çökmüş görüyorum. Rüyalarıma giriyor ikisi de. Babama diyorum, çok özledim seni, bir gel yüzünü göreyim. "İşim var, geleceğim" diyor. Her ziyarette bir şeyi bahane ediyor, gelmiyor, selamını yolluyor yalnızca.

Biliyor musun ağabey, çocukluğumu çok özledim.

35

14 aralık 1989

Babam gene gelmedi.

Ben sormadım, onlar da söylemedi, söyleyemedi.

"Selamı var" bile demediler.

Sana daha önce de bir iki soru sordum. Neden bilmiyorum, bana cevap vermiyorsun, sanki ben böyle bir soru sormamışım gibi davranıyorsun.

Tekrar soruyorum:

Oraya, senin yanına geldiğimde, koridorda yanımdan koşarak geçen ve "Nerde?" diye soran kadın kimdi? Birine çok benzettim. Yanılıyor muyum? Bana bir cevap lütfen!

2 şubat 1990

Yazmıyorsun.

İşin vardır herhalde.

İnsan iç dünyasında neler görüyor? Bir âlem de orası sanki. İnsan hayvanını taşır içinde. Yabancısını. Bütün mesele onu görebilmesinde.

Yazmadığın için sitem ettiğimi sanma. Sitem vardır, iyidir; sevgiden ileri gelir. Bunu da öyle anla.

Mektubunu almak benim için ne anlam ifade ediyor biliyor musun? Hani uzun bir demir boruya herhangi bir cisimle vurursun durmadan; yalnızsındır, senden başka hiçbir canlı yok gibidir. Karşıdan gelecek sesi, şeytanın günahı arzuladı-

ğı gibi beklersin. Uzun bir aradan sonra karşıdan ses gelir, rahatlarsın, artık yalnız değilsindir. İşte böyle...

Herkes yatmış. Koğuş sessiz. Kalemin kâğıda sürtünmesinden çıkan sesi duyuyorum sadece. Ve tik tak, tik tak saat sesi.

Şubat'ın 12'sinde değil 13'ünde çıkıyorum.

Bu son mektubum olabilir.

36

Sabaha kadar yağan beyaz uyku, çatılara kat kat, çatıların arkasındaki tek tük ağaçların dallarına ve elektrik tellerine karış karış birikmiş; her yerin, her şeyin üstüne mışıl mışıl bir bulut örtmüştü. Bu yumuşak örtünün altında kalanlar, geceden kalma endişesiz uykularını sürdürüyorlardı. Ve iri iri dökülmeye devam ediyordu sessizlik.

Yatağımı düzelttim.

Dün pastanede yazdıklarım, masanın üzerinde, gece boyu kendi kendilerine yazılmış gibi ya da birileri uzaklarda bir yerlerde yazmış da buraya göndermiş, onlar da ben uyurken gelip yazdığım sayfaların arasına karışmışçasına sinsi bir dağınıklık içinde bana bakıyorlardı. Sayfaların gözünden bana yansıyan ve bir anlığına gösterilip sonra tekrar saklanan bir kelepçeye benzettiğim bu bakışlar, bir süre olduğum yere, masanın başına çiviledi beni.

Bir süredir çevremde onlarcası, yüzlercesi dolaşan bakışlara da benziyordu bu bakışlar. İçlerinde anlam veremediğim gölge oyunlarının oynandığı bakışlarda, benim, olmayan bir sevgiliyi niçin beklediğim, hem onunla hem de kim olduğunu kimsenin bilmediği biriyle niçin mektuplaştığım, daha doğrusu mektuplaştığımı zannederek sabah akşam bir şeyler yazdığım sorusu dolaşıyordu. Hatta dolaşmakla da kalmayıp, bu sorular, içinde dolaştığı gözleri sahiplerinden ayırarak kime ait olduklarını hiçbir zaman bilemeyeceğimiz gözler

biçiminde yazdığım harflerin arasına yerleşiyorlardı.

Koridora çıktım.

Otelci her zaman olduğu gibi ışıkları söndürmüştü. Kapı üstü pencerelerinden yalancı bir ışık vuruyordu yarım yamalak. Odaların açıldığı büyük holde kalorifer peteği olmadığı ve zaten kaloriferler geceden beri yanmadığı için yine soğuktu her yer. Ve tuvaletin suyu yine buz gibiydi. Ve tuvaletin kapısı yine kilitlenmiyordu. Ve tuvalet kapısının buzlu camından yansıyan –sürekli açık unutulan– ışığa kimse dikkat etmediğinden havasız bir tedirginlik her zamanki yerinde bekliyordu.

Tekrar odama dönüp tıraş olmaya başladım.

Pencerede kar yağmaya devam ediyordu. Dün akşamdan belliydi. Baktığımda, uçuşup dağılmaya hazır ışıkları ve o ışıkların içinde –dükkân kapılarında bekleyen– silikleşmiş insanları görmüştüm. Sonra kar atıştırmaya başlamıştı. Minarelerin sivri uçlarında birikmişti kar, hava donuk mu donuk bir renk almıştı.

Yine aynı oda, aynı manzara, aynı sıkıntılardı gördüğüm. Yine insanın iliklerini donduran gece ayazında, sonsuz bir uyumla hareket eden, sanki rüzgârın alıp ta oralara götürdüğü çok uzak yıldızları, can sıkıntısından odalara sığamayıp kendimi şehrin tek caddesine attığım, tek tük ışıklarıyla donup kalmış dükkânların önünde aylak aylak dolaşırken seyrediyordum. Yine otelin televizyon salonunda, batı bölgelerinden buraya büyükbaş hayvan satın almak için gelmiş, kenarları kirli şapkalarını dizlerine koyan iri göbekli tüccarların, yandaki kahveden getirilen kıtlama çayları çöpe boşaltır gibi midelerine indirip televizyonun sesini bastıran yüksek sesli konuşmalarını canımı dişime takıp dinliyordum.

Neden yalnızdım ben? Dostluklarımı sınırlı tutuyordum hep.

Zaman zaman, birkaç kişiyle bir ev kiralayıp kalsaydım,

belki kendimi aşar, kabuklarımı kırardım, diye çok düşünmüştüm. Fakat kısa sürede, bu şehirde kiralık evin yok denecek kadar az olduğunu ve uzun, zorlu kış koşullarında sadece akşamları soba yakmakla evin ısıtılamadığını, bu yüzden tuvaletin, banyonun, muslukların donduğunu, daha önce ev kiralayanların ilk fırsatta tekrar otele taşındığım öğrenmiştim. Kaloriferli ev yoktu neredeyse. Çarşıda birkaç bina vardı kaloriferli, onlar da doluydu ve zaten kiraları çok yüksekti. Lojmanı olanlar daha rahattı tabii. Kat kat buz tutan camların ardındaki donuk evler, saçaklarından sarkan buzların altında orada bir hayat belirtisi olabileceği olasılığından bir hayli uzaklaşmış görünüyorlardı. Yeni atanan evli memurlardan otellerde kalanlar vardı, ev tuttukları halde tekrar otele yerleşenler...

Günlerimin nasıl geçtiğinin farkında değildim artık, birbirinin aynıydı çünkü. Dairede hiçbir işim yoktu. Şöyle bir görünüp çıkıyordum. Öğleden sonra alışveriş yapıp otele geliyordum. Alışveriş için uğradığım yerler ve Abdullah'ın dükkânı dışında her yeri silmiştim belleğimden neredeyse. Günlük tutardım eskiden, uzun zamandır dokunmuyordum o deftere. Uzun mektuplar yazıyordum arkadaşlarıma onun yerine. Bir yazar gibi notlar alıyordum. Buralara, böyle yerlere gelen çoğu kimsenin yazmaya başladığını, hatta bazılarının bu yazma işini ciddiye aldığını duyuyordum.

Lavaboyu temizlemeliydim. Daha sonra. Şimdi değil.

Kapımı kilitleyip çıktım.

Merdivenlerden inerken, kabul yerinde, Haydar Ağabey'in arkasındaki haritaya baktım yine. Her şehrin kartpostalı coğrafi kıvrımlarına uydurulmaya çalışılarak kesilmiş ve kendi yerine yapıştırılmıştı. İlk bakışta çok karışık gibi geliyordu ama göz alışınca veya bakmayı öğrenince her şey yerli yerine oturuyor, şehirler arasındaki uzaklık ya da yakınlıklar, farklılıklar belirgin biçimde çıkıyordu ortaya.

Haydar Ağabey çoktan çayını içmiş, bir koluyla bankoya yaslanarak bir silah gibi tuttuğu sigarasına doğru nişan alırcasına başını eğip bir gözünü kısmıştı. Beni görünce ateş etmekten vazgeçip doğruldu. En kıdemli, bir türlü gidemeyen, gideceğe de benzemeyen müşterisini gören bir otelcinin peşin gülümsemesi saklandığı yerden çıktı; kim bilir ne zaman çektiği sigaranın dumanı artık daha fazla dayanamayarak burun deliklerinden kendini dışarı attı. Bu adam sigarayla ısınıyor olabilir miydi? Kıpırdamadan, saatlerce bu soğuk yerde oturabildiğine göre, elindeki, hiç bitmeyen sigaranın parlayıp sönen küçücük ateşini bizim bilmediğimiz bir yöntemle ısı kaynağına dönüştürmüş olmasındı.

"Günaydın Metin Bey, buyur bir çayımı iç."

"Sağ ol Haydar Ağabey, çıkmam lazım..."

Niçin çıkmam gerektiğini anlamayan gözleri iyice kısıldı, belki de beni küçültüp gözkapağının altında ezerek yok etti. Sabahları işe zamanında gitme adetim olmadığını bilmiyor muydu sanki! Ne işim olabilirdi ki sabah sabah! Sanki beni bekleyen birileri vardı da...

Haydar Ağabey'le bir çay içimi oturmak, şu arkasındaki haritada solgunlaşan kartpostalların cılız parlaklığından şehir şehir kayarak ta İstanbul'a, Beyoğlu'nun, kimselerin, yanlış anlamayayım ama benim gibilerin bile –doğruya doğru– hayatta yaşayamayacağı, alkol kokan, şey kaynayan –anla işte–, dahası gâvurun şeyi gibi yanan şıngırtılı gecelerine dalmak demekti. O karmaşık, kocaman caddelerdeki, (filan caddeyi biliyor muydum, İstanbul'un en büyük, en zengin caddesindeki) köşe başlarını tutmuş, benim nedense tanımadığım ama tüm Türkiye'nin tanıdığı ünlü amcaoğullarına, yeğenlere, "mekân sahibi" akrabalara yalnızca selamla kalmayacak bir selam vermek demekti.

Saat kuleleri, tarihi camiler, köprüler, antik kalıntılar, gösterişli parklar, ormanlı göller, gül bahçeleri ve şehrin gelişmiş-

liğini simgelediğini sanmanın aptal böbürlenmesiyle sırıtan beton bulvarların yer aldığı resimli haritaya sırtını dönünce, Haydar Ağabey'in, karşısındaki boş duvarda göreceklerinin sınırı yoktu.

Duvarda oynayan filmin içinde kaybolmamak için dışarıdaki beyaz boşluğa attım kendimi.

Yıllardır alışmış olmam gerekiyordu aslında; ama, kapıdan çıkıp da yeni yağmış ya da hâlâ yağmakta olan karlara bastığımda, sanki o duyguyu ilk kez yaşıyormuşçasına bir coşkuya kapılıyordum. Önümde hiç basılmamış karlar olsun, geride bıraktığım izler hemen kapansın, saçlarımda, omuzlarımda, kirpiklerimde biriken karlar beni örtsün ve bir zamanlar birkaç kişinin okuduğu ama şimdi kimsenin anımsamadığı bir kitap gibi unutulup gideyim istiyordum.

Beni izleyen gözler varsa eğer, bu bulanıklıkta, diğer karaltılardan ayıramazlardı. Unutuluşum da çabuklaşırdı böylece. Kısa süreliğine de olsa insanların, aslında sizin hiç var olmadığınızı, sanki bir ara varmışsınız gibi aldatıcı bir hisse kapıldıklarını düşünmeleri ve sizin bunu bilmeniz ne hoş bir duyguydu. O arada siz bütün acılarınızdan, özlemlerinizden, umutlarınızdan, umutsuzluklarınızdan, hırçınlıklarınızdan, öfkelerinizden, içinde boğulduğunuz kasvetten, küçük büyük hesaplardan uzaklaşıyor, en önemlisi aklınızı bir kenara koyup ona sırtınızı dönüyordunuz. Aklınıza sırtınızı dönmenin keyfi, şu karlara kırt kırt bastıkça çıkan sessizliği dinlemenin keyfine eşdeğerdi doğrusu.

Sessizliğin üstüne basarken ve üstünüze yağan sessizlik önünüz sıra birikerek çoğalırken, dünyanın işte bu kadarcık, şu önünüzde, siz yürüdükçe açılan boşluk kadar olduğunu; hayatın, az ileriden, karşıdan, yanınızdan kayarcasına geçen, yüzlerini göremediğiniz, görseniz de tanımadığınız, tanısanız da hemencecik unutuverdiğiniz geçmişi ve geleceği silinmiş gölgeler veya gölgeye benzer karaltıların bir

görünüp bir kaybolduğu bir kitap sayfasına benzediğini düşünürdünüz.

Caddeye çıkmış olmalıydım.

Gazeteci daha açılmamıştı. Niçin açılacaktı ki, gazete kamyonu bakalım bugün yol bulup da gelebilecek miydi?

Postanede de kuyruk yoktu. Zaten benim de telefon edecek kimsem yoktu. Mektup beklediğim kimse de...

Şehir Kulübü'ne inen aradan döndüm.

Sokak boştu. Daha önce kimse geçmemişti.

Kar öyle hızlanmıştı ki, çok geçmeden bütün yolları kapatacaktı adeta. Yollar hiç açılmamak üzere kapanacak ve ben sonsuza kadar burada kalacaktım. Kendi kendime esir düşmüştüm sanki. Karın, kar sesinin büyüsü bozulmuştu. Biraz daha yürümeye devam edersem, defterden silinen yazı misali beyazlığın içinde kaybolacaktım.

Beni yutacağından korktuğum, kâğıt gibi beti benzi atmış beyazlığı valilik konağının kapısında silkelediğimi sanarak yukarı, odama çıktım.

Beni gören çaycı, daha yerime oturmadan çay getirdi hemen. Çayı bıraktıktan sonra kapıyı kapatmayı unutmuştu.

İki polisin koridordan geçtiğini gördüm. Benim adımı soruyorlardı çaycıya.

Sonra kapıda belirdiler.

"Metin Adıgüzel siz misiniz?"

DK DOĞAN KİTAP

Ethem Baran

Yarım

Yarım kalmış bir gençlik, yarım kalmış bir yolculuk, yarım kalmış bir aşk, yarım kalmış bir roman...

İki yarımın yine bir yarım ettiği, parçalardan birinin diğerinin yerine geçtiği tamamlanmamış bir dünya.

Genç yazar, yarım kalmış hayatını tamamlayabilmek için diğer yarısıyla karşılaşabilecek mi?

1962'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Yozgat'ta yaptı. 1983'te Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu. Güzel Sanatlar Eğitimi alanında mastır programına devam etti. Bir süre Gazi Üniversitesi'nde dersler verdi. Öykü, deneme, eleştiri ve desenlerine çeşitli dergilerde yer verildi. İlk öykü kitabı *Sonrası Ayrılık* 1991'de yayımlandı. *Kurutulmuş Gül Mevsimi*'yle Türkiye Yazarlar Birliği 1994 Hikâye Ödülü'nü kazandı. Yazarın *Dönüşsüz Yolculuklar Kitabı* (2005 Yunus Nadi Öykü Ödülü) *Unuttuğum Bütün Akşamlar* ve *Bozkırın Uzak Bahçeleri* adlı öykü kitapları Doğan Kitapçılık tarafından yayımlandı. *Yarım* Ethem Baran'ın ilk romanı.

SKB 0489901 VHA

ISBN 978-975-991-583-4

9 789759 915834

11 YTL